

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

EVLİ BİREYLERDE EŞE KENDİNİ AÇMA VE EVLİLİK DOYUMU

Tuğba GÜNER

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

EVLİ BİREYLERDE EŞE KENDİNİ AÇMA VE EVLİLİK DOYUMU

SPOUSAL DISCLOSURE AND MARITAL SATISFACTION AMONG MARRIED
INDIVIDUALS

Tuğba GÜRER

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2019

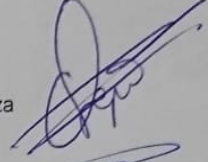
Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,
Tuğba G¼RER'in hazırladığı "Evli Bireylerde EŒe Kendini Açma ve Evlilik Doyumu"
baŒlıklı bu alıŒma j¼rimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik
DanıŒma ve Rehberlik Bilim Dalında Y¼ksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiŒtir.

J¼ri BaŒkanı

Prof. Dr. Tuncay ERGENE

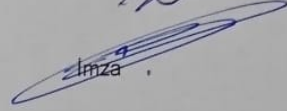
İmza

J¼ri Üyesi (DanıŒman)

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

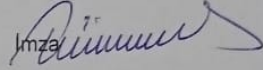
İmza

J¼ri Üyesi

Do. Dr. T¼rkan DOĞAN

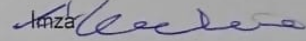
İmza

J¼ri Üyesi

Doç. Dr. İbrahim KEKLİK

İmza

J¼ri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ATIK

İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından 27 / 09 / 2019 tarihinde uygun gör¼lm¼Œ ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca / / tarihinde kabul edilmiŒtir.

Prof. Dr. Ali Ekber ŒAHİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼r¼

Öz

Bu çalışmada evli bireylerde, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı etkileyen değişkenler ile evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırma betimsel nitelikte ve ilişkiisel tarama modeli kullanılarak yapılmış bir çalışmadır. Araştırmanın katılımcıları Türkiye’de büyük bir şehirde yaşayan evli bireylerden oluşmaktadır. Katılımcılar, araştırmaya gönüllü katılım sağlayan ve uygun örnekleme yoluyla seçilen, 167 kadın (%57,8) ve 122 erkek (%42,2) olmak üzere toplamda 289 evli bireyden oluşmaktadır. Çalışmada; Kişisel Bilgi Formu (KBF), Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ) ve Eşe Kendini Açma Ölçeği (EKAÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) ve Pearson Korelasyon Katsayısı ile analiz edilmiştir. Çalışma bulgularına göre gelir sağlayıcı iş, aile aylık geliri, ev işlerinde eş yardımı, eşin kök aile müdahalesi değişkenleri evli bireylerin evlilik doyumlarını manidar olarak etkilemektedir. Cinsel davranış rahatlığı ve aynı eşi tercih etme değişkenleri ise evli bireylerin hem evlilik doyumlarını hem de eşe kendini açmalarını manidar olarak etkilemektedir. Cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, aile üyeleri, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşler arası yaş farkı değişkenlerinin evli bireylerde hem evlilik doyumu hem de eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur. Gelir sağlayıcı iş, aile aylık geliri, ev işlerinde eş yardımı, eşin kök aile müdahalesi değişkenlerinin evli bireylerde eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur. Evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen bulgular yorumlanmış, literatür ışığında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: evli bireyler, cinsiyet, evlilik doyumu, eşe kendini açma

Abstract

This study was examined among married individuals; the variables that affect marriage satisfaction and spousal disclosure, and correlation between marriage satisfaction and spousal disclosure. This research is a descriptive and relational survey model. The participants consist of married individuals living in a big city in Turkey. The participants consisted of 289 married individuals, 167 females (57.8%) and 122 males (42.2%), who volunteered for the study and were selected by convenience sampling. In this study; Personal Information Form (PIF), Marital Life Scale (MLS) and Spouse Self-Disclosure Scale (SSDS) were used as data collection tools. The data of the study were analyzed by Multivariate Analysis of Variance (MANOVA) and Pearson Correlation Coefficient. According to the study findings, variables such as salaraid work, family monthly income, spouse help with housework, origin family negative effect on married individuals significantly affect married individuals the satisfaction of marriage. Sexual behavior comfort and preference of the same spouse significantly affect both marital satisfaction and spousal disclosure of married individuals. Sex, age, education status, family members, duration of marriage, number of children, age difference between spouses did not significantly affect both marriage satisfaction and spousal disclosure in married individuals. It was found that the variables of salaraid work, family monthly income, spouse help with housework, origin family negative effect on married individuals did not significantly affect spousal disclosure in married individuals. In married individuals, a high positive correlation was found between marriage satisfaction and spousal disclosure. The findings of the study were interpreted, discussed in the light of literature and recommendations were presented.

Keywords: married individuals, sex, marital satisfaction, spousal disclosure

Teşekkür

Tez sürecimde sürekli desteğini hissettiğim, endişeli olduğum zamanlarda beni motive eden, fikirleri ve duruşuyla hayata olan inancımı güçlendiren danışmanım canım hocam Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM'a verdiği destek, güven ve emek için minnettarım. Bu zor sürecin benim için kolaylaşmasındaki yardımını, babacan tavırlarını unutmam mümkün değildir.

Tez jürimde yer alan ve çok değerli katkılarıyla tezimi şekillendiren hocalarım Prof. Dr. Tuncay ERGENE'ye, Doç. Dr. Türkan DOĞAN'a, Doç. Dr. İbrahim KEKLİK'e ve Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ATİK'e verdikleri öneri ve görüşleri için teşekkürlerimi sunmak isterim.

Tez yazım sürecimde desteklerini esirgemeyen çalışma arkadaşlarım Fatma, Melek, Hüseyin, Ahmet, Gülten ve Vijdan'a; teknik destek ekibinde bulunan İsa abi başta olmak üzere ismini burada ifade edemediğim tüm arkadaşlarıma ve sevdiklerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Bu aşamada yardımlarını benden esirgemeyen psikolog meslektaşlarım Nisa ERTÜRK'e ve Somay ÇAKIR'a emekleri için çok teşekkür ederim.

Bu ana gelmemde en önemli aktörlerden olan, beni büyütüp yetiştiren, özverilerini hayatımın her anında hissettiğim merhum babama ve okul işlerimde çocuğumla ilgilenerek, moral vererek beni destekleyen anneme sonsuz minnettarım. Aynı zamanda hayatla olan bağımı güçlendiren ablalarıma ve bu süreçte yardımını esirgemeyen erkek kardeşime de çok teşekkür ederim. Yaşamımın her anında yanımda olmasını istediğim ve en büyük destekçim çok kıymetli eşim Murat'a, tez sürecinde minik elleri ve yüreğiyle bana destek olan, benimle daha çok oyun oynamak için tezimin bitmesini heyecanla bekleyen çok sevdiğim kızım Kübra'ya her şey için teşekkürler. İyi ki varsınız.

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	vii
Şekiller Dizini.....	viii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	ix
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
Araştırma Problemi.....	7
Sayıltılar.....	9
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar.....	9
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	11
Evlilik Doyumu.....	11
Eşe Kendini Açma.....	18
İlgili Araştırmalar.....	33
Bölüm 3 Yöntem.....	45
Araştırma Yöntemi.....	45
Araştırmanın Katılımcıları.....	45
Veri Toplama Süreci.....	46
Veri Toplama Araçları.....	46
Verilerin Analizi.....	47
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar.....	49
Evlü bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar.....	52

Evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular ve yorumlar.....	58
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	59
Sonuç.....	59
Tartışma.....	59
Öneriler.....	82
Kaynaklar.....	86
EK-A: Evlilik Yaşamı Ölçeği Örnek Maddeler.....	111
EK-B: Eşe Kendini Açma Ölçeği Örnek Maddeler.....	112
EK-C: Kişisel Bilgi Formu.....	113
EK-D: Gönüllü Katılım Formu.....	115
EK-E:Eşe Kendini Açma Ölçeği Kullanım İzni.....	116
EK-F:Evlilik Yaşamı Ölçeği Kullanım İzni.....	117
EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi.....	118
EK-H: Etik Beyanı.....	119
EK-I: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	120
EK-İ: Thesis/Dissertation Originality Report.....	121
EK-J: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	122

Tablolar Dizini

Tablo 1 Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ve Eşe Kendini Açmaya İlişkin Betimsel İstatistikler.....	50
Tablo 2 Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ve Eşe Kendini Açmaya İlişkin MANOVA Sonuçları.....	51
Tablo 3 Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları.....	58

Şekiller Dizini

Şekil 1. Reis ve Shaver (1988) Yakınlık Süreci Modeli.....	25
--	----

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

- EKAÖ:** Eşe Kendini Açma Ölçeği
EYÖ: Evlilik Yaşamı Ölçeği
KBF: Kişisel Bilgi Formu
MANOVA: Çok Değişkenli Varyans Analizi
TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

Bölüm 1

Giriş

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmaya temel olan problem durumuna, araştırmanın ortaya konmasındaki amaca ve öneme, araştırmanın problem cümlelerine, araştırma öncesi varlığı kabul edilen sayıtlara, araştırma yürütülürken karşılaşılan sınırlılıklara ve kuramsal çerçevede ele alınan araştırmaya ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Evlilik konusunda literatürde evlilik doyumu ile ilgili çalışmalara sıkça rastlanmaktadır. Evlilik doyumu hakkında yapılan çalışmalar 1970'li yıllar ile başlamakta ve son zamanlarda bu konuda yapılan çalışmaların sayısı artış göstermektedir. Evliliğin çocuk sahibi olmak, ekonomik sorunlarla baş etmek, psikolojik ve fiziksel sağlığın iyileşmesi gibi faydaları (Waite ve Lehrer, 2003) göz önüne alındığında, evlilik doyumu kavramının son yıllarda yoğun olarak ele alınması daha anlaşılır olmaktadır.

Evlilik, bireylerin hayatını; yaşam memnuniyeti, daha sağlıklı koşullarda yaşamak, olumlu ekonomik koşullara sahip olmak, eşle yardımlaşmak, cinsel hayat kalitesi, uzun yaşamak, zararlı alışkanlıklardan korunmak, çocuk sahibi olmak gibi yönlerden olumlu etkilemektedir (Witte, 2000). Buna karşın evlilik doyumunun olmadığı evlilikler boşanmayla sonuçlanabilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018 yılına ilişkin evlenme ve boşanma istatistiklerine göre, bir önceki seneye oranla evlenme oranlarının azaldığını ve boşanma oranlarının arttığını ifade etmektedir. Boşanmaya bağlı olarak boşanan evli bireyler birtakım sorunlar yaşamakta ve boşanma sonrası yaşama uyum konusunda zorlanmaktadırlar (Sayan Karahan, 2012). Boşanmanın bireyler ve toplum üzerindeki olumsuz etkileri düşünülerek, evlilik doyumunu etkileyebilecek değişkenler bu çalışmada ele alınmak istenmiştir. Boşanmaların arttığı günümüzde, evliliklerde kaliteli birlikteliğin ifadesi olan evlilik doyumunu açıklayacak çalışmalara her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Çiftlerin evlilikteki doyumlarının, evliliklerinin zarar görmesini önlemede belirleyici olduğu düşünülmektedir. Bu noktada boşanma aşamasına gelmiş evli bireylerin evlilik doyumlarının düşük olabileceği ve eşlerin birbirlerine kendilerini istenen düzeyde

açmadıkları başka bir deyişle eşlerin olumlu olumsuz duygu, düşünce ve yaşantıları birbirleriyle paylaşmadıkları öne sürülebilir. Evlilik konusunda literatürde son zamanlarda ele alınan ve iç içe geçmiş evlilik uyumu, evlilik doyumu, evlilik niteliği gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada da asıl olarak evlilikle ilgili evlilik doyumu kavramı incelenirken, evlilik uyumu gibi evlilik doyumuyla örtüşen diğer kavramlara da yer verilmiştir.

Evlilik doyumunda eşler arası yaş farkı, gelir düzeyi, eğitim durumu, çocuk sayısı gibi faktörlerin etkili olduğu ifade edilmektedir (Kendir ve Demirli, 2016). Evlilikte boşanma oranlarının, eşler arası yaş farkı az olduğunda ve çocuk olmadığına daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Kır ve Bülbül, 2012). Bu nedenle bu çalışmada eşler arasındaki yaş farkı aralığı düşük tutulmuş ve çocuk sayısı aralığı hiç çocuk olmaması durumundan başlayarak ele alınmıştır. Evlilik doyumu eş desteği ve cinsel yaşam memnuniyetinden de etkilenmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilik süresine göre de evlilik doyumu değişebilmektedir (Kublay ve Oktan, 2015). Evliliğin ilk yıllarında evlilikte yaşanan çatışmalarda ve ortaya çıkan problemlerde artış olmamasına rağmen çiftlerin evlilik doyumu azalabilmektedir (Lavner, Karney ve Bradbury, 2014). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018 yılına ilişkin evlenme ve boşanma istatistiklerine göre, evliliklerde en yüksek oranda boşanmalar evliliğin ilk beş senesinde daha sonra ise 6-10 sene içerisinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle bu çalışmada evlilik süresinin evlilik doyumuna etkisi incelenirken bu süreler göz önünde bulundurulmuştur. Evliliklerdeki doyumun gitgide azalmasında kadınların çalışma hayatına katılmasının da etkili olduğu düşünülmektedir (Williams, 2003). Maddi sıkıntılar, ebeveynlik ve kariyer talepleri evlilik ilişkisini olumsuz yönde etkilemekte ve bu duruma ek olarak çocuğu olan ve maddi anlamda güçlük çeken çiftler arasında daha çok uyumsuzluk ve destek eksikliği yaşanmaktadır (Horwitz, McLaughlin ve White, 1998). Literatürde yer alan çalışmalardan yola çıkılarak; eşler arası yaş farkı, öğrenim durumu, çocuk sayısı, evlilik süresi, cinsel davranış rahatlığı, gelir sağlayıcı iş, gelir seviyesi değişkenleri evlilik doyumu açısından bu araştırmada incelenen değişkenlerdendir.

Evlilik doyumunun yüksek oluşu evli bireylerin psikolojik sağlığını desteklemekte (Gülyüksel Akdağ ve Cihangir Çankaya, 2015), uyumsuz evlilikler ise olumsuz psikolojik belirtilerin ortaya çıkışına zemin hazırlamaktadır (Yüksel ve Dağ, 2015). Bu çerçevede TÜİK'in 2017 yılında yaptığı "Yaşam Memnuniyeti

Araştırması” na göre evli bireylerin, evli olmayanlara göre daha mutlu olduğu görülmektedir. Evli bireylerin 2016 yılında %64,7’si mutlu iken bu oranın 2017 yılında azalarak %56,3 olduğu belirtilmektedir. 2016 yılında kendilerini eşlerinin %4.7 oranında mutlu ettiğini söyleyen evli bireylerin sayısının da 2017 yılında azalarak %3,6 olduğu TÜİK tarafından ifade edilmektedir. Her iki yılın araştırma sonuçlarından yola çıkarak, evlilerin evli olmayanlara göre daha mutlu olmalarına karşın eşlerini mutluluklarının kaynağı olarak görenlerin yüzdesinin oldukça düşük bulunduğu söylenebilmektedir. Bu bulgulardan hareketle yeniden dünyaya gelsem yine aynı eşimi tercih ederim diyen evli bireylerin eşlerini mutluluklarının kaynağı olarak gören evli bireyleri yansıtacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada, aynı eş tercih edip etmeme durumunun evlilik doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Evlilik çiftlerin birbirlerinden almayı ve birbirlerine vermeyi umdukları beklentilerinden oluşmaktadır (Sager, 1981). Bir ailede yaşama ve etkileşime girme beklentileri, ailelerden maruz kalınan evlilik modelleri beklentileri, evliliğin nasıl olması gerektiğine dair inanç beklentileri, her iki tarafın da birbirlerine yardım etmeleri beklentisi, içten, sadık ve dürüst olma, birbirlerine saygı duyma ve belirli yükümlülükleri yerine getirmelerine yardımcı olma beklentilerinin evlilikte istenen durumlar olduğu ve karşılıklı olarak gerçekleşen tüm bu beklentilerin, evlilik içinde yeterli ölçüde bulunduğu evlilik doyumundaki artışı kendiliğinden açığa çıkaracağı öngörülmektedir (Juvva ve Bhatti, 2006). Bir ailede yaşama beklentileri ve ailelerden maruz kalınan evlilik modelleri beklentilerinden yola çıkılarak, evli bireylerin evlilik doyumunu anlamada aile üyeleri ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerine bu çalışmada yer verilmiştir.

Evlilikten alınan doyum; bireyin, evlilikten beklentilerinin ne kadarının karşılandığına ilişkin algısını yansıtmaktadır (Tezer, 1996). Çiftlerin karşılıklı olarak kendilerini açmaları, her bireyin evliliğe veya partnerine dair beklentilerini dile getirmesini de kapsamaktadır. Çoğu zaman evlilik içindeki bu beklentiler asla konuşulmamakta veya varlığı inkâr edilmektedir (Juvva ve Bhatti, 2006). Köksal ve İlhan (2018)’a göre günümüz evliliklerinde eşlerin rol beklentileri geleneksel beklentilerden ziyade eşitlikçi beklentilerdir. Eşler arasındaki eşitlik, modern evlilikte en çok istenen değer olmakta ve özellikle kadınlar ilişkide eşitlik beklentisi içinde olmaktadır (Juvva ve Bhatti, 2006). Kadın ve erkeklerden beklentiler, ülkenin gelişmişliğine göre de ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de bireylerden beklenen

rol davranışları evlilik programlarındaki söylemler üzerinden incelendiğinde, daha çok ataerkil yapıda beklentilerin olduğu ifade edilmektedir (Yeşil ve Yıldırım, 2018). Ataerkil toplumlarda, yetişkin bireyler için evlilik bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Bu ihtiyacın kadınlarda daha belirgin olduğu ifade edilmektedir (Kaya, 2019). Özellikle geleneksel toplumlarda kadın ve erkeğin farklı rollerde olması durumundan yola çıkılarak, partnerlerin cinsiyet rollerinin ve karakterlerinin evlilik ilişkisinin dinamiğine farklı etki ettiği görülmektedir. Erkekler eve para getiren kişi olarak görülürken, kadınlar ev işlerinden ve çocuklardan sorumlu olarak algılanmaktadır. Bunun sonucunda erkeklere göre kadınların evlilikleri, kendi karakterleri ve duygusal dengeleri üzerinde daha etkili olmaktadır (Tong vd., 2018). Bu durumla bağlantılı olarak kadınsı cinsiyet rollerinin, evlilik uyumunu manidar bir şekilde yordadığı ifade edilmektedir (Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Ünüvar ve Tagay, 2015). Evliliğe dair bireysel ve kültürel beklentilerin farklı olduğu görülmektedir. Bu beklentilerin evlilik doyumuna etkisi dikkate alınarak bu çalışmada cinsiyet ve ev işlerinde eş yardımı değişkenlerinin evlilik doyumuna etkileri incelenmek istenmiştir.

Evlilik beklentilerinden olan etkili iletişim becerilerine sahip olmak, eşin duygularına duyarlılık ve pozitif saygı evlilik doyumunu ile ilişkilendirilmektedir (Barnes vd., 1984; Navran, 1967). Evlilikten beklentiler konusunda problemsiz ilişkilerdeki bireyler incelendiğinde, diğer çiftlere kıyasla daha eşitlikçi iletişim içinde olmayı bekledikleri ifade edilmektedir. Evlilik ilişkilerinde problem olmayan çiftler arasında, eşitlik ve kendini açma durumlarının yanında yüksek oranda karşılıklı iletişim olduğu söylenmekte ve bu çiftlerin, uyumsuz eşlerle kıyaslandığında yüksek seviyede evlilik uyumu gösterdikleri belirtilmektedir (Chelune, Rosenfeld ve Waring, 1985). Evlilikte paylaşılan olumlu duygusal anlar da evliliğin güçlenmesinde önemlidir. Gün içerisinde paylaşılan olumlu duygusal yaşantıların fazlalığı çiftlerin evlilik ilişkisini tehdit eden negatifiklerle baş etmesini kolaylaştırmakta ve böylece çiftlerin evlilik doyumları artmaktadır (Walsh, Neff ve Gleason, 2017). Özetle saygılı, duyarlı, kendini açan çiftlerden oluşan evliliklerde doyum yüksek olmakta ve bu evlilikler daha sağlıklı ilerlemektedir. Literatür bulgularından hareketle, eşlerin evlilik doyumlarının ve mutluluklarının artırılmasında kendini açma kavramının etkilerinin önemli olduğu düşünülmüş ve bu çalışmanın yapılmasına gerek duyulmuştur.

Evlilik doyumu ve e e kendini açma arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak üzere yapılacak çalışmalara Türkiye’de fazlasıyla ihtiyaç vardır. Türkiye’de e e kendini açmayla ilgili bir ölçek geliştirme çalıŐmasına ( ağ ve Yıldırım, 2017) rastlanmıştır. Bunun dışında temel olarak olmasa da içerikte e e kendini açma kavramının ele alındığı çok az çalışma vardır (Atan ve Buluş, 2019;  etinkaya vd., 2016; Topçu ve Dündar, 2011). Bununla beraber evlilik doyumu konusu Türkiye’de birçok değişken açısından ele alınmıŐken e e kendini açma kavramının farklı değişkenler açısından ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmada evli bireylerde hem evlilik doyumu ve e e kendini açma arasındaki ilişki ortaya çıkarılmak istenmiş hem de çalışma değişkenleri olarak belirlenen cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı bir işte çalışma, aile  yeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi,  ocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi tercih etme ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerinin evlilik doyumu ve e e kendini açma üzerindeki etkilerinin açıklanması düşünülmüştür.

Araştırmanın Amacı ve  nemi

Bu çalışmanın amacı, evli bireylerde hem evlilik doyumu ve e e kendini açma arasındaki ilişkiyi incelemek hem de evlilik doyumu ve e e kendini açma deĖiŐkenlerini; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı bir işte çalışma, aile  yeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi,  ocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi tercih etme ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerine göre ele almaktır. Sosyodemografik değişkenlerin e e kendini a ma ve evlilik doyumuna etkisi konusunda, evlilik ve aileyle ilgilenen uzmanların müdahale edebilecekleri kısımlarda konuya ilişkin bir öngörü sahibi olması önemlidir. Özellikle e e kendini a ma konusunda Türkiye’de ve dünyada yapılan araştırmaların sayısı oldukça azdır ve bu durum konunun ele alınmasında önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur. Çalışma konularının ele alınmasıyla ilgili uzmanlar, e e kendini açmayı ve evlilik doyumunu olumsuz etkileyen faktörlere psikolojik destek sunarak, eğitimler vererek müdahale edebilecek; bunun sonucunda boşanma öncesi e e kendini açmayı arttırmaya yönelik evliliği güçlendirme kapsamında programlar hazırlanıp sunulabilecek, evlilik doyumunu arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu nedenlerle bu çalışmanın

bulgularından psikolojik danışmanlar, psikologlar, psikiyatristler, akademisyenler, araştırmacılar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile Mahkemeleri gibi kişi, kurum ve kuruluşlar yararlanabilecektir.

Evlilikler toplumun sağlıklı olması konusunda son derece önemlidir. Bu nedenle eşlerin olgun olmaları ve bu şekilde evliliğe başlamaları toplum sağlığında temel belirleyicilerden biri olarak dūřünülebilir. Gottman ve Levenson (1999) çiftlerle yaptıkları çalışmalarında çiftlerin mutsuzluğu ve boşanmaları konusunda öngörü sahibi olunmasına neden olabilecek bazı olumsuz iletişim kalıplarını ve bu kalıpların karşısında yer alabilecek işlevsel durumları açıklamışlardır. Gottman ve Silver'in (2002) Güçlü İlişi Evi Modeli ile Gottman ve Levenson'un (1999) Mahşerin Dört Atlısı olarak adlandırdığı kuramları incelendiğinde; eře kendini açmanın evlilik ilişkisini iyileştirmedeki rolüne vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Ailedeki iletişim kalıplarını anlamaya yönelik yapılan bir çalışmada, beř yıldan fazla evliliği olan bireylerde, ailede bazı iletişim örüntülerinin kemikleşmeye doğru gitmesi nedeniyle, bu örüntüleri değiştirmekte aile eğitim programları yetersiz bulunmuştur. Buna karşın genel olarak aile eğitim programı çiftlerin evlilik uyumunu ve aile iğerisinde duygusal tepki verebilme becerisini artırmıştır (Ekři ve Kahraman, 2012). Dolayısıyla evliliklerin kaliteli hale getirilmesinde zamanında ve doğru eğitim gereklidir. Araştırmadan beklenen sonuçların ortaya konması durumunda evlilik öncesi ve sonrası bireylere verilen eğitimlerde, ele alınan değişkenlerle ilgili eğitim modüllerinin hazırlanmasına ilişkin farkındalık oluşması sağlanabilecektir. Bařka bir deyişle bu araştırmanın bulguları kullanılarak ilgili konularda, Türkiye'de evliliğe hazırlık programları geliştirilip uygulanarak sağlıklı eř seçme ve evlilik öncesi bireyleri evlilik konusunda bilgilendirme çalışmalarına katkı sağlanabilecektir. Programın iğerisinin oluşturulmasında araştırmanın bulgularından yararlanılması amaçlanmıştır. Benzer şekilde bu araştırmanın bulgularıyla, evliliği güçlendirme programları geliştirilmesinde destek sunulacaktır. Bu program aracılığıyla evli bireylerde eře kendini açma ve evlilik doyumunu düzeylerinin iyileştirilmesine katkı sunulabilecektir. Kendini açma konusunda bilinçlenen eşler bu durumun bir ihtiyaç olduğunu fark ederek duygu, dūřünce ve davranışlarını daha iyi ifade etmek isteyerek iletişim engellerini en aza indirebilirler. Böylece eşler hem daha empatik ve duyarlı olurken, eşlerine dolaylı yoldan da kendilerine yardım etmiş olacaklardır.

Araştırma Problemi

Bu araştırmanın temel problemi şöyledir;

“Evli bireylerin evlilik doyumu ile eşe kendini açmalarını etkileyen sosyodemografik faktörler nelerdir ve evli bireylerin evlilik doyumları ile eşe kendini açma düzeyleri arasında manidar bir ilişki var mıdır?”

Bu araştırma problemine dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere yanıtlar bulunmuştur.

Alt problemler.

1. Cinsiyete göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

2. Yaşa göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

3. Öğrenim durumuna göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

4. Gelir sağlayıcı bir işte çalışma durumuna göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

5. Aile üyelerine göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

6. Aile aylık gelirine göre;

- a. Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- b. Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

- 7. Evlilik süresine göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 8. Çocuk sayısına göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 9. Eşler arası yaş farkına göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 10. Ev işlerinde eş yardımına göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 11. Cinsel davranış rahatlığına göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 12. Aynı eşi tercih etme durumuna göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 13. Eşin kök aile müdahalesine göre;**
- Evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
 - Evli bireylerin eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
- 14. Evli bireylerin evlilik doyumları ve eşe kendini açma düzeyleri arasında manidar bir ilişki var mıdır?**

Sayıtlılar

1. Bu araştırmada veri toplama araçlarına evli bireylerin içtenlikle ve kendilerini doğru biçimde yansıtacak Şekilde tepki verdikleri varsayılmıştır.
2. Evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyinin araştırma değişkenlerinden etkilendiği kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

1. Araştırmanın verileri, öz bildirim dayalı ölçeklerle toplanmıştır.
2. Araştırma verileri daha çok genç, çalışan ve niversite mezunu bireylerden toplandığı için sonuçlar ancak benzer gruplara genellenebilir.

Tanımlar

Evlilik doyumu. Evlilik birlikteliğindeki mutluluk düzeyidir. Evlilikte eşler önemli ya da önemsiz birçok sebep nedeniyle mutsuz olur ve diğer eşin sahip olduğu nitelikler karşısında olumsuz tutum geliştirirler. Bu durum düşük evlilik doyumu olarak tanımlanır (Terman ve Buttenwieser, 1935).

Eşe kendini açma. Kendini açma, kişinin karşısındaki kişiye kendi ile ilgili sözel bilgi verme sürecidir (Cozby, 1973). Başka bir tanıma göre kendini açma, bireyin kendisini bilinçli bir Şekilde başkalarına tanıtmasıdır. Eğer bir kişi, diğerini kendini açmaya davet ettiyse kendisi de bu sürece dâhil olarak karşılıklı iletişim kurmalıdır (Jourard ve Jaffe, 1970). Kendini açma bütün ilişkilerde geçerlidir. rnek vermek gerekirse, arkadaşlık ilişkisine başlarken samimi Şekilde kendini açma, ilişkinin ilerlemesinde her iki cinsiyet içinde önemlidir (Walker ve Wright, 1976). Eşe kendini açma ise, kendini açma davranışının eşe karşı yapılmasıdır.

Aile yeleri değişkeni. Evli bireylerin ev içinde birarada yaşadıkları anne, baba, ocuk, dede ve ninelerden oluşan aile üyelerini ifade eder.

Cinsel davranış rahatlığı değişkeni. Evli bireylerin eşlerine cinsel konularda duygu, düşünce ve davranış olarak kendilerini özgürce ifade etmeleri anlamına gelir.

Aynı eşi tercih değişkeni. Evli bireylerin “Yeniden dđnyaya gelseniz yine şimdiki eşinizle mi evlenirdiniz?” sorusuna verdikleri yanıtı ifade eder.

Eşin kđk aile mđdahalesi değişkeni. Evlilikte partnerin aile đyeleri tarafından ortaya konan, çiftlerin evliliğine mđdahale edici sđz ve davranışları kapsar.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Evlilik Doyumu

İnsanların yaşam kalitesinin psikolojik, sosyoekonomik ve fizyolojik yönden artırılmasında evlilik önemli bir destek aracıdır. Evliliğin uzun ömürlü olmasında karşılıklı anlayış, birlikte karar alma, problemleri büyütmemeye etkilidir (Demir ve Durmuş, 2015). Bununla birlikte evliliğin niteliğinde de çiftlerin o evlilikten elde ettiği doyum belirleyicidir. Evlilikte mutluluğu dolayısıyla evlilik doyumunu kolaylaştırıcı faktörlerin ortaya konması son derece önemlidir. Bu çalışmada ele alınan kavramlarından biri evlilik doyumudur. Evlilik doyumunu, evlilik birliğindeki mutluluk düzeyidir. Evlilikte eşler önemli ya da önemsiz birçok sebep nedeniyle mutsuz olur ve diğer eşin sahip olduğu nitelikler karşısında olumsuz tutum geliştirirler. Bu durum düşük evlilik doyumunu olarak tanımlanır (Terman ve Buttenwieser, 1935). Kültürel normlar, evlilik doyumunu ve evlilik içindeki iletişimi etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Geleneksel toplumlarda görülen toplulukçuluk ve Batı toplumlarında gözlemlenen bireycilik direkt olarak olmasa da dolaylı yollardan evlilik kurumunun dinamiklerini değiştirebilmektedir. Toplulukçuluğun hakim olduğu toplumlarda grup uyumu ve grup içindeki diğer kişilerin istekleri ön plana geçmektedir. Bu sosyal zorundalık, grup içinde ötekileri kendinden daha ön plana koymayı gerektirmektedir. Bu nedenle bu toplumlarda, görücü usulü evlilikler ve toplumun yararını sağlayacak birliktelikler kurulmaktadır. Tüm bunlar da evlilik içindeki iletişimi ve karı koca arasındaki birlikteliği olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Buna karşılık, bireyci toplumlarda hâkim olan özellikler bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme arzusudur. Bu toplum içindeki bireyler, evliliklerinde de kendilerini doğrudan ve açıkça ifade edip, açık bir iletişim kurmaktadır (Quek ve Fitzpatrick, 2013). Özetle, kültürel etkilerle şekillenen toplumsal rol beklentileri evli bireylerin hem ruh sağlığını hem de evlilik doyumunu etkileyebilmektedir.

Evli bireylerin evli olmayanlara göre çevreden aldıkları ekonomik ve sosyal destek, evliler için bir avantaj olup onların ruh sağlığını olumlu yönde etkilerken (Williams, 2003); eşler arasındaki problemler, arkadaşlar ve akrabalarla yaşanan sıkıntılı ilişkilerle kıyaslandığında ruh sağlığını daha fazla olumsuz olarak

etkilemektedir (Horwitz, McLaughlin ve White, 1998). Örneğin, evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyen durumlardan biri çoğunlukla yeni evli çiftlerde görülen fiziksel şiddettir ve madde kullanımı, düşük gelir düzeyi gibi birçok faktörden meydana gelebileceği söylenir (Stone ve Shackelford, 2007). Fiziksel şiddet gibi alkol kullanımı da çiftlerin evlilik uyumunu bozabilmektedir (Arı ve Eriki, 2018). Bu bilgilerden yola çıkılarak bireylerin yaşamlarında evlilik ilişkisinin etkisinin oldukça fazla olduğu söylenebilmektedir. Evlilik ilişkisi içerisinde yaşanan sorunlar nedeniyle çiftlerin ruh sağlığı bozulabilmektedir.

Evlilikte bireylerin ruh sağlığını olumsuz etkileyen diğer bir durum da boşanmadır. Sosyal olarak daha sorumlu, daha olgun, daha iyi eğitilmiş, iç kontrol odağına sahip ve dindar olan bireylerin boşanması, olgunlaşmamış ve sosyal olmayan bireylere göre daha düşüktür. Boşanmış kadınlar evliliklerinde uzun süredir memnuniyetsiz olduğunu ve eşlerinden uzun süre önce ayrılmayı düşündüğünü bildirmiştir. Buna karşılık, erkek eşlerin yaklaşık dörtte biri, kadın eşleri boşanmak istediklerini söylediğinde şaşırıklarını ve evliliklerindeki bu ani değişimin sebeplerinden emin olmadıklarını söylemişlerdir (Hetherington, 2003). Bu durum bize evlilik ilişkisinde cinsiyet farklılıklarına göre iletişim durumlarını göstermektedir. Carol Gilligan'ın Feminist Model'ine göre (1993), ilişki içinde kadınlar erkeklerle kıyaslandığında daha yapıcı bir konumdadırlar ve ilişkinin dinamiklerini yönetmede erkeklere göre daha gelişmiş ahlaki kalıpları vardır. Feminist teori, fedakârlık kavramıyla ilişkili olarak kadınların daha fazla ilişki odaklı oluşları ve ilişkilerine daha çok yatırım yapmış olmaları sonucunda; elinden gelenleri yaptıkları düşüncesiyle ilişkiyi bitirme noktasında kadınların gözü kara bir tutum sergilediklerini söyler (Whitton, Stanley ve Markman, 2002). Romantik ilişkiler bağlamında fedakârlık terimi, bireylerin ilişkilerini iyileştirme veya eşlerine fayda sağlamak için bazı istek ve arzularından vazgeçtiğini tanımlamak için kullanılır. Fedakârlık, eşler arasındaki çatışmayı çözebilecek davranışlardan biridir ve ilişkinin niteliğini ve istikrarını korumak için farklılıklar ve anlaşmazlıklar arasında arabulucu rol oynar. Eğer partnerlerden biri ilişki içinde sürekli kendinden fedakârlık ederse, hem birey hem de ilişki daha az sağlıklı olacaktır. Bu düşünce, evlilik doyumunu ile fedakârlık arasında doğru bir orantı olmadığını söyler, aksine fedakarlık seviyesi ilişki için belli bir seviyeyi aştığında birliktelik zayıflar (Whitton, Stanley ve Markman, 2002). Bu durum evlilikte kaliteli iletişimin önemini bir kez

daha ortaya koymuştur. Eşler karşılıklı olarak birbirlerinin ve ihtiyaçlarının farkında olduklarında evlilikleri sağlamlaşır. Bu farkındalık karşılıklı orantılı olarak duyguları, bilgileri paylaşarak yapılan kendini açmayla sağlanabilir.

Boşanmış erkek ve kadınların yaklaşık üçte biri finansal durumları ve cinsel ilişkileri hakkında endişeli olduklarını belirtmiştir. Erkekler, cinsel ilişki niceliğinden şikâyetçiyken; kadınlar ise cinsel ilişkinin niteliğinden şikâyetçidir. Boşanmış erkekler, evli erkeklerle kıyaslandığında daha fazla sağlık sorunlarıyla uğraşırlar. Hayat tarzlarının düzensizlikleri; uyku ve yeme bozukluklarına, riskli uğraşlarla ilgilenmelerine ve korumasız cinsel birliktelerde bulunmalarına zemin hazırlar. Oysaki destekleyici bir eş bu riskli uğraşlardan partnerini alıkoyarak, daha sağlıklı bir hayat yaşamasını kolaylaştırabilmektedir (Hetherington, 2003). Bununla bağlantılı olarak, eşlerinin daha destekleyici olduğunu bildiren bireylerde depresyon görülme sıklığı daha düşük bulunmuşken, problemlili ilişki yaşayan bireylerin depresyon oranı daha fazla bulunmuştur (Horwitz, McLaughlin ve White, 1998). Özetle, evlilik ilişkisinin ruh ve beden sağlığı üzerinde koruyucu ya da yıkıcı etkilerinin olduğu söylenebilir. İyi bir iletişim, yardım etme ve destek davranışları sonucunda evlilik doyumu artmaktadır. Bununla beraber kadınların kendilerini doğal olarak erkeklerden daha fazla açtığı düşünüldüğünde, evlilik doyumunu anlamada erkek eşlerin destek davranışını anlamak önemli olabilir.

Evli bireylerde ruh sağlığını olumsuz etkileyen önemli bir problem de aldatmadır. Evliliklerde yaşanan aldatmanın sonucunda kişinin eşi için özel olduğuna inanması düşüncesinin yıkımı ve eşi tarafından kandırılmış olması en yaralayıcı durumlardır. Bu durum kişinin kendine olan inancını sarsmaktadır (Gündüz ve Çelik, 2018). Toplulukçu toplumlardaki evliliklerde görülen yüksek sadakat oranı bu evlilikler içindeki tatmini arttırıcı bir unsurdur. Bireylerin, kendilerini sadece eşlerine ve ailelerine değil aynı zamanda topluma karşı da sorumlu hissetmeleri evlilik dışı ilişkilerden ve aldatmadan uzak durmalarını sağlar (Quek ve Fitzpatrick, 2013). Bir çalışmada iletişim örüntüleri ekseninde çiftlerin aldatma sonrası affetme düzeyleri ve evlilik doyumları incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, evlilik doyumu aldatılan partnerin eşi ile kurduğu iletişime göre şekil almıştır. Aldatma karşısında yüksek bağışlama düzeyine sahip eşin partneriyle ilişki uyumu, düşük bağışlama düzeyi olan çiftlere göre daha fazla bulunmuştur (Frousakis, 2010). Isma ve Turnip'in (2019) ortaya koyduğu bir çalışmada ise, evlilik doyumunun ve kişilik özelliklerinin aldatmaya yönelik

tutumları tahmin etmedeki rolünü araştırmak amaçlamıştır. Yeni deneyimlere aıklıklık, sorumluluk duygusu, dışadönüklük ve nevroitiklik gibi kişilik özelliklerinin de incelendiği bu çalışmada yer alan katılımcılar, yaşları 22 ile 40 arasında değişen 438 evli çifttir. Bu çalışmada duygusal dengesizlik (nevroitiklik), evlilik doyumundaki problemler partnerlerin sadakatsizliğe yönelik tutumlarında belirleyici faktörler olarak bulunmuştur. Bireylerin evlilik niteliği, kendilerinin ve partnerlerinin duygusal dengesizliği anlamına gelen nevroitiklik seviyesiyle ters orantılıdır. Evlilikte iletişim, evlilik niteliği ve nevroitiklik arasında arabulucuk yapmaktadır (Tong vd., 2018). Sonuçlara göre aldatma yönündeki tutumun kişilerarası ve kişisel özellikler tarafından tahmin edilebileceği sonucuna varılabilir. Bu sonuca göre evlilik çatışmalarını özömlmek, evliliği daha sakin ve istikrarlı koşullara getirmek için partnerlerin düzeltilmesi gereken bazı iletişim problemleri olabilir. Bu problemler, olumlu bir duruşla ve daha mantık odaklı davranmayla özölebilir. Dolayısıyla bu bilgilerden anlaşılacağı üzere evlilikte iletişimin kilit rolü vardır.

Evliliğin niteliği, diğer nedenlerin yanında eşlerin karakter özelliklerinin de etkisiyle artar veya azalır. Evli çiftlerin kişiliklerinin benzer olmasının çiftlerin evlilikteki mutluluklarına bir katkısının olmadığı da belirtilmiştir (Gattis ve Berns, 2004). Çiftlerin kişilik yapıları da evlilikteki uyumun temel belirleyicilerindendir. Bu bağlamda farklı ailelerde ve farklı sırada dünyaya gelen, duygu, düşünce ve davranış örüntüleri farklı olan bireylerin evlilik uyumları da farklı olacaktır (Çelebi ve Bal, 2015). Bir partnerin evlilik niteliğinin diğerinin üzerinde bir etkiye sahip olması, çiftlerden birini etkileyen her şeyin diğerinde de önemli bir etkisi olduğu anlamına gelir. Bu durum da gösteriyor ki çiftlerden birinin sahip olduğu kişilik özellikleri diğerinin duygusal dengesini ve evlilik niteliğini bozabilir (Russell ve Wells, 1994). Evlilik içinde oluşan olumsuz durumlarda, eşlerden biri bu durumu çevresel faktörler yerine partnerinin kişilik özelliklerine bağladığında evlilik doyumunda düşüş yaşanmaktadır. Bu durum evlilikte bozucu faktörlerden biri olarak görülür (Stone ve Shackelford, 2007). Tüm bu bilgiler işığında evlilikte yaşanan olumsuzluklar bireylerin kişilik özelliklerinden, davranışlarından bağımsız olarak düşünölmemekte, eşlerin karşılıklı kaliteli iletişim ve uyumlarının olumsuz durumları olumluya çevirmekte ki etkisine vurgu yapılmaktadır.

Evlilik doyumunu anlamak istediğimizde, evlilik içi iletişim kavramını incelemek önemlidir. Bu nedenle evlilikte iletişim konusu açıklanmak istenmiştir.

Mutluluğu bulmak amacıyla evlilik birlikteliği kurulurken farkına varılmadan kimi zaman evlilik, üyelerinin durmadan çalıştığı bir şirket haline dönüşebilir. Bu durumda eşyalara, maddelere hapsolan evlilik özünü yitirirken kendisi de bir mülk gibi algılanabilir (Yıldız, 1989). Bu nedenle evliliğin daha özel bir birliktelik olduğunun farkına varılması, kendiliğinden gelişip değişmesini beklemenin olumsuz durumlara neden olacağına bilinmesi önem arz etmektedir. Evlilik ilişkisinde kaliteli iletişim, karşılıklı evlilik memnuniyetinin temel belirleyicilerindendir. Mutlu şekilde evli olan eşler daha açık ve ödüllendirici şekilde iletişimde bulunmaktadır (Bolte, 1975; Boyd ve Roach, 1977; Elliott, 1982; Navran, 1967; Vijayalakshmi, 1997). Bu durumu destekler nitelikte evli kadınlarla yapılan bir çalışma sonuçlarına göre, eşle kaliteli iletişimin azalması intihar düşüncelerinde artışın bir göstergesi olmuş ve evlilik uyumsuzluğunun olması intihar düşüncesinin artmasında etkili bulunmuştur (Khezeli vd., 2018). Ayrıca erkekler iletişim konusunda incelendiğinde ise, yakın ilişkilerde erkeklerin kadınlara göre çatışma ortamından duygusal olarak daha fazla etkilendiği bulunmuştur. Bu durum erkeklerin çatışma ortamından kaçınma davranışının nedenine yönelik fikir vermektedir (Gottman, 1994). Çalışmaların bulgularından da anlaşılacağı üzere, çift ilişkisinde bireylerin karşılıklı doyum sağlaması ve mutlu olmaları için kaliteli iletişim kurmaları gerekmektedir.

Evlilikte iletişim birçok detaydan etkilenmektedir. Örneğin; depresif bir koca ile evli olduğu durumlarda depresif bir kadınla evli olduğu durumlara göre, evlilik içi iletişim daha çok negatif eğilimli olmaktadır (Gabriel, Beach ve Bodenmann, 2010). Çiftlerden birinin yaşadığı depresyonun, o eşin cinsiyetinin ne olduğuna göre iletişimlerdeki kaliteyi belirleyebilmesi durumu dikkat çekicidir. Yapılan bir çalışmada ise psikolojik iyi oluşun evlilik uyumunu etkilediği bulunmuştur (Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018). Erkeklerle kadınların ruhsal iyilikleri kıyaslandığında, çalışan kadınların psikolojik olarak iyi oluşları düşmekte ve buna bağlı olarak da evlilikte kalitede azalmaktadır. Kadınlar ekonomik özgürlüklerini kazandıklarında onları mutsuz eden evlilikleri bitirebilmektedirler (Williams, 2003). Psikolojik iyi oluş azaldıkça ve kişinin eşine karşı düşmanlık duyguları arttıkça evlilik doyumu azalmaktadır (Muşdal Çelebi ve Polat, 2019). Bu bilgilerden yola çıkılarak, çiftlerin iletişimi ve psikolojik durumlarından kaynaklı evlilik doyumlarında değişim yaşanabileceği söylenebilmektedir.

Evlilikte iletişimi etkileyen faktörlere verilen ilgi çekici bir örnek, evlilik ilişkisinde kullanılan hitap zamirleridir. Çiftlerin aile içi iletişimde kullandığı hitap zamirleri (ben, sen, biz) evlilik içi iletişimin niteliğine ilişkin ipucu verebilir. Etkileşim sürecinde paylaşılan duyguların kabul görmesi, onaylanması gibi durumlarda daha fazla “biz” zamiri kullanılırken, tekil zamirlerin kullanımı azalır (Galdiolo vd., 2016). Öte yandan çiftlerin kendi adına (ör: ben istiyorum, bekliyorum gibi) konuşması ve istediklerini dolaylı olarak ifade etmek yerine daha açıkça söylemeleri evlilikte iletişimi kuvvetlendirmektedir (Waring ve Chelune, 1983). İnsanların kullandığı kelime türleri ile psikolojik sağlıkları arasındaki ilişki incelendiğinde; duygu kelimelerinin daha sık kullanıldığı durumlarda, ilişkilerdeki memnuniyet ve istikrarın arttığı anlaşılmıştır (Slatcher vd., 2008). Literatürden derlenen bu üç örnekten de anlaşılacağı üzere, iletişimde kullanılan dilin evliliği etkilediği anlaşılmaktadır.

Evlilik doyumuna fiziksel yakınlıktan çok sözel ve duygusal yakınlık katkı sağlamaktadır (Tolstedt ve Stokes, 1983). Sorunlarını çözmeye yönelik eşleriyle iletişim kurmaya önem veren çiftler, daha çok paylaşımda bulunurlar. Böylece karşılıklı kişisel problemler anlayışla konuşulabilir ve bu yönlü bir iletişim kurma isteği ile eşlerin birbirlerine yardım etme davranışları açığa çıkar. Eşlerin iletişimleri kaliteliyse, sosyal ortamlarda eşler birbirlerini iyi birer yardımcı olarak algırlar (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Böylece, içerisinde karşılıklı saygı ve destek olan evliliklerin hayatta kalması daha mümkün olmaktadır (Hetherington, 2003). Erkekler iletişim ve destek davranışları açısından incelendiğinde, evlilik içi bağ kurmada ve desteklemede erkeklerin rolü etkili görülür. Ne kadar etkili destek sağlarsa, kendileri ve evlilikleri hakkında kendileri de o kadar iyi hislere sahip olurlar. Bununla beraber erkek eşlerin etkili desteklerinin, evlilik sorunlarına çözüm bulunmasına yardımcı olduğu ifade edilmektedir. Destek sağlama ve kendini açma yoluyla erkekler, eşlerine ve dolayısıyla evliliklerine katkı sağlar. Özellikle erkek eşlerin sağladığı destek sadece eşlerinin evlilik içindeki doyumunu için önemli değildir ve kendi esenlikleri için de önem arz eder (Jensen, Rauer ve Volling, 2013). Bu bilgilerden yola çıkılarak evlilik doyumunu anlamada bu çalışmada, destek davranışlarından biri olan ev işlerinde eş yardımı ve eşe kendini açma değişkenleri incelenmek istenmiştir.

Evlilik ilişkisindeki iletişime cinsiyetler açısından bakıldığında ise birtakım farklılıklar vardır. Kadınlar iletişim esnasında partnerinin duygusu karşısında daha fazla empatik tepki gösterir (Mirgain ve Cordova, 2007) ve kendi duygusunu ifade

etmek konusunda erkeklere göre daha başarılıdır (Cordova vd., 2005). Bu durum kadınların evlilik iletişimde başarılı olmasını kolaylaştırabilir. Öte yandan çiftler evliliklerinde şikâyetlerini ortaya koyarak duygularını ifade edebilirler. Erkekler ve kadınlar sık sık evlilikleriyle ilgili benzer şikâyetler dile getirirler de, bu şikâyetlerin dereceleri farklı olmaktadır. Kadınların yaklaşık yarısı, iletişim ve sevgisizliğin evliliklerinde ana sorun olduğunu söylerken, erkekler bu durumla alakalı daha az kaygı duyduğunu dile getirmektedir (Hetherington, 2003). Yapılan bir çalışmaya göre eşlerin tartışma içerisinde gözlenen geri çekilme ve sözlü şiddet davranışları, evliliğin ilk üç yılından sonra düşmeye başlarken; evliliğin genelinde görülen şikâyetlerin ve kaygıların dile getirilmesi zamanla artmaktadır. Şikâyet ve kaygıların dile getirilmesindeki bu artış, olumlu iletişimle paralel bir artış göstermektedir. Bu da demek oluyor ki, evlilik süresi uzadıkça partnerler evlilikleriyle ilgili şikâyetlerini ve endişelerini daha çok dile getirmeye başlamakta ve bu sorunları çözmeye daha gönüllü olmaktadır (Noller ve Feeney, 2002). Şikâyetlerin dile getirilmesiyle bağlantılı olarak, evlilik ilişkisinin niteliğinde evlilik süresinin de etkisinin olabileceği söylenebilmektedir. Evlilikte ilk yıllarını geçiren çiftler, evlilikte daha tecrübeli olanlarla karşılaştırıldığında daha fazla uyum sorunu yaşadıklarını ve problemleri iletişim içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Bu noktada evlilik problemleri, evliliğin ilk zamanlarında psikolojik olarak daha yıkıcı olabilmektedir. İlerleyen yıllarda eşler; aralarındaki uyum farklılıklarını anlayarak birbirlerinden beklenen talepleri ve yaşadıkları karmaşaları daha yapıcı şekilde karşılayabilmektedir (Horwitz, McLaughlin ve White, 1998). Söz konusu durum eşlerin yaşlarındaki olgunluğa, birbirlerini daha iyi tanımalarına, çatışmadan kaçmak istemelerine bağlanabilir. Özetle ele alınan literatür bulgularından yola çıkılarak; iletişimde cinsiyete, evlilik süresine ve şikâyetlerin dile getirilmesine göre farklılıkların olduğu söylenebilir. Evlilik etkileşimsel bir süreç olduğu için evlilik ilişkisini etkileyen birçok olumlu ve olumsuz faktör vardır. Evlilikte uyumsuzluğun ortadan kaldırılması için evlilik doyumu kavramının ele alınması önemli görülerek bu çalışmada evlilik doyumu kavramına yer verilmiştir. Evlilikte doyumun artması durumunda evliliğin olumsuz çevresel faktörlerden daha az etkilenmeyeceği düşünülmüştür. Bu nedenle bu çalışmada; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı bir işte çalışma, aile üyeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi

tercih etme ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerinin evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi önemli görülmüştür.

Eşe Kendini Açma

Bu çalışmada ele alınan kavramlardan biri olan eşe kendini açma kavramını anlamak için, ilk tanımlanması gereken kavram kendini açma'dır. Kendini açma kavramı literatürde ilk olarak Jourard (1958) tarafından ele alınmıştır. Kendini açma, bireylerin kendileriyle ilgili mühim bilgileri çevresindeki kişilerle paylaşmasıdır (Derlega ve Chaikin, 1976). Kendini açma, iletişim çalışmalarındaki ilk tanımıyla ise, diğer insanlarla sevgi ve güven tutumlarını içeren iki yönlü iletişim seviyesine bağlı olarak ortaya çıkan süreç olarak tanımlanır (Jourard, 1971). Cozby'nin (1973) incelediği çalışmalara göre orta seviyede kendini açma olumlu mental sağlığa işaret ederken yersiz kendini açma olumsuz mental sağlığın göstergesidir. Kendini açma kavramı ölçülürken kağıt-kalem testleri yeterli değildir ve ölçüm bireylerin davranışsal çıktıları dikkate alınarak yapılmalıdır. Bunun yanında kendini açmada gizlilik koşulunun sağlanması önemlidir.

Cozby'nin (1973) kendini açmayı bilişsel bir süreç olarak ele alan Açıklama Kararı Modeli (DDM) 'ne göre kendini açmanın genişlik, süre ve derinlik olmak üzere üç ana boyutu vardır. Kişinin sağladığı yarar arttıkça kendini açma süresi artar ve kendini açma konularının genişliği azalır; kişinin zarar görme olasılığı arttıkça kendini açma derinliği azalır. Kendini açmada temel parametreler bilginin genişliği ya da miktarı, derinliği ya da yakınlığı, toplam kendini açma bilgisinin süresi veya her bilgi için harcanan zamandır. Kendini açma davranışını arttıran ve azaltan faktörler vardır. Örneğin diğer insanlarla iletişim kurmanın, dürüst ve daha şeffaf olmanın önemli olduğu etkileşim grupları, kendini açmayı desteklemeye yönelik uygulanırken, gizlilik protokolünün yeterince sağlanamaması kendini açmayı engellemektedir (Omarzu, 2000).

Kendini açma bir başka tanımda, kişinin kendisine ait özelliklerini, iyi ya da kötü yönlerini, sevinç, mutluluk ve üzüntülerini, duygu ve düşüncelerini, arzu istek ve beklentilerini, yetenek ve becerilerini kendince en uygun kişi veya kişilerle, sözel veya sözel olmayan yollarla paylaşması olarak tanımlanır (Kaya, 2014). Hackney ve Cormier'e (2008) göre kendini açma, düşünce ve duyguların farkına varılmasından sonra ortaya çıkan, bilerek yapılan bir eylemdir. Kendini açmanın

temel prensibi kişinin içsel benliğinin dışa vurulması durumudur. Kişi kendini açmak istemese de sözlerinde ya da beden dilinde kendine ilişkin bilgiler verebilir ve bu bilgilere güvenmek kişiyi anlamada önemli bir yol oluştur (Reis ve Shaver, 1988). Sözlü olarak kendini açma davranışı, insanların birbirlerini tanımasındaki en işlevli araçlardan biridir (Jourard ve Richman, 1963). Ayrıca kendini açma, etkili iletişim becerilerinden biri olarak ele alınır (Atan ve Buluş, 2019).

Sosyal Penetrasyon teorisine göre, kendini açma ödüllendirici veya olumlu bir sonuç alınan durum olarak görülür. Bu teoriye göre kendini açan birey, iletişim isteğini ve samimi ilişki kurma arzusunu dile getirir (Collins ve Miller, 1994). Bu duruma zıt olarak, kendini açan birey her zaman bunu olumlu bir niyetle yapmayabilir. Narsist bireyin kendine eş edinmek üzere yaptığı ajitasyon dolu kendini açma buna bir örnek olabilir. Örnekte bireyin amacı karşısındakini kandırmaktır (Chapaux vd., 2017). Evlilikte, partnerlerden birinin düşük duygusal istikrara, düşük vicdana, düşük uyumluluk düzeyine ve düşük kendini açma seviyesine sahip olması diğer partner için birçok olumsuz durum oluşturur. Bunun yanında bireysel zaman yönetiminin sadece bir eşin isteklerine göre tekelleşmesi, duygusal manipülasyon, aldatma tehditleri veya bir ceza yöntemi olarak aldatma evlilik doyumu ile olumsuz yönde ilişkilidir (Shackelford ve Buss, 2000). Dolayısıyla, kendini açma davranışının yapıcı yönde ortaya konulması ve iyi niyet çerçevesinde yapılması gerekmektedir.

Kendini açma ikili ilişkilerde güvenin sağlanmasında etkilidir (Çetinkaya vd., 2016). Bir kişinin, diğer bir kişiye kendini açmaya istekli oluşu; kişisel bilgi miktarından, ilişkinin yakınlığından, iki kişi arasında hüküm süren şefkat, sevgi ya da güven davranışlarından çıkarılabilir. Yakınlık kavramına göre; başkasına çok fazla kendini açan bir kişi, karşı tarafın da kendisini açmasını beklemektedir. Eğer bir birey kendisini partnerine açtıysa, o kişiyi iyi tanıdığı varsayılır. İki kişi arasında var olan sevimsizlik ve ilgisizlik, kendini açmadaki eksikliğin sonucu olarak görülmektedir ve bu duruma birbirleri hakkında az bilgiye sahip olmalarının neden olabileceği düşünülmüştür (Jourard, 1959). Bu bilgilerden yola çıkılarak kendini açmanın iki kişi arasında gerçekleşen dinamik bir süreç olduğu söylenebilir.

Sosyal ilişki ağları çerçevesinde kendini açma davranışının en yüksek evlilik ilişkisinde olması beklenir. Evliliklerde iletişim kurulan alanlar ve iletişimin seviyesi bireysel farklılıklar göstermektedir (Levinger ve Senn,1967). Evliliklerde kendini

açmanın yanında gizlilikte evlilik doyumunu etkilemektedir. Gizlilik korunarak evlilikte ilişki sorunları, önceki birliktelikler, çelişkili konular gibi evlilik içi zor meselelerin konuşulması ile duyguların eşe rahatça açılması durumunda, evlilik doyumunun arttığı da bulunmuştur (Finkenauer ve Hazam, 2000).

Kendini açma davranışı evlilik ilişkisi içerisinde önemli görülmektedir (Jourard ve Landsman, 1960). Evli bireyler kendini açma sayesinde birbirlerine olan bağlılıklarını sınamaktadırlar (Yılmazçoban, 2011). Evlilik ilişkisinde kendini açmada ise çiftler arasındaki yakınlık önemli bir aracıdır (Gilbert, 1976). Evlilik ilişkisinde sözel veya sözel olmayan şekilde duyguların aktarımı eylemlerin konuşulmasından daha önemlidir ve duyguların ele alınması evlilik doyumunun temel belirleyicilerindedir. Partnerin duygu ifadelerine ilişkin bellekte yer alan şemalar, etkileşim sürecinde partnerin daha iyi tanınmasını ve anlaşılmasını kolaylaştırarak çiftler arasındaki duygusal geçişi kolaylaştırmaktadır (Reis ve Shaver, 1988). Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere, karşılıklı olarak duyguların paylaşılması çift ilişkisinin niteliğinde önemli bir aracı olmaktadır. Böylece eşlerin yakınlık kurması daha kolay olacaktır.

Evlilikte eşe kendini açma ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır (Burke, Weir ve Harrison, 1976; Hansen ve Schuldt, 1984; Hendrick, 1981). Eşlerin kendini açma davranışları, kültür ve ailelerinin dâhil olduğu kendi kişisel geçmişleriyle şekillenir. Bunun yanında erkek ve kadınların mizacındaki farklılıklar, yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı evlilikte eşe kendini açmayı etkiler (Waring, 2001). Bu davranış, cisiyetler açısından ele alındığında kadınlar erkeklere göre doğal olarak daha fazla kendini açma eğilimindedir (Jourard ve Landsman, 1960). Öte yandan kadınsılık, hem erkek hem de kadınlarda kendini açma seviyesi için önemli bir değişken olarak görülmüştür. Daha çok feminenlik ve androjenlik barındıran bireyler ilişkilerinde kendilerini en çok açan bireylerdir (Antill ve Cotton, 1987).

Evlilik ilişkisinde çiftlerden birinin girdisi diğerinin çıktısını oluşturur. Girdiler ve çıktılar arasında algılanan tutarsızlıklar ise düşük evlilik memnuniyetine ve yüksek boşanma oranlarına zemin hazırlar. Partnelerden daha az verici olup daha fazla yarar sağlayanların ve daha fazla verici olup daha az yarar sağlayanların evlilik memnuniyeti düşük olacaktır. Eşlerin duygularını aktarma dereceleri arasındaki farklar düşük evlilik memnuniyetiyle ilişkilidir. Bu durumda kendini açma davranışı ile evlilik uyumu arasında açıkça bir ilişki vardır ve önemli olan kendini açmanın karşılıklı olmasıdır (Davidson vd., 1983; Levinger ve Senn, 1967). Çiftler

duygularını daha fazla açtığında, karşılıklı kendini açma olması durumunda evlilik memnuniyeti artmaktadır (Levinger ve Senn, 1967; Miller, Corrales ve Wackman, 1975). Çiftler arasındaki kendini açma karşılıklı bir eylemdir ve tek tarafa yönelmekten çok her iki eş için de incelenmelidir (Chelune vd., 1984). Etkileşimden yarar sağlayan çiftlerin kendini açma olasılığının da arttığı görülmüştür (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Eşler arasında kendini açma ve empatik olma, yüksek evlilik doyumu ile ilişkilidir (Boyd ve Roach, 1977; Noller, 1984). Özetle, evli çiftlerin evlilik doyumlarındaki artışta karşılıklı bir kendini açma davranışının olması etkilidir. Partnerler diyaloglarında bilgi, olay konuşulmasından daha çok duygularını paylaşmaya önem vermelidir. Kadınların sorunlarını eşleriyle paylaşmamalarının önemli bir nedeni eşleri tarafından tepkisiz kalınması, erkekler için bu durumun nedenlerinden biri evliliklerine diğer sorunları yansıtmak istememeleridir (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Çiftler kendilerini bazı konularda daha az açarak tartışmaktan da kaçınıyor olabilmektedir (Farber ve Sohn, 2007). Diğer taraftan zamanla çiftler birbirlerini daha iyi tanıyacaklarından kendini açmanın evlilik doyumuna etkisi azalabilir bu nedenle kendini açma ve evlilik doyumu çalışmalarında evlilik süresinin kontrol edilmesi önemlidir (Finkenauer ve Hazam, 2000). Evliliğin ilerleyen yıllarında sorun ve problemlerin paylaşımı azalır. Bu durum uzun yıllar evli bireylerin daha mutlu olduğunu yansıtmazken onların bezginliklerini yansıtabilir (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Bir çalışmaya göre de, yeni evli çiftler birbirleriyle sohbet etmek için oldukça fazla zaman harcarlar. Çiftlerin evlilik süreleri uzadıkça iletişim miktarlarında dikkat çekecek ölçüde bir değişim olmamasına karşın iletişim kalitelerinin arttığı gözlemlenmiştir. Eşler evlilikleri ilerledikçe kendilerini açtıklarını, birbirlerini daha iyi tanıdıklarını ve evlilik doyumlarının tatmin edici seviyeye geldiğini söylemişlerdir. Evliliğin ilerleyen yıllarında görülen etkili iletişim ve evlilik doyumu, evliliğin ilk yıllarındaki iletişimin niteliğinden kaynaklanmıştır (Noller ve Feeney, 2002). Literatürdeki bu çalışmalara dayanarak kendini açma davranışının önündeki engellerin cinsiyetlere göre farklılaştığı ve evlilik süresinin de çeşitli nedenlerle kendini açmayı etkilediği söylenebilir.

Evlilik içinde çiftlerin kendilerini yeterince açamamalarının nedenlerinden bir başkası da koruyucu engellemedir. Koruyucu engelleme, eşlerden birinin partnerini sıkıntıya sokmamak amacıyla duygu, düşünce ve endişelerini dışa vuramaması veya inkâr etmesidir. Koruyucu engellemenin hem evlilik doyumu

hem de çiftlerin ruh sağlıklarını olumsuz yönde etkileyebilecek önemli sonuçları vardır. Kendini açma, özellikle kadınlar için evlilik doyumu ile yakından ilişkilidir ve evlilik doyumunu yapılandıran faktörlerdendir. Koruyucu engelleme ise kadınları fiziksel ve ruhsal olarak kötüye götüren bir süreçtir. Eşler, ilişki içinde kendilerini açarken birbirlerinin refahlarını ve güvenliğini düşünürler, eğer ortada kendini açmanın oluşturabileceği herhangi bir risk faktörü varsa, kendini açma yerine koruyucu engelleme devreye girer (Joseph ve Afifi, 2010). Bu duruma benzer şekilde bireylerin tartışmadan kaçmak için kendilerini açmaması ve düşüncelerini yok sayması da evlilik doyumunu olumsuz yönde etkiler (Quek ve Fitzpatrick, 2013).

Kendini açma davranışında cinsiyetlere göre birtakım farklar vardır. Kendini açma durumunun bir parçası olarak, erkekler istenmeyen samimi sohbetler içinde kendilerini daha fazla tehdit altında hissedebilmektedir (Collins ve Miller, 1994). Kadınlar ise ilişkideki duygu, düşüncelerini daha fazla açarlar ve kendilerini partnerlerinden daha fazla açıklayıcı bulurlar. Aynı zamanda erkekler kadınlara göre cinsellik konusunda kendilerini daha az açarlar (Waring, Schaefer ve Fry, 1994; Waring, Holden ve Wesley, 1998). Genel olarak kendini açma en çok feminen kadınlarda ve androjen erkeklerde görülmektedir. Maskülen erkekler ve kadınlar ise en düşük kendini açma seviyesine sahiptir (Antill ve Cotton, 1987). Erkekler, kadınlara oranla duygularını daha çok kontrol eder, problemleri kabullenir, durum hakkında daha az düşünür fakat kadınlar daha çok sosyal destek arayışında olup, duygularını daha çok açığa vururlar (Thoits, 1995). Kadınlar kocalarından çok, yakın arkadaşlarına kendilerini açarken; erkekler yabancı kişilerden ziyade eşlerine kendilerini açmayı tercih etmektedir. Kendini açma davranışında cinsiyetin rolü zamanla değişmiştir. Özellikle son otuz yılda cinsiyet rolleri, normları ve tutumları kendini açmada farklılıklar göstermiştir. Kadın ve erkekler, geçmişten bu zamana kendilerini daha benzer şekilde ifade etmeye başlamıştır. Kendini açma durumu ırklara, kültürel farklılıklara ve etnik özelliklere göre değişiklik göstermektedir (Dindia ve Allen, 1992). Cozby (1973)'ye göre, ırklar arasındaki kendini açma farklılıkları sosyal sınıf farklılıklarına da dayanmaktadır. Dolayısıyla cinsiyete göre kendini açma davranışı farklılık göstermektedir. Kadınlar kendilerini hem daha fazla ifade ederler hem de bu ifadeleri daha çok duygu içerir. Sonuç olarak cinsiyete göre kendini açma konuları değişirken, kendini açma davranışının cinsiyetler açısından gittikçe benzeşmeye başladığı anlaşılmıştır.

Çiftler arasındaki kendini açma durumu psikolojik müdahaleler içinde önemli bir kaynaktır (Chelune vd., 1984). Evlilik terapisinde kendini açma, çift ilişkisinin değişerek iyileşmesinde kıymetlidir (Waring ve Chelune, 1983). Bilişsel aile terapileri, kendini açma ve yakınlığı sağlayarak psikosomatik semptomların tedavisinde farkındalık oluşturur (Waring, 1980). Yapılan bir çalışmaya göre; bir çiftte bilişsel aile terapisi çerçevesinde yardım edilmek istenmiştir. Bu yardım daha çok bireylerin önceki aile yaşantılarını birbirlerine açmaları üzerinde odaklanmıştır. Sonuç olarak çiftlerin yaşananlara sadece kendi taraflarından değil, daha geniş açıdan bakmaları sağlanarak yardım edilmiştir (Waring 1981). Çift terapilerinde kendini açmanın dozu ve özü yansıtarak yapılan bir kendini açma, çiftlerde yakınlığı arttırarak evlilik doyumunu geliştirir (Waring, Schaefer ve Fry, 1994). Bir çalışmada sekiz oturumluk aile iletişim becerileri psikoeğitim programının uygulandığı çiftlerde evlilik doyumu, program uygulanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Atan ve Buluş, 2019). Kendini açma davranışı, yalnızca çiftler arasında beklenen bir davranış kalıbı değildir. Kendini açma davranışı aynı zamanda çift terapilerinde kullanılan bir teknik niteliğine sahiptir.

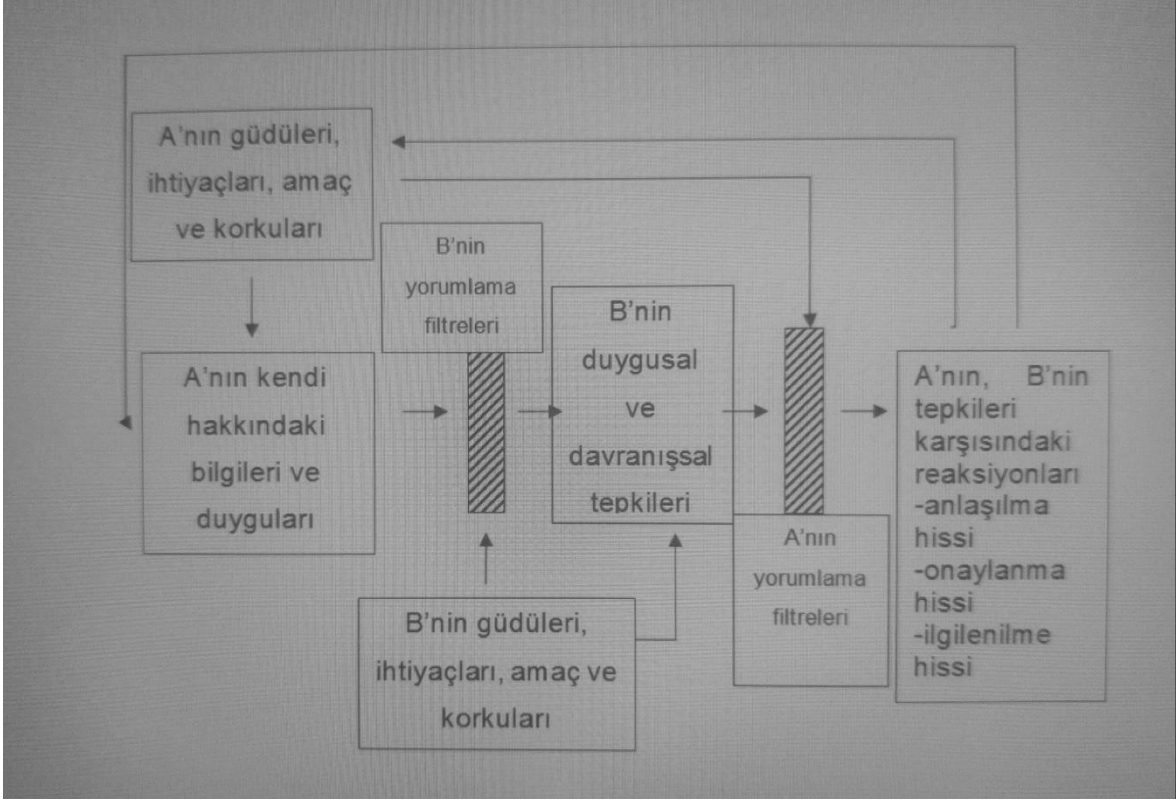
Kendini açma davranışı eşler için ölçülürken farklı alanlar ele alınır. Bir çalışmada evlilikte kendini açma davranışını evrensel olarak ölçmeye yönelik, Evlilikte Kendini Açma Ölçeği (Marital Self-Disclosure Questionnaire) geliştirilmek istenmiştir. Sonuç olarak kendini açma davranışının dört alanda ölçüldüğü bir çalışma ortaya konmuştur. Bunlar; ilişki içinde duygu ve düşüncelerin açıklanması, cinsellikte duygu ve düşüncelerin açıklanması, ekonomik konuların açıklanması ve kendini açmanın partneri karşısındaki seviyesi alanlarıdır. Bu ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu anlaşılmıştır (Waring, Holden ve Wesley, 1998). Ele alınan çalışmanın sonuçlarına göre, evlilikte kendini açma davranışının ilişkiye, cinselliğe, aile ekonomisine ilişkin olması ve karşılıklı ortaya konması önemlidir.

Kendini açma davranışı ile psikolojik sağlık arasındaki ilişki araştırmalara konu olmuştur. Jourard (1971) 'a göre erkeklerin psikolojik problemlerinin ve fiziksel rahatsızlıklarının temel nedenlerinden biri, cinsiyet rollerinin kendilerine bir getirisi olan kendini açmama durumu ve sorunlarla tek başlarına mücadele etmeyi tercih etmeleridir. Psikosomatik rahatsızlıkları olan bireylerin de sorun çözmede yeterli olmamalarının nedeni olarak, kendilerini açmamaları ve aleksitimileri olmasından kaynaklanabileceği öngörülmüştür (Waring, 1980). Aleksitimi duyguların ifade edilmesindeki yoksunluk olarak tanımlanır (Apfel ve Sifneos,

1979). Aleksitiminin anlaşılması medikal tedavide önemsenmektedir (Taylor, Bagby ve Parker, 1991). Ayrıca sorun çözme yeteneğinde yeterli olmamanın temelinde, kendini doğru yerde ve doğru şekilde açmamanın yer aldığı düşünülür (Waring, Schaefer ve Fry, 1994). Eşlerin birbirlerine karşı kendilerini rahat ifade edemeyip duygularını bastırmaları, kişilerin daha fazla psikolojik ve fiziksel sağlık sorunları yaşamalarına neden olabilir (Burke, Weir ve Harrison, 1976). İnsanlar sırlarını ve içsel karmaşalarını başkalarıyla paylaşırken, fiziksel ve zihinsel sağlıklarının yanında genel refahlarını da iyileştirirler (Smyth ve Pennebaker, 2001). Literatürde yer alan bu bilgilere dayanarak, kendini rahatça ifade etme yeteneğinin hem ilişkileri güçlendirdiğini hem de bireylerin problemlerini daha kolay çözerek kendilerine olan güvenlerini geliştirdiklerini söylemek mümkün olabilir. Bu sayede bireylerin psikolojik sağlıklarının daha iyi olması beklenebilir.

Waring (1981), bireyin kendi iç derinliğinde yer alan, kendine ilişkin özel bilgileri açmasının yakınlığı kolaylaştıracağını varsaymıştır. Bu durumu Johari Penceresi Modeli'ndeki saklı alan olarak tanımlayabiliriz. Saklı alanımız kendimizin bildiği ve başkalarının bilmediği bize ilişkin fikir, tecrübe, tutum, duygu, güdü ve amaçları yansıtan alanımızdır (Luft ve Ingham, 1961). İlişkide kendini açma davranışıyla birlikte güvenli bağlanma gelişebilir. Güvenli bağlanma kendini duygusal yakınlık, rahatlık ve güvenin olduğu ve aktif, şefkatli ve karşılıklılık arz eden ilişkilerde gösterir (Gladding, 2011). Güvenli bağlanmanın ve evlilik doyumunun olduğu çift ilişkilerinde de kendini açma, güvenli bağlanmayı desteklemektedir (Mikulincer vd., 2002). Eşler arasında kendini açma davranışı sonucunda eşlerin birbirlerine olan sosyal desteği ve aralarındaki samimiyet bunlara bağlı olarak da evlilik doyumları artar (Çağ ve Yıldırım, 2018). Evli bireyler eşlerine diğer bireylerden (anne, baba, arkadaş gibi) daha fazla kendini açarken evliliğin kendini açmayı arttırdığı düşünülmüştür (Jourard, 1958). Arkadaşlar ve akrabalarla olan destekleyici ilişkiler, eşler arasındaki destekleyici ilişkilerle de bağlantılıdır. Arkadaşlardan ve aileden gelen yüksek seviyedeki destek ve kendini açma, karı koca arasındaki yüksek destek ve kendini açmayla doğru orantılıdır (Horwitz, McLaughlin ve White, 1998).

Evlilikte yakınlık. Evlilik doyumunda kaliteli iletişimin beraberinde getirdiği kavramlardan biri de yakınlıktır. Bu bölümde eşe kendini açma ve evlilik doyumunu kavramları Reis ve Shaver (1988)'in Yakınlık Süreci Modeli çerçevesinde bütüncül olarak ele alınmış ve Şekil 1'de görülen bu model bu bölümde açıklanmıştır.

Şekil 1. Reis ve Shaver (1988) Yakınlık Süreci Modeli.

Yakınlık süreci modeli. Yakınlık; iki bireyin iletişiminde samimi hitap şekillerinin olduğu, duygu düşünce aktarımını barındıran, bireysel farklılıkların konuşulduğu, sosyal iletişim becerilerinin desteklendiği, toplumsallaşmaya katkı sağlayan ve farklı iletişim türlerini kapsayan bir süreçtir. Dokunma, cinsel birliktelik ve kendini açma yakınlığın önemli birer parçasıdır (Reis ve Shaver, 1988). Evlilik ilişkisindeki yakınlık ve kendini açma aynı anlama sahip değildir ancak kendini açma yakınlığın öncülüdür (Waring ve Chelune, 1983). Eşlerin karşılıklı olarak kendini açmaları aralarındaki yakınlığın artmasına katkıda bulunur (Manne vd., 2004). Yakınlık Süreci Modeli'ne göre yakınlık kavramını oluşturan birçok öge vardır. Bu modele göre yakınlaşma duygusu bireylerin sağlığı ve esenliğini destekleyen önemli faktörlerden biridir (Reis ve Shaver, 1988). Dolayısıyla evlilikte kendini açma kavramının anlaşılması, çiftler arasındaki yakınlığın sağlanmasına yardımcı olacaktır. Literatürde yer alan araştırma sonuçlarından hareketle, kendini açma kavramı önemli görülmüştür ve bu çalışmada evli bireylerde evlilik doyumuyla birlikte eşe kendini açma davranışı ele alınmıştır.

Yakınlık, kişilerarası ilişkide ortaya çıkar. Kişinin duygularını ve kendisiyle ilgili bilgileri açması partnerinin anlayışlı, sevgi dolu bir biçimde tepki vermesine

bağlıdır. Böyle olumlu tepkiler alan bireyin kendini açma davranışı onaylanmakta, partnerini anlayışla ve samimi şekilde karşılayan bireyin davranışları ise daha da pekişmekte ve böylece aralarında daha yoğun bir ilişki olmaktadır (Reis ve Shaver, 1988). Yakınlık Süreci Modeli'nin öngördüğü yakınlık kavramı çift ilişkisinde önem teşkil etmektedir. İlişkinin niteliği, çiftler arasında yakınlığı öngörmektedir (Emmers-Sommer, 2004). Yeni evli çiftlerle yapılan bir çalışmaya göre, çiftlerin her ikisinin de güvenli bağlandığı evlilik ilişkilerinde evlilik doyumu ve yakınlığın yüksek olduğu bulunmuştur (Senchak ve Leonard, 1992). Bir başka araştırmada da evlilik uyumu ve yakınlık arasındaki ilişki ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; duyguları yansıtabilme ve duygusal becerilerin güçlü olması durumu ile evlilik uyumu arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Sağlıklı çiftler birbirlerinin duygularına uyum sağlamaktadır (Mirgain ve Cordova 2007). Çiftlerin duygu düzenlemelerinin niteliği evlilik ilişkilerinde önemli rol oynar. Çocukluk ve ergenlik çağında var olan sosyo-duygusal özellikler çiftlerin evlilik ilişkisini etkiler (Kinnunen ve Pulkkinen, 2003). Literatür bulgularına dayanarak çiftlerin yakınlığı ne kadar fazlaysa evlilik doyumu o kadar fazla olacaktır denilebilir. Bu nedenle eşler arası yakınlık kavramı bileşenlerini açığa çıkarmak önemlidir.

Reis ve Shaver (1988)'in Yakınlık Süreci Modeli diğer teorisyenlerin yakınlaşma tanımlamalarıyla örtüşmektedir. Aynı zamanda bu kuram yakınlığın tanımını yaparken, yeni baştan tanımlamalar yapmak yerine var olan kuramları bütünleştirerek bir model ortaya koymuştur. Kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan yakınlık kavramı bu model ile bütüncül hale gelmiştir. Bu kavram, sabit bir zaman parçası olarak değil süreç olarak ele alınmış, sosyal psikoloji temelinde, iletişim ve duygular ekseninde değerlendirilmiştir.

Yakınlık Süreci Modeli'nde, daha önce ele alınan teori ve çalışmaların üzerine bina edilerek işlemsel bir süreç ortaya konmuştur. A ve B kişisi arasında duygular ve davranışların yer aldığı karşılıklı etkileşim süreci vardır. A kendini açan ve B'de A'ya tepki verendir. Bu süreci bireylerin güdüleri, ihtiyaçları, korkuları, amaçları başlatır. Sürecin devamında ortaya konan tepki, bireylerin duyguları, yorumları ve eylemlerini barındıran bireysel filtrelerinden geçerek açığa çıkar (Reis ve Shaver, 1988). Yakınlığın oluşması ve buna bağlı olarak evlilik doyumunda, kendini açma davranışının etkili varlığı kabul edilir. Kendini açma birebir olarak yakınlığı tanımlamazken; yakınlığın ortaya konmasında, sürdürülmesinde ve ortadan kalkmasında etkin bir parça olarak ele alınır (Waring,

Holden ve Wesley, 1998). Kendini açma olgusu; hislerin, fikirlerin, arzuların, gereksinimlerin ve kendisiyle ilgili farkındalığın dışa vurumu alanlarında gerçekleştiğinde yakınlığı artırır (Waring ve Chelune, 1983). Literatür çalışmalarından yola çıkılarak, eşler arasındaki yakınlığın karşılıklı bir etkileşim süreci olduğu ve sürecin kendini açma davranışıyla geliştirilebileceği söylenebilir.

Yakınlık kavramı evlilik doyumunda incelenmesi gereken kritik noktalardan biridir. Yüksek düzeyde yakınlık geliştiren biri, kendisini bir ilişkide daha güvenli şekilde açar ve ihtiyaçlarını daha etkin bir şekilde partnerine iletir. Evlilik doyumunu, daha fazla yakınlık düzeyine sahip çiftlerde daha yüksektir ve yüksek yakınlık düzeyine sahip çiftler, ilişkideki mücadele ve değişikliklerle başa çıkma konusunda daha büyük motivasyona sahip olurlar (Patrick vd., 2007). Evliliklerinin ikinci yılında olan çiftlerle yapılan bir çalışmada, eşlerin partnerlerine yakınlık ve bağlılık hissetme durumlarından çok hoşlanmadıkları görülmüştür. Bu duruma neden olarak, erken yaşta evliliğin çiftler üzerinde olumsuz bir etki bırakması gösterilebilir. Sonuç olarak erken yaşta evlenen bireyler yakınlıktan daha fazla bağımsızlık ve özgürlük arayışında da olabilir (Noller ve Feeney, 2002). Evlilikte yakınlığın oluşmasına engel durumlardan biri de, kendini açmanın olmamasıdır. İlişkide kendini açmamanın verdiği gizlilik, sonunda bir evliliği mahvedebilir (Softas-Nall vd., 2008).

Yakınlık arzusu, yetişkinlerde evlilik ilişkilerini kurma ve sürdürme konusunda büyük bir motivasyondur (Feldman, 1979). Geleneksel kadın-erkek rollerine göre, kadınlar daha aktif iletişim kurabilme yeteneğine sahiptir ve ilişkide yakınlıkla ilgili sorunları erkeklerden daha çok önemserler (Collins ve Miller, 1994). Dolayısıyla yakınlık kurma isteği bireyin doğasında vardır. Yakınlık kurma isteği üzerinden gelişen yakınlık hissinin oluşmasında, kendini açma veya sözel olmayan iletişim dışında da bileşenler vardır (Reis ve Shaver, 1988). Bir ilişkideki yakınlıkta, iletişimde yüz yüze geçirilen zamanın niceliği önemlidir (Emmers-Sommer, 2004). Yakın ilişki kurmak insanın hayatla olan bağını güçlendirir. Örneğin madde kullanan bireylerin ilişkilerindeki uyumsuzluğu incelemek, onların durumununun açıklanmasında yardımcı olabilir. Bu nedenle çiftlerin ruh sağlığının evlilik ilişkilerindeki yakınlıktan etkilenmesi son derece doğal bir süreçtir (Whisman ve Baucom, 2012). Yakınlık bir ilişkinin temelinde yer alır. Etkileşimin niteliği ve sıklığı yakınlığın belirleyicilerindedir. Çiftler arasındaki iletişimin niteliğinin ve sıklığının azalması yakınlık doyumunu azaltmaktadır (Reis ve Shaver, 1988).

A'nın güdüleri, amaç ve korkuları. Birey duygularını paylaşmak, kendini açmak, yalnızlığını gidermek ve kılavuz edinmek gibi hedeflerle yakınlık istediğinde; kabul edilmek, şefkat görmek ve anlaşılmak ister. Bireyin arzu, hedef ve korkuları yaklaşma ya da kaçınmasını sağlayabilir. Yaklaşma ve kaçınma davranışlarının kaynağı bireyin çocukluğuna kadar dayansa da, etkileşimde bulunan partnerin tepkileri sürecin kontrolünün sağlanmasında önemli etkiye sahiptir (Reis ve Shaver, 1988). Kaçınma ve yaklaşma durumu açıklanmak istendiğinde Feldman (1979)'ın yakınlık modeline bakılabilir. Yakınlık ve Çatışma Modeli olan bu modele göre yakın ilişki kurma arzusu, insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Yakınlıkta, birbiriyle etkileşim içinde olan iki kişinin istekleri ve korkuları arasında uzlaşma vardır. Yakınlık arzusuyla iç içe bulunan yakınlıktan korkma duygusu, bireyin içsel çatışmalarından ve bireysel fantezilerinden kaynaklanır. Bu modelde 5 farklı yakınlık korkusu ele alınmıştır: Birleşme korkusu, maruz kalma korkusu, terkedilme korkusu, saldırı korkusu ve bireyin kendi yıkıcı dürtülerinden korkması. Evlilik uzun bir süreyi kapsar ve tek taraflı değildir. Bu durumlar düşünüldüğünde; evlilikte yakınlık korkusunu ve yakınlıktan kaçınma davranışlarını azaltmak için, eşlerin kendini açma davranışının anlaşılması daha önemli hale gelir.

A'nın kendini açması veya duygularını ifade etmesi. Yakınlık Süreci Modeli'nde süreç, A'nın kendisini açması ile başlar. Bu modele göre yakınlık, gerçek bilgilerin açıklanmasından çok bireyin duygularını, arzularını, kaygılarını, hoşnut olduğu durumları açıklamasıyla ortaya çıkar. A'nın derinlikli şekilde kendini açması, B'nin kabul tepkilerini ortaya koymasına olanak sunmaktadır. Bireyin kendisiyle ilgili paylaştığı bilgiler kendisini yansıtmaktan çok, olmak istediği benliğini ortaya koyabilir (Reis ve Shaver, 1988). İnsanların yakın kişisel ilişkilerinde ortaya çıkan kendini açma, ilişkilerin dayanıklılığını öngörür. Sevme ve yakınlık varsa kişisel bilgilerin paylaşımı kolaylaşacaktır. Söz konusu evlilik olduğunda eşe kendini açmanın yakınlık için önemli bir aracı olacağı düşünülmüştür. Evli bireylerde açıklanan bilgi niceliği ne kadar fazlaysa evlilik doyumu da o yönde artacaktır (Hendrick, 1981). Bu bulgular ışığında kendini açma, evlilik doyumu ve yakınlık arasında döngüsel bir ilişkinin varlığından bahsedilebilir. Diğer bir deyişle kendini açma, evlilik doyumu ve yakınlık birbirini takiple devam eden bir yapıya sahiptir.

B'nin güdüleri ve yorumlama filtreleri. İletişim örüntüsünde A'nın kendini açığa vurması karşısında B karşılık verir. Bu iletişim örüntüsünün içerisinde B'ninde birçok içsel karmaşası olabilir. Örneğin; A'yı kontrol altında tutmak isteyebilir, incitmemek isteyebilir, onun için endişelenebilir veya bağlanmaktan korkabilir. Buna karşın açığa vurma davranışı karşısında B'nin bir cevap vermesi gerekliliği oluşur. B'nin vereceği cevap kişisel ve çevresel koşullardan bağımsız olamaz. Örneğin partnerin ses tonu kışkırtıcılığı ifade etmese de kur davranışı olarak algılanabilir. B'nin içinde bulunan yorumlama filtreleri durumun nasıl algılandığını belirler (Reis ve Shaver, 1988). Özellikle kadınlar, kendileri için sorun teşkil eden konularda kendilerini açtığı zaman, kocaları tarafından anlayışla karşılandıklarında daha sonraki paylaşımlarında daha gönüllü olurlar (Joseph ve Afifi, 2010).

A'nın kendini açması karşısında B'nin tepkileri. Etkileşim sürecinin devamlılığında B'nin dinleyici rolü önemlidir. B iletişimi, ödüllendirici ve devam ettirici tepkileriyle daha derin hale getirebilir. B'nin dönütleri A'nın kendini açma davranışı ölçüsünde değerlidir. Bu da etkileşimin yakınlığını belirler. Yakınlık hissinin ortaya çıkmasında yalnızca bir partnerin kendini açması da yeterli olabilir. Ayrıca partnerin kabul tepkilerini ortaya koyması da güven duyma davranışını açığa çıkarır (Reis ve Shaver, 1988).

Yakınlık Süresi Modeli'ne dayandırılan bir çalışmada 6 hafta ve daha fazla süre 18 yaşından büyük 102 çiftin tartışma videoları, kendini açma ve empatik tepki göstermenin evlilikteki yakınlığa etkisini incelemek üzere ele alınmıştır. Sonuçlara göre erkeklerin kendini açma ve empatik tepkilerinin yakınlığa olan etkisi kendi davranışlarından çıkarılırken, kadınların evlilikteki yakınlık seviyelerini erkek eşlerin davranışları(anlayış ve onaylama) belirlemektedir. Erkeklerin duygusal ve gerçek olay açıklamaları yakınlık seviyelerini etkilerken, bilişsel açıklamalarının yakınlığa herhangi bir etkisi olmamıştır. Ek olarak tartışma esnasındaki yakınlık seviyeleri ile tartışma sonrasındaki yakınlık seviyeleri aynı kalmıştır (Mitchell vd., 2008). Erkekler ve kadınlar duygusal yakınlığı farklı şekilde kurmak isterler. Örneğin, erkekler duygusal yakınlığı arttırmak için cinselliği kullanırken kadınlar cinsellik için duygusal yakınlığı ararlar (Greef ve Malherbe, 2001). Evlilikte erkek eşin memnuniyeti çoğunlukla kendisinin kaçınıcı evliliği olduğuna, eşinden hissettiği destek miktarına, eşitlikçi cinsiyet tutumuna ve eşiyile arkadaşça iletişim kurabilmesine bağlıdır. Bunlar arasında evlilikte erkeğin

memnuniyeti için en gerekli öge eşinden aldığı destektir (Patrick vd., 2007). Bu çalışmalar model ekseninde ele alındığında cinsiyetler arası farka işaret edildiği görülür. Kadınlar ve erkeklerin partnerlerinin dönütlerinden etkilenme durumlarının, durumlara göre yakınlık seviyelerindeki değişimlerin farklı olduğu anlaşılmıştır.

57 çiftin katıldığı bir araştırmada, kadın ve erkek katılımcıların evliliklerinde kurdukları yakınlık ve arzu ettikleri yakınlık derecesi ölçülmüştür. Çiftlere kendileriyle alakalı olan yaş, evlilik süresi, çocuk sayısı ve eğitim durumu gibi sorular sorulmuştur. Sonuç olarak, kadınların kurdukları yakınlık ile arzu ettikleri yakınlığın arasında ciddi bir fark bulunmuştur. Kadınlar, erkeklere göre arzu ettikleri yakınlıkla daha az karşılaşmışlardır. Ayrıca erkekler, kadınlarla kıyaslandığında cinsel yakınlığı daha az tecrübe etmişlerdir. Bu durum erkeklerin cinsel birlikteliklerinden daha az tatmin olmalarıyla sonuçlanmıştır. Tüm bu verilerin yorumlanmasıyla da evlilik doyumu ve yakınlık arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Greef ve Malherbe, 2001).

B'nin dönütleri karşısında A'nın yorumlama filtreleri ve reaksiyonları. B'nin yanıtları karşısında A'nın tutumu da ilişkideki yakınlığı etkileyebilir. Örneğin A B'nin tepkilerini onaylayıcı, şefkat içerikli ve iletişimi devam ettirici nitelikte bulmayabilir. Buna karşı B'nin davranışları A'nın yorumlayıcı filtrelerine göre yanlış değerlendirilmiş olabilir. Özetle A-B arasındaki iletişimin niteliği karşılıklı yorumlama filtrelerine dayanır. Etkileşimde yakınlığın kurulması doğru yorumlamaların ortaya konmasıyla sağlanır. Önemli olan durumlardan biri de B'nin A'ya onu anladığını, ihtiyaçlarının farkında olduğunu, kendini anlatmasının değerli olduğunu hissettirecek dönütlerde bulunmasıdır (Reis ve Shaver, 1988).

Dehle, Larsen ve Landers (2001) yaptıkları çalışmada algılanan eş desteğinin yakınlık üzerindeki etkisini incelemiştir. Yakınlığın bir ifadesi olan sosyal destek, bireylerin mutluluğu ve sıhhatinde önemli rol oynamaktadır. Evlilik ilişkisinde sosyal desteğin rolü 177 evli bireyin, bir hafta süresince algıladıkları eşinin destek davranışlarına ilişkin tuttuğu kayıtlar incelenerek değerlendirilmiştir. Eş desteğinin evlilik niteliğine etkisi duygular ve davranışlar üzerinden ölçülürken geçmiş çalışmalardan farklı olarak, bu çalışmaya göre evlilikteki sosyal olarak istenen davranışların etkisi de hesaba katılmak istenmiştir. Evlilikteki destek evliliğin pozitifliği boyutuyla ölçüldüğünde, evlilikte sağlanan yüksek düzeyde desteğin evlilik niteliğini belirlemede temel rolü olmadığı anlaşılmıştır. Eşlere göre kabul görülen destek davranışlarındaki eksiklikler evlilik ilişkisinin negatifliğini

yansıtmaktadır. Bir başka deyişle destek verilen eş bu destek davranışını; korumacı, partnerine uymayan, ilgisizce ya da kendisinin istediği yönde olmayan şekilde de bulabilir. Destek davranışının istenilirliği konusunda bireysel etkiler ve evlilik niteliğindeki karşılıklı etkileşim önemlidir. Özetlemek gerekirse; araştırma sonuçları Yakınlık Süreci Modeli'ndeki A'nın yorumlama filtreleri ve reaksiyonları kısmını destekler niteliktedir. Bireyin, partnerinin kendini açma davranışı karşısında verdiği tepki ancak partnerinin anlamak istediği kadar nitelikli olacaktır.

Yakınlık neden önemlidir? Yakınlık ve evlilik doyumunu birbirleriyle ilişkili kavramlardır (Chelune vd., 1984). Fromm (1993), Sevmeye Sanatı adlı kitabında yalnızlık huzursuzluğundan kurtulmanın yollarını anlatmıştır. Topluma katılma, çalışma ve eğlenme, sanatsal üretim, dinsel birleşme yalnızlıktan kurtulmak için geçici çözüm sağlayan yollardır. Bu yollar oldukça robotik ve sıralıdır. Bunun dışında yalnızlığa karşı tam çözüm, bir başkasıyla sevgi içinde kaynaşmaktan geçer. Bu kaynaşma yakınlığın önemine işaret eder.

Yakınlık Süreci Modeli'ne göre yakınlık; onaylanma, anlaşılma, değer görme ve sosyalleşme açısından önemlidir. Ayrıca yakınlaşma arzusu bireyin doğasında vardır. Yakınlık sayesinde kişinin kendisi ve çevresiyle uyumu artar. Başka insanlarla yakınlaşma sayesinde kişinin yalnızlığı azalabilir, kişi daha fazla sosyal katılım sağlayarak hedeflerine ulaşabilir, sosyal destek elde edebilir, ruhsal iyiliği ve uyumu artar (Reis ve Shaver, 1988). Ruhsal iyilik konusunda çiftlerin iletişimdeki yakınlıkları ve depresyon arasındaki ilişki incelenmiş; partnerlerin kendileri hakkındaki bilgileri, duyguları açıp açmaması depresyonları ve yakınlıklarında belirleyici bulunmuştur (Waring ve Chelune, 1983). Evlilik içindeki stres, çiftlerin iletişim niteliğini ve beraber geçirdikleri zamanı azaltırken fiziksel ve ruhsal rahatsızlık yaşama olasılıklarını artırır. Partnerler arasındaki destek ise evliliği bu olumsuz faktörlerden arındırarak evlilik doyumunu yükseltir. Kadınlar ilişkilerinde yakınlık ve kendini açmayı bir destek biçimi olarak görürler ve erkeklerle kıyaslandığında daha empatik ve açıklayıcıdır (Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013). Bir başka çalışmada da evlilik ilişkisi ve psikosomatik rahatsızlıklar ilintili olarak değerlendirilir. Nedeni belli olmayan psikosomatik hastalığa sahip bireylerin evliliğinde yakınlık eksikliğinin olabileceği düşünülmüştür. Evli birey, eşinden istediği yakınlığı görebilmek için birtakım fiziksel semptomlar geliştirebilir. Yakınlığın düzeyi ve paylaşılan bilgilerin miktarı, kendini açmanın elementlerindedir. Bu elementlerdeki artış, her iki partner için

ödüllendirici niteliktedir (Walker ve Wright, 1976). Literatürde ele alınan bu çalışmaların sonuçlarına dayanarak eşlerin kendini açma davranışları sonucunda yakınlıklarının artacağı buna bağlı olarakta evlilik doyumlarının artacağı söylenebilir. Kendini açma arttıkça yakınlık, yakınlık arttıkça kendini açma artabilir. Ayrıca yakınlık birey için bir ihtiyaçtır ve koruyucu bir kalkan niteliğindedir.

İnsanların birbirleriyle kurduğu etkileşim, olaylar karşısında gösterilen fizyolojik ve davranışsal tepkiler arasındaki ilişkileri incelemek için doğal bir kaynaktır. Fizyolojik tepkinin fazlalığı, düşük evlilik uyumuyla ilişkilendirilebilir. Özellikle memnuniyetsiz evliliklerde görülen, iletişim çatışması fizyolojik bulgularla bağlantılıdır (Levenson ve Gottman, 1983). Evliliklerinden memnun çiftler arasında yapılan bir çalışmada; çiftlerin kalp atış hızları ve ciltlerinin elektriksel direnci gibi bazı fiziksel tepkilerinin senkronize olarak hareket ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca evlilik doyumu yaşayan çiftlerin evli olmayan bireylere göre fiziksel sağlıkları daha iyi bulunmuştur (Stone ve Shackelford, 2007). Waring (1980)'e göre yakınlık, evlilik uyumsuzluğunda etkiliyken; evlilik uyumsuzluğu da psikosomatik rahatsızlıklarla oldukça ilişkilidir. Waring ve Patton (1984), evlilikte yakınlık ile depresyon şiddeti arasında önemli seviyede bir ilişkinin olduğunu gözlemlemiştir. Psikopatolojik semptomlar ile yakınlık arasındaki etkileşim incelendiğinde; kadın hastalarda toplam yakınlık puanları depresyonun sekiz alt semptomuyla da ilişkiliyken, erkeklerde sadece iki alt semptomla ilişkilidir. Öte yandan kanserli hastalarda çiftler arasında yakınlık seviyesinin artması ve çiftlerin iletişimde daha katılımcı olmaları sonucunda hasta ve eşinin sıkıntılarının azaldığı gözlemlenmiştir (Manne ve Badr, 2008). Başka bir çalışmada kanser hastası 66 kadın değerlendirilmiş, kadınların eşlerinden daha çok akraba ve arkadaşlarıyla samimi paylaşımlarda bulunduğu ortaya konmuştur (Figueiredo vd., 2004). Bu noktada evlilik ilişkisinde yakınlığın kurulması yönünde terapötik müdahaleler gerçekleştirilerek evlilik doyumunun artması sağlanabilir (Waring, 1981). Özetle evli çiftler arasında kurulan yakınlık bireylerin ruhsal ve fiziksel sağlığı üzerinde koruyucu etki yaparken, sorunlarla baş etme konusunda da bireylere destek sağlamaktadır.

Evli bireylerde yakınlık kurmak önemli olmasına rağmen yakınlık kurmaktan kaçınmak durumu da söz konusudur. Yakınlıktan kaçınma bilinçli olarak fark edilmeye başlandığında, kişinin savunma mekanizmaları harekete geçer. Bu durumun sonucunda çiftler arasında oluşan anlaşmazlık, çiftten çifte değişen bir yapıda olsa da genellikle bir partnerin diğerinin öz saygısını azaltan veya tamamen

yok eden bir eylem gerçekleştirmesiyle sonuçlanabilir. Evlilik çatışmalarını ve bilinçdışı gelişen yakınlık kaygılarını azaltmak için bazı terapötik uygulamalar geliştirilmiştir. Örnek vermek gerekirse; kişilerin anne ve babasının ilişkisine odaklanılarak elde edilen verilerle ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalar analiz edilebilir veya çiftlere rüyalarının bilinçdışı kaygı transferinde etkin rol oynadığı fark ettirilerek bu duruma uygun hareket etmeleri sağlanabilir (Feldman, 1979). Özetle yakınlık kurmanın evli bireylerin üzerindeki etkisi göz önüne alındığında, yakınlığın önündeki engellerin kaldırılması ve evli çiftlerin desteklenmesi için nitelikli çözümler üretilmesi önemlidir.

İlgili Araştırmalar

Evlilik doyumuyla ilgili araştırmalar. Evlilik doyumuyla ilgili literatürde yer alan araştırmalar incelenmiştir. İncelenen araştırmalara çalışmanın bu bölümünde tarihsel sıralarına göre yer verilmiştir.

Nofal ve Ha (2019), araştırmalarında çalışma ortamının niteliğinin, çalışan ve evli kadınların üzerindeki psikolojik etkisini değerlendirmiş ve bu etkinin kadınların evlilik doyumları üzerinde bıraktığı tesiri incelemiştir. Bu çalışmaya Zagazig Üniversitesi Hastanesi'nin farklı klinik bölümlerinde çalışan evli 100 kadın katılım sağlamış ve sosyodemografik veriler için yarı yapılandırılmış anket ile birlikte İş Yaşam Niteliği Ölçeği, Ryff Psikolojik İyi Oluş Ölçeği ve Zenginleştirilmiş Medeni Memnuniyet Ölçeği gibi bilgileri toplamak için standartlaştırılmış ölçekler kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda, katılımcılarda yüzde 70 oranında düşük çalışma standartları, yüzde 86 oranında düşük psikolojik iyi oluş ve tüm bu verilere bağlı olarak da yüzde 75 oranında düşük evlilik doyum oranı bulunmuştur. Bu çalışma özellikle ortalamanın altındaki iş tatmini ve iş niteliğinin, bireylerin psikolojilerine ve evlilik doyumlarına olan olumsuz etkisine dikkat çekmektedir.

Evlilik doyumunu ile ilgili yapılan 335 evli çiftin yer aldığı başka bir çalışmada da, araştırmacılar çift iletişimi, duygusal yakınlık, cinsel memnuniyet ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çıkan bulgulara göre, her iki partner için de cinsel tatminin, duygusal yakınlık için belirleyici faktörlerden biri olduğu görülmüştür fakat duygusal yakınlığın, cinsel doyum üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Her eş için, duygusal yakınlık ve cinsel doyum, eşlerin birbirlerinin iletişimini değerlendirmelerine ve kendi evlilik doyumları hakkında düşünmelerine

aracılık eder. Bu çalışmada, kadınların ilişki memnuniyeti eşlerinin cinsel doyumunu ile ilişkili olmamasına rağmen, erkekler eşlerinin cinsel yönden tatmin olduğunu düşündüklerinde daha yüksek düzeyde ilişki doyumunu bildirme eğiliminde oldukları ifade edilmiştir. Çiftlerin birbirlerine olumlu yönde değer biçmeleri cinsel tatminin artmasına, cinsel tatminin yükselmesi de duygusal yakınlığın artmasına sebebiyet verir. Evliliklerinde bu duyguların yoğunlukta olduğu çiftlerde ise yüksek derecede evlilik doyumunu beklenir (Yoo vd.,2014).

Bir çalışmada evlilik ilişkisindeki doyum, cinsiyet açısından incelenmiştir. Erkeklerin evlilik doyumu eşlerinin ne iş yaptığına dikkat edilmeksizin değerlendirildiğinde, erkeklerin eşlerinden daha fazla duygusal destek almalarından dolayı eşlerine göre evlilik doyumu yüksek bulunmuştur. Öte yandan meslek açısından evli bireylerin yakınlığı incelendiğinde, aynı mesleğe sahip eşlerin birbirlerine olan duygusal desteğinin onların yakınlık kurmasını kolaylaştırdığı anlaşılmıştır. Bununla beraber zorlu yaşam koşullarıyla çevrili evliliklerde; çiftlerin birbirlerinin benzer özellikleriyle ilgilenmelerinden çok paylaşımlarının niteliğine odaklanmalarının, evlilikte çiftlerin birbirine olan desteğini ve aralarındaki yakınlığı anlamada daha etkili olabileceği düşünülmüştür (Wallace ve Jovanovic, 2011).

Jose ve Alfons (2007) çalışmalarında yaş, eğitim, çocuk sayısı, çalışma durumu ve evlilik süresinin evlilik doyumunu üzerindeki etkilerini incelemiştir. Belçika'nın Flanders bölgesinden seçilmiş 787 evli yetişkin çift Maudsley Evlilik Anketini doldurmuştur. Çalışmanın sonucunda, ilk defa evlenen çiftler, yeniden evlenmiş çiftlere kıyasla evlilik içinde daha fazla uyum sorunu yaşadıklarını belirtmiş ve düşük seviyede evlilik doyumunu göstermişlerdir. Bu durumun nedenlerinden biri; tekrar evlenen çiftlerin evliliklerini, önceki evlilikleriyle kıyaslayarak sorumluluklarının farkında olma durumları olabilir. Evli bireylerin eğitim ve entellektüellik seviyesi arttıkça evlilik içindeki doyumu azalmıştır. Özellikle, eğitilmiş ve aktif yaşam tarzına sahip olan kadınların evlilik birlikteliklerinin sarsılabileceği düşünülmüştür.

Toplamda 283 evli çiftin katıldığı başka bir çalışma; evlilik doyumunu, cinsel doyum ve evlilik dengesizliği arasındaki bağlantıyı incelemektedir. Araştırmacılar, katılımcı çiftleri birbirlerinden ayırmış ve uyguladıkları ölçeklerin boylamsal verisine dayanarak yüksek oranda cinsel tatminin, evlilik doyumunu arttırdığı ve bununla beraber evlilik içindeki dengesizliğin etkilerini azaltmak için arabulucu rol

oynadığını gözlemlemişlerdir. Ayrıca, cinsel tatminin evliliğin başından beri yüksek bulunduğu birlikteliklerde evlilikten alınan doyum çiftler için yeterliyken, sürekli evlilik dengesizliği yaşayan çiftlerin cinsel doyumları da düşüktür (Yeh vd., 2006).

Breznysyak ve Whisman (2004)'ın yaptığı çalışmada 60 evli çiftin katılımıyla evlilik doyumu, evlilik gücü ve cinsel istek arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlarda, evlilik doyumu ile cinsel arzu manidar şekilde ilişki içinde bulunmuş ve çiftler arasındaki ilişkinin evlilik gücü ile yönetilebileceği belirtilmiştir. Evlilik gücü ile bireylerin evlilik üzerindeki etkileri ifade edilmek istenmiş ancak evlilik gücünün etkilerine ilişkin yeterli kanıt bulunmamıştır.

Shackelford ve Buss (2000) yaptıkları çalışmada; evlilik doyumunun, çiftlerin kişilik özelliklerini ve tutumlarını yönetip düzenleyen psikolojik bir durum olduğu hipotezini test etmiştir. Toplamda 214 katılımcının yer aldığı çalışmada evli çiftlerin bir örneğini incelemek için üç ayrı veri kaynağı kullanılmıştır. Birincisinde, katılımcılar kendi kişilikleri ve evlilik doyumları hakkında; İkincisinde, katılımcılar eşlerinin kişiliği, eş koruması ve sadakatsizliğe karşı duyarlılıkları hakkında bilgi vermişlerdir. Son olarak da, çiftler kişiliklerini bağımsız olarak değerlendirecek görüşmecilerle bir araya gelmişlerdir. Sonuçlar göstermiştir ki evlilik doyumu; partnerlerin karakterleri, eş koruması ve sadakatsizliğe olan duyarlılıklarıyla ilişki içindedir. Olumsuz karakter özelliklerine sahip erkeklerle evlenen kadınlar evliliklerinin genelini kapsayan bir memnuniyetsizlik içindeyken erkeklerin evlilikten aldıkları tatmin, sadece eşlerinin kişilik özellikleriyle ilgili değil aynı zamanda cinsel doyum ile de alakalı bulunmuştur.

Acitelli ve Antonucci'nin (1994) çalışmalarında verme, alma ve karşılıklılık durumunun eşlerin evlilik doyumu üzerindeki etkilerini incelemektedir. Çalışma, yaş ortalaması 74 olan 69 yaşlı çiftin katılımıyla kurulmuştur. Kadınları ve erkekleri birbirlerinden bağımsız analiz eden ölçeklerin verilerine göre, evlilikteki sosyal destek algısının, kadınların evlilik doyumu ve genel refah düzeylerinde erkeklerinkinden daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Çalışma, erkeklerin ilişkiye daha çok dâhil olması durumunda hem evlilik doyumlarının hem de eşlerinin fiziksel ve ruhsal sağlıklarının iyi yönde düzene gireceğini destekler niteliktedir.

Bir çalışmada evlilik doyumu ve evlilik bağlılığını tahmin etmede etkili; arkadaşlık, cinsel ifade ve destekleyici iletişimin önemi incelenmektedir. Çalışma, Midwestern Üniversitesi öğrencilerinden rastgele seçilen 37 evli, 36 sevgili ve 21

nişanlı olmak üzere toplamda 96 çiftin katılımıyla kurulmuştur. Her partner verilen anketi aynı anda fakat birbirlerinden bağımsız olacak şekilde tamamlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, etkili iletişimin her üç alanı da ilişki doyumu ve ilişkiye bağlılık ile pozitif bir korelasyon içindedir. Çiftler arasındaki destekleyici iletişimin ise memnuniyet ve sadakat kavramlarıyla en güçlü ilişkiye sahip olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmaya göre iletişimin niteliği, etkili bir ilişkinin özü olup partnerlerin mutluluğuna katkıda bulunan en önemli faktör olabilmektedir (Sprecher vd., 1995).

Bir diğer çalışma büyük bir devlet üniversitesinden rasgele seçilen 402 evli çiftle yapılmıştır. Cupach ve Comstock (1990) bu çalışmalarında cinsel iletişim ve cinsel tatminin, evlilik doyumunda oynadığı rolü incelemiştir. Katılımcıların yaş ortalamaları 33 iken evliliklerinin uzunluğu ortalama 10,4 senedir. Anket yoluyla yapılan bu çalışmada cinsel iletişim ve cinsel tatminin evlilik doyumuyla olan ilişkisi ölçülmüştür. Çalışmanın sonucunda, cinsel iletişim ve cinsel tatmin birbirleriyle pozitif bir ilişki içinde bulunmuştur. Ayrıca, cinsel iletişimin evlilik doyumuyla dolaylı yoldan pozitif ilişki içinde olduğu görülmüştür. Bir diğer deyişle, cinsel ilişki hakkındaki kaliteli iletişimin, evlilik doyumunu ve cinsel tatmin için gerekli fakat yetersiz bir kavram olduğu bulunmuştur.

Luckey (1966) ise evlilik doyumunu, benlik ve eş algısı ile evli kalınan yıl sayısı arasındaki ilişkiyi, ortalama 8 senedir evli olan 80 evli çiftin katılımıyla yaptığı çalışmada incelemiştir. Araştırmaya katılan çiftlerden erkeklerin yaş ortalaması 32 iken, kadınların yaş ortalaması 29 dur. Çalışma sonucundaki bulgularda, evlilik doyumunda kendini açmanın yanında evlilik ilişkisinin niteliği, çocukların yetiştirilme şekli gibi konularında etkili olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, daha uzun süredir evli olan çiftler birbirlerinin kişilik özelliklerinden daha az hoşlanıyor olduklarını söylemiştir. Evlilik doyumunun incelenen tüm aşamalarında evli kalınan yıl sayısının evlilik doyumuyla olumsuz bir ilişki içinde olduğu görülürken, çiftlerin eğitim kalitelerinin evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Eşe kendini açmayla ilgili araştırmalar. Eşe kendini açma davranışıyla ilgili literatürde yer alan araştırmalar incelenmiştir. İncelenen araştırmalara çalışmanın bu bölümünde tarihsel sıralarına göre yer verilmiştir.

Kane ve diğerleri (2014)'nin bu çalışmadaki amacı yakınlık, ilişki doyumu ve sağlıkla bağlantılı önemli bir ilişki olan kendini açma durumunun uyku

davranışı ile nasıl bir ilişki içinde olduğunu incelemektir. Aile süreçlerini daha iyi anlamak için toplamda 46 geniş aile içerisinde 46 evli kadın ve 38 evli erkek katılımcı araştırmaya dâhil edilmiş ve 56 gün sürecek bir günlük yazma çalışması yapılmıştır. Eşler günlüklerinde ilişki memnuniyetlerini, gündüz ve gece uyku rutinlerini ve evlilik içinde kendini açma davranışlarını paylaşmıştır. Araştırmanın sonucunda, ilişki içinde gerçekleşen kendini açma davranışındaki çeşitli dalgalanmalar kadınların uykularıyla ilgili durumlarını etkilerken, erkekler üzerinde bir etkisi görülmemiştir. Eşlerin kendilerini ortalamadan fazla açtığı günlerde, o gece gerçekleşen öznel uyku niteliği ve etkinliğinin arttığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, gün içinde kendini yeterince açma davranışı kadınlarda olumsuz düşünceleri engelleme işlevi görerek uyku gecikmesini azalttı. Bu çalışmaya göre kendini açma ve uyku arasındaki ilişki günlük iletişimimizin sağlıklı ve verimli olması açısından gerekli bir mekanizmadır. Bununla birlikte bu çalışma, kendini açma ve uyku arasındaki ilişkinin cinsiyete göre olan değişimine de vurgu yapmıştır.

Fitzpatrick ve diğerleri (2006) çalışmalarında, hem kültürel değerleri hem de Çinli ve Kuzey Amerikalı çiftler arasındaki kendini açma davranışını incelemektedir. Ayrıca, Amerika'da ikamet eden Çinli çiftler de çalışmada yer almaktadır. Toplamda 198 çiftin yer aldığı araştırmaya Çin'de ikamet eden 80 Çinli çift, Amerika'da ikamet eden 64 Çinli çift ve Kuzey Amerikalı 54 çift katılım göstermiştir. Üç grup arasındaki ortalama yaş 31-36 iken, ortalama evlilik uzunluğu ise 6-10 yıl arasında değişmektedir. Araştırma sonucunun en şaşırtıcı bulguları ise Amerikan erkeklerinin, Çinli erkeklere kıyasla daha az bireyselci bulunması olmuştur. Bu duruma benzer olarak, Çin'de ikamet eden kadınlar Amerika'da ikamet eden Çinli kadınlara kıyasla daha az kolektivist bulunmuştur. Çiftler arasındaki kendini açma davranışı incelendiğinde ise Amerika'da yaşayan Çinli çiftlerin kendilerini, Çin'de yaşayan çiftlerden daha çok açtığı görülmüştür. Buna karşılık, kendini açma davranışının Amerikalı çiftler ile göçmen Çinli çiftlerde eşit oranda olduğu gözlemlenmiştir.

Diğer bir çalışma örneğinde toplamda 23,702 katılımcının olduğu, daha önce yapılmış 205 çalışmanın meta analizine göre; kadınlar, diğer kadınlara ve aynı cinsiyetteki partnerlerine kendilerini daha çok açmaktadır. Erkekler, kadınlara göre kendilerini daha az açarlar ve onların bu kendilerini az açma durumu eşlerinin de kendilerini açmasını engeller. Bu nedenle, lezbiyen evliliklerde kendini açma en yüksek seviyede görülürken gay evliliklerde kendini açma en düşük seviyede

görülür. Kadınlar ve erkekler arasında gerçekleşen karşı cins evliliklerinde ise orta seviyede kendini açma görülür. Bu durumun nedenlerinden biri, kadınlar eşlerine kendilerini açtıklarında eşlerinin kendilerini bir tehlike olarak algılayacaklarını düşünmeleridir (Dindia ve Allen, 1992).

Antill ve Cotton (1987), çalışmalarında 108 evli çifte evliliklerinin çeşitli yönleriyle ilgili çok amaçlı bir anket uygulanmıştır. Bu rapor genel olarak çiftlerin kendini açma seviyelerine odaklansa da partnerlerin kendilerini açtıkları alanlarla da bir ilişki içinde olduklarını göstermiştir. Bu ankete göre, kendini açma seviyesi ile eşlerin yaşı, evliliğin süresi ve çocuk sayısı arasında ters orantı vardır. Yapılan çalışmadaki en çarpıcı sonuç, çocuk sayısı arttıkça evlilik içindeki kendini açmanın düşmesidir. Cinsiyet rolleri kendini açmada önemli etkiye sahiptir ve kadınsılık özellikleri kendini açma kavramı için önem arz eder. Bu durum özellikle erkeklerin kendini açmasında belirleyicidir. Maskülen kadınların eşleri, daha az maskülen olan kadınların eşlerine göre kendilerini daha fazla açmıştır. Bireylere tek başlarına mutlulukları ve kendilerini ne kadar açtıkları sorulduğunda, evliliklerindeki doyumun kendilerini açtıklarında daha çok olduğunu vurgulamışlardır.

Bir çalışmada Chelune, Rosenfeld ve Waring (1985); problemsiz evliliklerdeki eşlerin, evlilik sıkıntısı çeken eşlerden daha fazla eşitlik, karşılıklı değişim ve uyum gösterip göstermediğini belirlemek için Kendini Açıklayan Kodlama Sistemi kullanılarak kendini açma davranışının etkileşimli kalıplarını incelemiştir. Toplamda 20 evli çiftin katıldığı çalışmada, çiftlerden 10 tanesi düzenli olarak evlilik terapisi alıp evliliklerinde problemler olduğunu belirtirken diğer 10 tanesi ise gönüllü olup rastgele seçilmiştir. Evlilikte sıkıntısı olmayan çiftlerin ilişkilerinde daha yüksek oranda eşitlik, karşılıklı iletişim ve uyum olduğu gözlemlenmiştir. Bu açıdan evlilik içinde problem yaşayan çiftlerin birlikteliklerinde kendini açmanın etkisinin incelenmesi önemli görülmüştür. Evliliğinde sıkıntıları olan çiftlerin kendilerini açmalarında bazı eşitsizlikler vardır. Problemsiz çiftlerin aksine, evliliklerinde problem olan çiftlerin kendilerini açmaları çok az benzerlik gösterirler. Bu çiftlerde bir eşin dışı vurduğu olumlu düşüncelerin, diğerinin olumsuz kendini açmasını arttırabileceği söylenmiştir.

Bir araştırmada, her iki partnerinde kariyer sahibi olduğu 30 evli çift ve sadece bir partnerin kariyer sahibi olduğu 30 evli çiftin evlilik içindeki kendini açma davranışlarının derinliğini, genişliğini ve miktarını incelemiştir. Toplamda 60 çiftin

katıldığı çalışmaya, katılımcılar yakın çevredeki profesyonel, teknik ve yönetsel alanlardaki birçok büyük kuruluşta görev yapan kariyer sahibi insanlardan seçilmiştir. Çalışmaya katılanlara bir kişisel bilgiler anketi doldurulmuş ve kendini açmanın üç farklı boyutu kariyer ve cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, sadece erkeklerin kariyer sahibi olduğu evliliklerde, erkeklerin akademik başarıları her iki partnerinde kariyer sahibi olduğu evliliklerle kıyaslandığında daha yüksektir. Bunun yanı sıra, tek bir partnerin kariyer sahibi olduğu evliliklerde çocuk sayısının daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Çalışma kendini açma ölçeğine göre incelendiğinde ise eşleri kariyer sahibi olan erkekler evliliklerinde kendilerini daha çok açarlarken sadece eşleri kariyer sahibi olan kadınların kendilerini daha fazla açtıkları görülmüştür (Rosenfeld ve Welsh, 1985).

Bir çalışmada düzenli ilişkileri olan üniversite öğrencileri içinde yapılmış olup, temel amacı cinsiyet rollerinin ve toplumlara göre değişen ilişki tutumlarının kendini açma davranışını ne kadar etkilediğini incelemektir. Katılımcı çiftler, Boston ve civarındaki üniversitelerde eğitim gören ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri arasından rastgele bir şekilde seçilmiştir. Çalışmanın öncesinde yapılan anketlerde, katılımcıların hepsi kendilerini partnerlerine her alanda tamamen açtıklarını belirtmişlerdir. Ancak çalışmanın sonrasındaki bulgulara göre kadınlar, erkeklere göre kendilerini daha çok açmaktadır. Özellikle en büyük korkuların, endişelerin ve mutsuzlukların paylaşıldığı alanlarda kadınların kendilerini daha fazla açtığı gözlemlenmiştir. Ayrıca, cinsiyetlere yönelik eşitlikçi davranışın hâkim olduğu toplumlarda yaşayan çiftler kendilerini geleneksel toplumlarda yaşayan çiftlere göre daha fazla açmaktadırlar. Çalışmada kendini açma ile ilgili gözlemlenen bir diğer bulgu ise kendini açma davranışının partnerlerin arasındaki aşk ve sevgiyle alakalı olarak bulunmuş olması ve ilişki içindeki güç ile manidar bir bağlantısı bulunmamasıdır (Rubin vd., 1980).

61 çift arasında yapılan başka bir çalışmada, çiftler birbirinden ayrılmış ve kendini açma davranışları ölçülmeye çalışılmıştır. Daha sonrasında her bireye, partnerine bir mektup yazması ve mektupta ilişkilerine ilişkin olumlu veya olumsuz kendini açması söylenmiştir. Yazılan mektuplar, diğer partner tarafından okunmuştur. Çalışmanın sonunda aşk ve kendini açma yüksek seviyede birbiriyle ilişki içinde bulunmuştur (Critelli ve Dupre, 1978).

Bir diğer eşe kendini açmanın incelendiği çalışmaya 189 evli çift katılmış ve çalışmaya göre kadınlar erkeklere göre daha fazla kendini açmıştır. Evli çiftler

birbirlerinin yaşamlarının üzücü ve zorlayıcı yanlarına karşı daha ilgili, anlayışlı ve yardımsever olduklarında bu zorlayıcı yanların, evliliklerinde yakınlığı sağlayacağı varsayılmıştır. Partnerlerin birbirlerine kendilerini daha fazla açtıkları evliliklerde evlilik ve yaşam doyumu daha yüksek bulunmuştur. Çalışma durumu eşlerin kendini açmalarını etkilemektedir. Eşleri ev hanımı olanlar, eşleri çalışanlara göre kendi sorunlarını daha az açmışlardır. Çiftlerin kendilerini açmalarıyla; zihinsel ve fiziksel durumları ya da iş doyumları arasında herhangi bir ilişki yoktur. Çalışma sonucunda eşlerin birbirlerine sorun ve problemlerinin paylaşımı olarak yüksek oranda (%70) kendilerini açtıkları bulunmuştur. Kendini daha fazla açan çiftler birbirlerine yardım etme konusunda daha fazla duyarlılardır. Birbirleriyle daha fazla iletişim kuran ve birbirine yardım eden çiftlerin evlilik memnuniyetleri de yüksek bulunmuştur (Burke, Weir ve Harrison, 1976).

Bir diğer çalışmaya toplamda 128 erkek ve kadın üniversite öğrencisi katılmış ve çalışmada kendini açma davranışının cinsiyete göre değişimi incelenmiştir. Katılımcılara, çalışmanın izlenim oluşumunda yer alan süreçlerle ilgili olduğu söylenmiştir. Görevleri, verilen dört metnin her birini okumak ve hikâyedeki karakterlerden birini bir dizi 9 puanlık derecelendirme ölçeğinde değerlendirmelerini sağlamaktı. Kadın ve erkek katılımcılar arasındaki kendini açma oranını belirlemeyi kolaylaştıran bu değerlendirmeye göre, kendini açan kadın ve kendini açmayan erkek arasındaki uyumun; kendini açmayan kadın ve kendini açan erkek arasındaki uyumdan daha iyi olduğu bulunmuştur. Cinsiyete göre kendini ifade eden kadınlar daha çok beğenilirken, erkeklerde ise kendini ifade etmeyen erkekler de ifade edenler kadar beğenilmiştir (Derlega ve Chaikin, 1976).

Jourard ve Richman (1963), çalışmalarında kendini açma davranışının kişilere, cinsiyete ve alıcıya göre değişebileceğini vurgulamış ve çalışmanın amacını bu yönde geliştirmiştir. Toplamda 116 katılımcı olmak üzere 58 kadın ve 58 erkek üniversite öğrencisi arasında yapılan çalışmada, kendini açma davranışı 40 soruluk kişisel bilgileri listeleyen bir anketle ölçülmüştür. Ebeveynlerine ve en yakın arkadaşlarına çok fazla kişisel bilgi sunduğunu bildiren katılımcılar, aynı şekilde bu kişilerin de kendilerine çok fazla açıklama yaptığını bildirmiştir. Bu sonuç ikili ilişkilerdeki karşılıklı etkinin önemini vurgular niteliktedir. Çalışmaya göre, erkeklerin ve kadınların kendilerini açtıkları kişiler çoktan aza doğru sıralanırsa; bu sıralama kadınlarda, aynı cinsiyetteki arkadaşı-annesi- karşı

cinsiyetteki arkadaşı ve son olarak babasıyken, erkeklerdeki sıralama, aynı cinsiyetteki arkadaşı-karşı cinsiyetteki arkadaşı- annesi ve en son babası şeklindedir.

Evlilik doyumu ve eşe kendini açmayla ilgili araştırmalar. Evlilik doyumu ve eşe kendini açmayla ilgili literatürde yer alan araştırmalar incelenmiştir. İncelenen araştırmalara çalışmanın bu bölümünde tarihsel sıralarına göre yer verilmiştir.

Yeni evlenmiş 707 çift üzerinde yapılan bir çalışmada, evlenmeden önce kendini açma durumlarına göre, her bir eşin daha sonraki evlilik niteliği ve ilk dört yıldan itibaren evliliklerindeki boşanma veya ayrılma ihtimali test edilmiştir. Bu doğrultuda evlilik öncesi kendini açmanın olduğu ilişkilerin evlilikteki ilk dört yılı incelenmiştir. Kadın katılımcıların yaş ortalaması 28, erkek katılımcıların yaş ortalaması ise 31 olarak bulunmuştur. Katılımcılardan yüzde 60'ının ilk evliliği iken, yüzde 40'ının en az 2 evlilik deneyimi bulunmaktadır. Çalışmadan önce her çiftten birbirleri veya evlilikleriyle alakalı olarak birlikte yaşamaktan aldıkları keyif, önceki evlilikleri, evlenmeden önce tartışılan konular, mevcut evliliklerine ilişkin görüşleri, evlilik ve boşanma hakkında görüşleri, din hakkındaki inançlar, evlilik memnuniyeti, ev işlerinin sorumluluğu ve politika gibi konularda bilgi toplanmıştır. Sonuç olarak, kendini açma davranışının evlilik öncesi olması durumunda, evliliğin ilk dört yılında kadın eşlerin evlilikte doyum süresi daha uzun sürmüş ve boşanma oranları daha az olmuştur. Ayrıca, evlilik öncesi kendini daha az açan çiftlerin birbirlerini tanıma ve analiz etmede dar bir görüş açısına sahip oldukları anlaşılmıştır. Çalışma sonucunda evlilik öncesi sınırlı kendini açma durumunun evlilikte kısıtlayıcı bir rol oynadığı anlaşılmıştır (Schachtner, 2017).

İki çocuklu 262 ebeveyn ve çocuklarıyla yapılan bir araştırmada ise, dikey (çocuklar ve ebeveynleri arasında) ve yatay (eşler ve kardeşler arasında) ilişkilerde kendini açma davranışının ilişki doyumlarına etkisine bakılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre yatay ilişkilerde kendini açan bireyin karşısındaki partnerin ilişkideki doyumu, kendi kendini açmasından daha çok eşinin kendini açmasına bağlıdır. İlişkideki doyum; kişinin istediği konularda kendini açmasından daha çok, aradaki ilişkiye yönelik olan kendini açma davranışına bağlıdır (Finkenauer vd., 2004).

Kendini açma ve evlilik doyumu arasındaki ilişki diğer bir çalışmada, eşit sayıda orta yaş (30-45) ve ileri yaştaki (60-75) 125 yeniden evlenen çift üzerinden

incelenmiştir. Cinsiyetin kendini açma davranışına bir etkisi bulunmazken, erkeklerin yüksek memnuniyetinden kaynaklı ileri yaşta orta yaşa göre evlilik doyumu yüksek bulunmuştur. Her iki yaş grubu için evlilik doyumu ve kendini açma arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Bograd ve Spilka, 1996).

Bir araştırmada 75 evli çift; eşleri ve evliliklerine yönelik kendini açma ve yakınlık davranışını inceleyen birçok farklı ölçeği içeren görevler tamamlamıştır. Çalışmaya katılan çiftler, gayri resmi birliktelikleri olan çiftler arasından ve lisansüstü öğrenci havuzundan seçilmiştir. Evlilikten duyulan memnuniyet oranının eşlerin arasındaki kendini açma ve yakınlık kavramları ile ilişkili olduğu bilindiğinden bu iki değişkenin miktarları eşler arasında karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda bulunan önemli farklardan biri, erkeklerin evlilik içindeki tutumlarının yakınlıktan uzak olması ve bunun yansıması olarak kadınların evliliklerinden yeterince memnun olmamaları durumudur. Ayrıca, kendini açma davranışı içinde değerlendirilen eş desteği ve teşvik kadınların evlilik doyumunu olumlu yönde etkileyen değişkenler olarak bulunmuşken, erkeklerde teşvik ve eş desteğinin yanında, eşlerinin gösterdiği hoşgörü davranışının evlilik doyumuyla pozitif bir ilişki içinde olduğu gözlemlenmiştir. Genel olarak bu araştırmadan elde edilen veriler, kadınların ve erkeklerin evlilik bağlamında kendilerini açıklama ve duygularını sözlü ifade etme alanlarında benzer olduğunu göstermektedir. Bazı evliliklerde erkek kendini daha az açsada evlilik içinde eşler arasında kurulan dengenin, bu değişkenlerin farklılıklarını dengelediğini göstermektedir (Merves Okin, Amidon ve Bernt, 1991).

Rosenfeld ve Bowen (1991)'in yaptığı çalışmada katılımcılar, ABD Hava Kuvvetleri'nde görev yapan ve rastgele seçilmiş 928 evli çiftten oluşmaktadır. Bu araştırma, evlilikte kendini açma ile eşlerin evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi iki farklı hipotez ile değerlendirmiş ve her iki eşin de kendini açması ve evlilik doyumları arasındaki ilişki yorumlanmıştır. Evlilik doyumunu yordamada, eşlerin kendini açma seviyesi partnerlerinin kendini açma seviyesinden daha belirleyici bulunmuştur. Bununla beraber çiftler arasında partnerin açıklanmayan ve anlamlandırılmayan davranışları şeffaf bir şekilde ilişki kurmayı engellediğinden ilişkide strese yol açabileceği gözlemlenmiştir.

Schumm ve diğerleri (1986) yaptıkları çalışmada katılımcıları hem kırsal hem de kentsel alanlar olmak üzere; Kansas'taki küçük kırsal bir topluluktan 83 çift ve daha büyük bir metropol alanı olan Wichita bölgesinden 98 çift olarak seçmiştir.

Çiftler ağırlıklı olarak orta derecede eğitim ile gelir düzeyine sahip, Kafkas, Protestan ve ailelerinde en az bir adet ergenlik çağında çocuk bulunan ailelerden seçilmiştir. Toplamda 181 evli çiftin katılım sağladığı çalışma kendini açma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş, bunun yanında kendini açmanın niceliği ve niteliğinin çiftler arasındaki etkileşime olan etkisine bakmıştır. Çalışmanın sonucunda, ilişkide kendini açmanın evlilik doyumunu her zaman olumlu yönde etkilemediği gözlemlenmiştir. Ayrıca, kadınlarda düşük kalitede ve az miktarda kendini açma evlilik doyumunu negatif yönde etkilemiştir. Araştırmanın ana teması kendini açmanın evlilik üzerinde pozitif bir etkisi olduğu zaman kendini açma davranışının değerli olacağı yönündedir.

Hansen ve Schuldt (1984) ise çalışmalarında kendini açma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya katılan 50 evli çiftin yaş ortalaması 25 olup evlilik süreleri ortalama 3 buçuk yıldır. Çiftlerin kendini açmalarına göre evlilik doyumları hakkında yapılan çıkarımda kadınların kendini daha fazla açtığı durumlarda erkeklerin doyumu daha yüksekken, her iki partner de kendini açtığı zaman evlilik doyumu karşılıklı yüksek bulunmuştur. Ayrıca, erkeklerin eşlerine kendilerini açmak için bekledikleri süre her iki taraf içinde evlilik doyumunu olumsuz etkilemiştir.

Bir diğer araştırmada evlilik doyumu ile kendini açma davranışı arasındaki ilişki 162 üniversiteli evli çift üzerinde eşitlik teorisine göre incelenmiştir. Eşitlik teorisine göre evlilik doyumunda, çiftlerin ilişki yatırımları ve bunun sonucunda aldıkları karşılık ilişkinin dışsal süreçlerinden daha önemli görülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre kendini açma davranışı her iki taraf içinde tutarlı olduğunda evlilik doyumunun arttığı bulunmuştur. Diğer bir deyişle evlilik doyumunun artışı; çiftlerden biri kendini açtığında diğer eşinde aynı ölçüde kendini açmasına bağlıdır (Davidson, Balswick ve Halverson, 1983).

Hendrick (1981), kendini açma davranışının, kişinin en karmaşık özelliklerinden biri olduğunu ve bu özelliğin kullanımının en çok evlilik ilişkilerinde zorlaştığını ifade etmiştir. Bu nedenle, çalışmasında kendini açmanın çiftlerde evlilik doyumuna etkisini incelemiş ve aynı zamanda eşe kendini açmanın evlilik doyumunun olası bir yordayıcısı olabileceğini ortaya koymuştur. Toplamda 102 katılımcının olduğu 51 çift üzerinde yapılan bazı anketler sonucunda ulaşılan verilere göre karşılıklı iletişim kurmakta sorun yaşamayan çiftlerin evlilik doyumu ve kendini açma oranları yüksek bulunmuştur. Ayrıca davranışları arasında

benzerlik bulunan ve iyi eğitimli çiftler arasındaki kendini açma miktarı daha yüksektir. Çalışmanın ana bulgusu ise, kendini açma ve çiftler arasındaki tutum benzerliğinin evlilik doyumunun önemli belirleyicileri olarak görülmüş olmasıdır.

Levinger ve Senn (1967) ise yaptıkları araştırmada, evlilikte kendini açma ölçeğini Ohio'da yaşayan 32 evli çiftte uygulamıştır. Katılımcılardan bazıları bir aile danışmanlık ajansının müşterisi olan ve evlilik ya da çocuk zorlukları için danışmanlık hizmeti alan 15 evli çiftten oluşuyordu. Katılımcıların kalan kısmı ise evlilik süresi, çocuk sayısı ve sosyo ekonomik geçmişleri birbirlerine benzeyen ilkokul çocuğu ebeveyni 17 çiftten oluşuyordu. Araştırmanın sonucunda çıkan bulgulara göre, kadınlar eşleriyle kıyaslandığında kendilerini daha çok açtığı görülmüştür. Ancak kadınların evlilik memnuniyeti karşılıklı kendini açma olması durumunda artmaktadır. Ortaya konulan bir diğer sonuç ise danışmanlık ajansı müşterisi çiftlerin evlilik doyumlarının okul ebeveyni çiftlere göre daha düşük bulunmasıdır. Danışmanlık ajansı müşterisi çiftlerde görülen düşük evlilik doyumu oranı, çiftlerin birbirleriyle düşük miktarda iletişim kurmalarına yol açmıştır.

Bölüm 3

Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yöntemi, araştırmanın katılımcıları, verilerin toplanma süreci, veri toplanırken kullanılan ölçme araçları ve verilerin analiz süreci ile ilgili bilgilere verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada evli bireylerde hem evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki ilişki ele alınmış hem de evli bireylerin sosyodemografik değişkenlere göre evlilik doyumlarındaki ve eşe kendini açmalarındaki fark incelenmiştir. Bu araştırma betimsel nitelikte ve ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmış bir çalışmadır. İlişkisel araştırmalarda insan davranışlarının sonuçlarını önceden tahmin etme ya da bu davranışları açıklama amacı vardır (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2011).

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019 yılında Türkiye’de büyük bir şehirde yaşayan evli bireyler oluşturmaktadır. Katılımcılar kolay erişilebilir evli bireylerden oluşmaktadır. Uygun örnekleme, araştırma için gerekli olan katılımcılara kolay yoldan ulaşılmasına olanak sağlar (Somekh ve Lewin, 2005). Katılımcılar çalışmaya katılmada gönüllü olan 289 evli bireyden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan 289 evli bireyden %57,8’i (167) kadın ve %42,2’si (122) erkektir. Katılımcıların %37,8’i (109) 18-30 yaş arasında, %35,6’sı (103) 31-40 yaş arasında, %24,9’u (72) 41 yaş ve üzerinde yer alırken %1,7’si (5) yaşını belirtmemiştir. Öğrenim durumu açısından katılımcılar incelendiğinde %24,2’si (70) ilk ve ortaokul mezunu, %26,0’sı (75) lise mezunu, %49,5’i (143) üniversite mezunu ve üzeri iken, %0,3’ü (1) mezuniyetini belirtmemiştir. Katılımcıların %71,3’ü (206) gelir sağlayıcı bir işe sahipken %28,7’si (83) çalışmamaktadır. Evlilik süresi açısından katılımcılar incelendiğinde %15,2’si (44) 0-5 senelik, %12,1’i (35) 6-10 senelik, %31,8’i (92) 11-20 senelik, %26,9’u (78) 21-30 senelik, %14’ü (40) 31 sene ve üzerinde evli olduklarını söylemiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecinin öncesinde Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verileri toplanırken araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (KBF), Tezer (1996) tarafından geliştirilen Evlilik Yaşamı Ölçeği (EYÖ), Çağ ve Yıldırım (2017) tarafından geliştirilen Eşe Kendini Açma Ölçeği (EKAÖ) kullanılmıştır. Katılımcılar araştırma hakkında sözel olarak bilgilendirilmiş ve çalışmaya katılımında gönüllülük esası dikkate alınmıştır. Bu çerçevede araştırmacı tarafından, Türkiye'de büyük bir şehirde yaşayan evli bireylerden gönüllü olanlarına ölçekler verilerek doldurmaları sağlanmış ve veriler 2019 yılında Mart ile Nisan aylarında toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırmanın amacı ve yöntemine uygun olacak şekilde KBF, EYÖ, EKAÖ kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu. Örneklem grubunun nitelikleri hakkında veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kişisel Bilgi Formunda evli bireylerin cinsiyeti, yaşı, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı işte çalışma durumu, aile üyeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi tercih etme durumu, eşin kök ailesinin müdahalesi değişkenleri hakkında veri toplanmıştır.

Evlilik yaşamı ölçeği. Ölçek Tezer (1996) tarafından eşlerin evlilik ilişkisinden elde ettiği doyumunu ölçmek üzere geliştirilmiştir. 10 maddeden oluşan "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum", "Kesinlikle Katılıyorum" derecelerinde 5'li likert tipi bir ölçektir. Cevaplar doyum ve doyumsuzluk aralığında 1 ile 5 arası değer alır. EYÖ'den alınabilecek en düşük puan 10 ve en yüksek puan 50'dir. Ölçekten alınan toplam puanın düşüklüğü düşük evlilik doyumunu, yüksekliği yüksek evlilik doyumunu ifade eder.

Ölçek güvenirlik analizinde ilk olarak, üç ay arayla ölçeğin yeniden uygulandığı test tekrar test yöntemiyle Pearson Korelasyon Katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir.

Geçerlik analizinde öncelikle yapı geçerliğine bakmak üzere, bilinen grupların karşılaştırılması tekniğiyle boşanmış ve evli bireyler karşılaştırılarak t

testi puanı 6.23 olarak hesaplanmıştır. Bu değer $\alpha=0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Bir diğer geçerlik analiz yöntemi olarak uyum geçerliğine bakılması amaçlanmış ve araştırmacı tarafından hazırlanan Evlilik Yaşamı Anketi ile ölçek arasındaki korelasyon puanı -0.34 olarak hesaplanmıştır ve bu değer $\alpha=0.01$ düzeyinde anlamlıdır. Son olarak geçerlik analizinde, sosyal beğenirliği ölçen Kişisel Davranış Anketi ile ölçek arasındaki korelasyona bakılmış ve 0.21 olarak bulunmuştur. Aradaki ilişki manidar değildir ve bu durum da ölçeğin geçerliğine dolaylı bir kanıttır. Tüm bu bilgiler Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin bu araştırma için güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermiştir.

Eşe kendini açma ölçeği. Çağ ve Yıldırım (2017) tarafından geliştirilen ve eşlerin birbirine kendini açma düzeylerini ölçen bu ölçek 29 maddeden oluşmuştur. "1= Bana Hiç Uygun Değil" ve "5= Bana Tamamen Uygun" dereceleri arasında değişen 5'li likert tipi bir ölçektir ve "ilişkinin niteliği, farkındalık, açıklık" olmak üzere 3 alt boyuttan oluşur. Ölçekten alınan puan 29-145 arası değişmektedir. Yüksek puan eşe karşı yüksek düzeyde kendini açmayı ifade eder.

Ölçeğin yapı geçerliğine Açımlayıcı Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi ve benzer ölçekler analizi ile bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre EKAÖ toplam varyansın %54'ünü açıklamaktadır ve EKAÖ maddeleri "*ilişkinin niteliği*", "*farkındalık*" ve "*açıklık*" olmak üzere 3 faktörde toplanmıştır. EKAÖ'nün geçerliliği için EKAÖ ile İkili İlişkilerde Güven Ölçeği arasındaki ilişki incelenmiştir. İnceleme sonucunda iki ölçek arasında pozitif yönlü orta düzeyde manidar bir ilişki bulunmuştur ($r = -.60, p < .001$). Güvenirlik analizinde Cronbach Alpha İç Tutarlık Katsayısı, Açımlayıcı Faktör Analizinin yapıldığı grup için ($n=468$) .97, Doğrulayıcı Faktör Analizinin yapıldığı grup için ($n=346$) .95 olarak bulunmuştur. Güvenirlik analizinin hesaplanmasında diğer bir yöntem olarak Testi Yarılama İç Tutarlık Katsayısına bakılmış ve düzeltme formülü uygulandıktan sonra Spearman Brown Katsayısı .96 olarak elde edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin akademik çalışmalarda kullanılmak üzere güvenilir ve geçerli bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlamadan önce veri seti kayıp değerler açısından incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda büyük bir kısmı boş bırakılan ya da

gelişigüzel doldurulan veriler veri setinden çıkarılmıştır. Araştırmada yer alan soruların cevaplanması bağlamında ortalamalar arası farkları incelerken birden fazla bağımlı değişkenin tek tek analize dâhil edilmesi yerine bağımlı değişkenlerin bir arada analize dâhil edilmesinin uygun olacağı düşünülmüştür. Bu şekilde bağımlı değişkenlerin bir arada analiz edilmesiyle birinci tip hata oranının azaltılması hedeflenmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu doğrultuda verilerin analiz edilmesinde birden çok bağımlı değişkenin bir arada ele alınması anlamını içeren Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) kullanılmıştır (Marcoulides ve Hershberger). Analize başlamadan önce gruplandırılmış (kadın, erkek; çalışıyorum, çalışmıyorum) değişkenlerde normallik varsayımı her bir grup için çarpıklık ve basıklık değerleriyle histogram grafiği değerlendirilmiştir. Her bir grup için uç değerlerin incelenmesinde boxplot kullanılmıştır. Bu inceleme sonrasında analizler 289 gözlem üzerinden yürütülmüştür. Hata varyanslarının homojenliği analizi Levene testi ile incelenmiştir. Bu işlemden sonra analiz gerçekleştirilmiştir. MANOVA sonucu F değeri manidar çıkan ve grup sayısı ikiden fazla değişkenlerde gözlenen ortalamalar arasındaki farkların manidarlığı Scheffe testi ile incelenmiştir. Eşe kendini açma ve evlilik doyumu bağımlı değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemek için de Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi en fazla .05 olarak alınmıştır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmanın analiz sonuçları ele alınmış, evli bireylerle yapılan çalışmanın alt problemlerinin analizine ilişkin bulgu ve yorumlamalara sırasıyla yer verilmiştir.

Araştırmanın değişkenlerine ilişkin betimsel istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur. Evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı bir işte çalışma, aile üyeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi tercih etme ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerine göre Çok Değişkenli Varyans Analizi (MANOVA) yapılarak, elde edilen bulgular Tablo 2 de; eşe kendini açma ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi açıklamak üzere Pearson Korelasyon Analizi yapılarak elde edilen bulgular ise Tablo 3 de sunulmuştur.

Tablo 1

Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ve Eşe Kendini Açmaya İlişkin Betimsel İstatistikler

Değişken		Evlilik Doyumu			Eşe Kendini Açma		
		\bar{x}	n	ss	\bar{x}	n	ss
Cinsiyet	Kadın	36,419	167	8,190	106,518	167	21,551
	Erkek	38,500	122	7,648	108,442	122	18,587
Yaş	18-30 Yaş	37,522	109	7,854	109,889	109	19,714
	31- 40 Yaş	37,271	103	8,086	106,320	103	19,852
	41 Yaş ve üzeri	37,125	72	8,471	106,007	72	21,441
Öğrenim	İlkokul-ortaokul mez.	35,800	70	8,441	104,935	70	21,968
	Lise mezunu	36,600	75	8,470	107,320	75	19,850
	Üni. YO mezunu	38,384	143	7,471	108,552	143	19,869
Gelir Sağlayıcı İş	Çalışan	37,500	206	8,088	108,412	206	20,140
	Çalışmayan	36,795	83	7,870	104,644	83	20,711
	Anne-baba	39,3864	44	7,892	111,056	44	19,188
Aile Üyeleri	Anne-baba ve çocuklar	36,768	212	7,920	105,905	212	20,441
	Anne-baba çoc. dede.nine	37,677	31	8,703	110,516	31	20,749
	Yeterli	38,867	158	7,520	109,756	158	19,945
Aile Aylık Geliri	Kısmen yeterli	35,960	100	8,531	105,200	100	21,185
	Yetersiz	33,6129	31	6,941	101,838	31	18,221
	0-5 Sene	38,477	44	8,258	115,500	44	17,390
Evlilik Süresi	6-10 Sene	37,542	35	7,678	104,514	35	20,563
	11-20 Sene	38,119	92	8,223	107,847	92	21,067
	21- 30 Sene	36,602	78	7,487	106,859	78	19,125
	31 Sene ve üzeri	35,250	40	8,445	100,537	40	21,562
	Hiç çocuk yok	39,214	28	8,659	115,892	28	21,012
Çocuk Sayısı	Tek çocuk	37,657	73	7,634	107,767	73	21,209
	2 Çocuk ve üzeri	36,872	188	8,061	105,885	188	19,676
	0-3 Yaş	37,477	132	8,128	109,454	132	20,789
Eşler Arası Yaş Farkı	4-7 Yaş	37,552	114	7,509	106,447	114	18,718
	8 Yaş ve üzeri	36,256	39	9,394	103,859	39	22,703
	Hiçbir zaman	32,181	33	8,516	94,787	33	22,808
Ev İşlerinde Eş Yardımı	Bazen	35,150	106	6,978	101,849	106	19,597
	Çoğunlukla	40,000	81	7,508	113,216	81	18,823
	Her zaman	39,869	69	7,836	114,840	69	16,617
	Bazen	30,808	73	7,131	91,123	73	19,351
Cinsel Davranış Rahatlığı	Çoğunlukla	39,484	95	5,996	111,026	95	17,494
	Her zaman	39,576	111	7,873	114,891	111	18,046
Aynı Eşi Tercih	Evet	40,057	209	6,521	114,461	209	16,080
	Hayır	29,931	73	6,762	87,411	73	17,121
Eşin kök Aile Müdahalesi	Hiçbir zaman	38,666	189	7,779	109,235	189	20,409
	Bazen	34,596	99	7,817	103,424	99	19,679

Tablo 2

Sosyodemografik Değişkenlere Göre Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ve Eşe Kendini Açmaya İlişkin MANOVA Sonuçları

Kaynak	Bağımlı Değişken	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p	η²
Cinsiyet	Evlilik doyumu	39.51	1	39.51	1.14	.28	
	Eşe kendini açma	472.38	1	472.38	1.94	.16	
Yaş	Evlilik doyumu	122.48	2	61.24	1.77	.17	
	Eşe kendini açma	815.66	2	407.83	1.67	.18	
Öğrenim	Evlilik doyumu	54.98	2	27.49	.79	.45	
	Eşe kendini açma	27.86	2	13.93	.05	.94	
Gelir Sağlayıcı İş	Evlilik doyumu	229.71	1	229.71	6.64	.01	.03
	Eşe kendini açma	150.45	1	150.45	.61	.43	
Aile Üyeleri	Evlilik doyumu	95.92	2	47.96	1.38	.25	
	Eşe kendini açma	5.90	2	2.95	.01	.98	
Aile aylık geliri	Evlilik doyumu	226.41	2	113.20	3.27	.04	.03
	Eşe kendini açma	77.08	2	38.54	.15	.85	
Evlilik Süresi	Evlilik doyumu	268.03	4	67.00	1.93	.10	
	Eşe kendini açma	1272.32	4	318.08	1.30	.26	
Çocuk Sayısı	Evlilik doyumu	52.06	2	26.03	.75	.47	
	Eşe kendini açma	555.74	2	277.87	1.14	.32	
Eşler Arası Yaş Farkı	Evlilik doyumu	58.42	2	29.21	.84	.43	
	Eşe kendini açma	1016.08	2	508.04	2.09	.12	
Ev İşlerinde Eş Yardımı	Evlilik doyumu	395.80	3	131.93	3.81	.01	.04
	Eşe kendini açma	1577.48	3	525.82	2.16	.09	
Cinsel Davranış Rahatlığı	Evlilik doyumu	934.43	2	467.21	13.51	.00	.10
	Eşe kendini açma	5382.70	2	2691.35	11.07	.00	.08
Aynı Eşi Tercih	Evlilik doyumu	1930.37	1	1930.37	55.84	.00	.19
	Eşe kendini açma	15756.25	1	15756.25	64.84	.00	.22
Eşin Kök Aile Müdahalesi	Evlilik doyumu	161.58	1	161.58	4.67	.03	.02
	Eşe kendini açma	.381	1	.38	.00	.96	

Evli bireylerde evlilik doyumu ve e e kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar

MANOVA sonuçlarına göre (Tablo 2); gelir sağlayıcı bir işte çalışma, aile aylık geliri, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, eşin kök aile müdahalesi ve aynı eşi tercih değişkenlerine göre evli bireylerin evlilik doyumu düzeyi ve eşe kendini açma düzeyine ilişkin temel etki manidardır. Buna karşın; cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, aile  yeleri, evlilik süresi,  ocuk sayısı, eşler arası yaş farkı değişkenlerine ilişkin temel etki manidar değildir. AŞağıda, araştırmada ele alınan problemler sırasına göre her bir bağımsız değişkenin evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma üzerindeki etkisine ilişkin bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

Cinsiyete göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden ilki olan “Evli bireylerin cinsiyete göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; cinsiyet değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Bu sonuca göre kadın ve erkeklerin, evlilik doyumu ile eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu ifade edilebilir.

Yaşa göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden ikincisi olan “Evli bireylerin yaşa göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; yaş değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Sonuç olarak; yaş aralığında 18-30, 31-40, 41 yaş ve üzeri kategorilerde yer alan bireylerin, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu ifade edilebilir.

 ğrenim durumuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden   unc s  olan “Evli bireylerin öğrenim durumuna göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; öğrenim durumu

değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Bu bulguya göre evli bireylerin öğrenim durumuna bağlı olarak evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinde bir fark olmadığı belirtilebilir.

Gelir sağlayıcı işte çalışma durumuna göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden dördüncüsü olan “Evli bireylerin gelir sağlayıcı işte çalışma durumuna göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; gelir sağlayıcı işte çalışma değişkeninin evlilik doyumunu manidar olarak etkilediği ($F(1, 241), p = .01$) ancak eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği ($F(1, 241), p = .43$) görülmektedir. Bu etki büyüklüğü $\eta^2 = .03$ olarak belirlenmiş ve farkın düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Gelir sağlayıcı bir işte çalışma değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde; gelir sağlayıcı bir işte çalışan evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x} = 37,50$; ss: 8,08) ve gelir sağlayıcı bir işte çalışmayan evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ise ($\bar{x} = 36,80$; ss: 7,87) olarak çıkmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde; gelir sağlayıcı bir işte çalışan evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri, gelir sağlayıcı bir işte çalışmayan evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Aile üyelerine göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden beşincisi olan “Evli bireylerin aile üyelerine göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; aile üyeleri değişkeninin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından temel etkisi manidar değildir ($p < .05$). Bu bulguya göre evli bireylerin birlikte yaşadıkları aile üyelerine bağlı olarak evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinde bir fark olmadığı belirtilebilir.

Aile aylık gelirine göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden altıncısı olan “Evli bireylerin aile aylık gelirine göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; aile aylık geliri değişkeninin evlilik

doyumunu manidar olarak etkilediği ($F(2, 241), p= .04$) ancak eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği ($F(2, 241), p= .85$) görülmektedir. Bu etki büyüklüğü $\eta^2= .03$ olarak belirlenmiş ve farkın düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Bu farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi aracılığıyla gözlenen ortalamalar arası farklar karşılaştırılmıştır. Aile aylık geliri değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde; ailesinin gelirini yeterli gören evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x}= 38,87$; ss: 7,52); kısmen yeterli görenlerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x}= 35,96$; ss: 8,53) ve yetersiz görenlerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x}= 33,61$; ss: 6,94) olarak çıkmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre ailesinin gelirini yeterli gören evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması, ailesinin gelirini kısmen yeterli ve yetersiz görenlerin evlilik doyumu puan ortalamalarına kıyasla manidar düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna karşın ailesinin aylık gelirini kısmen yeterli görenlerin gözlenen evlilik doyumu puan ortalaması ile yetersiz görenlerin gözlenen evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki fark manidar çıkmamıştır. Sonuç olarak ailesinin aylık geliri yeterli olan evli bireylerin, evlilik doyumu düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Evlilik süresine göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden yedincisi olan “Evli bireylerin evlilik süresine göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; evlilik süresi değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Başka bir ifadeyle evli bireylerin evlilik süresine göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu söylenebilir.

Çocuk sayısına göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden sekizincisi olan “Evli bireylerin çocuk sayısına göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; çocuk sayısı değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Sonuç olarak; çocuğu olmayan, tek çocuğu olan, iki ve daha fazla çocuğu olan bireylerin, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu söylenebilir.

Eşler arası yaş farkına göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden dokuzuncusu olan “Evli bireylerin eşler arası yaş farkına göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; eşler arası yaş farkı değişkeninin, evlilik doyumu ve eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği bulunmuştur ($p < .05$). Sonuç olarak; eşleriyle aralarındaki yaş farkına göre bireylerin, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu ifade edilebilir.

Ev işlerinde eş yardımına göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden onuncusu olan “Evli bireylerin ev işlerinde eş yardımına göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; ev işlerinde eş yardımı değişkeninin evlilik doyumunu manidar olarak etkilediği ($F(3, 241)$, $p = .01$) ancak eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği ($F(3, 241)$, $p = .09$) görülmektedir. Bu etki büyüklüğü $\eta^2 = .04$ olarak belirlenmiş ve farkın düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Bu farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi aracılığıyla gözlenen ortalamalar arası farklar karşılaştırılmıştır. Ev işlerinde eş yardımı değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde; ev işlerinde eşi her zaman yardım eden evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x} = 39,87$; ss: 7,83), eşi çoğunlukla yardım eden evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x} = 40,00$; ss: 7,50), eşi hiçbir zaman yardım etmeyen evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x} = 32,18$; ss: 8,51) ve eşi bazen yardım eden evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x} = 35,15$; ss: 6,98) olarak çıkmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre, ev işlerinde eşi her zaman ve çoğunlukla yardım eden evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalamaları; eşi bazen yardım eden ve hiçbir zaman yardım etmeyen evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalamalarına kıyasla manidar düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna karşın hem ev işlerinde eşi her zaman ve çoğunlukla yardım eden evli bireylerin gözlenen evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki fark; hem de ev işlerinde eşi bazen yardım eden ve hiçbir zaman yardım etmeyen evli bireylerin gözlenen evlilik doyumu puan ortalamaları arasındaki fark manidar çıkmamıştır. Sonuç olarak ev

işlerinde eşi her zaman ve çoğunlukla yardım eden evli bireylerin evlilik doyumlarının yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Cinsel davranış rahatlığına göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden on birincisi olan “Evli bireylerin cinsel davranış rahatlığına göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; cinsel davranış rahatlığı değişkeninin evlilik doyumunu ($F(2, 241), p = .00$) ve eşe kendini açmayı ($F(2, 241), p = .00$) manidar olarak etkilediği görülmektedir. Evlilik doyumunda etki büyüklüğü $\eta^2 = .10$ olarak orta düzeyde, eşe kendini açmada etki büyüklüğü $\eta^2 = .08$ olarak orta düzeyde bulunmuştur. Bu farkın kaynağını belirlemek için Scheffe testi aracılığıyla gözlenen ortalamalar arası farklar karşılaştırılmıştır. Cinsel davranış rahatlığı değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde, eşine cinsel olarak her zaman rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları sırasıyla ($\bar{x} = 39,58$; ss: 7,87 ve $\bar{x} = 114,89$; ss: 18,05), eşine cinsel olarak çoğunlukla rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları sırasıyla ($\bar{x} = 39,48$; ss: 6,00 ve $\bar{x} = 111,03$; ss: 17,49) ve eşine cinsel olarak bazen rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları sırasıyla ($\bar{x} = 30,81$; ss: 7,13 ve $\bar{x} = 91,12$; ss: 19,35) olarak çıkmıştır. Scheffe testi sonuçlarına göre eşine cinsel olarak her zaman ve çoğunlukla rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları; eşine cinsel olarak bazen rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamalarına kıyasla manidar düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna karşın eşine cinsel olarak her zaman ve çoğunlukla rahat davranan evli bireylerin gözlenen evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları arasındaki fark manidar çıkmamıştır. Sonuç olarak eşine cinsel olarak her zaman ve çoğunlukla rahat davranan evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Aynı eşi tercihe göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden on ikincisi olan “Evli bireylerin aynı eşi tercihe göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna

ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; aynı eşi tercih değişkeninin evlilik doyumunu ($F(1, 241), p= .00$) ve eşe kendini açmayı ($F(1, 241), p= .00$) manidar olarak etkilediği görülmektedir. Evlilik doyumunda etki büyüklüğü $\eta^2= .20$ olarak yüksek düzeyde, eşe kendini açmada etki büyüklüğü $\eta^2_p = .22$ olarak yüksek düzeyde bulunmuştur. Aynı eşi tercih değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde, aynı eşimi tercih ederim diyen evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları sırasıyla ($\bar{x}= 40,06$; ss: 6,52 ve $\bar{x}= 114,46$; ss: 16,08) ve aynı eşimi tercih etmem diyen evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma puan ortalamaları sırasıyla ($\bar{x}= 29,93$; ss: 6,76 ve $\bar{x}= 87,41$; ss: 17,12) olarak çıkmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde; aynı eşimi tercih ederim diyen evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri, aynı eşimi tercih etmem diyen evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Eşin kök aile müdahalesine göre, evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerine ilişkin bulgular ve yorumlar. Araştırmanın alt problemlerinden on üçüncüsü olan “Evli bireylerin eşin kök aile müdahalesine göre, evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?” sorusuna ilişkin Tablo 2’de görülen MANOVA sonuçları incelendiğinde; eşin kök aile müdahalesi değişkeninin evlilik doyumunu manidar olarak etkilediği ($F(1, 241), p= .03$) ancak eşe kendini açmayı manidar olarak etkilemediği ($F(1, 241), p= .96$) görülmektedir. Bu etki büyüklüğü $\eta^2= .02$ olarak belirlenmiş ve farkın düşük düzeyde olduğu anlaşılmıştır. Eşin kök aile müdahalesi değişkenine göre gözlenen ortalamalar arası farklar Tablo 1’de incelendiğinde; eşinin kök ailesi hiçbir zaman müdahale etmeyen evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ($\bar{x}= 38,66$; ss: 7,78) ve eşinin kök ailesi bazen müdahale eden evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması ise ($\bar{x}= 34,60$; ss: 7,81) olarak çıkmıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde; eşinin kök ailesi hiçbir zaman müdahale etmeyen evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri, eşinin kök ailesi bazen müdahale eden evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur.

Evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri arasındaki ilişkiye ilişkin bulgular ve yorumlar

Araştırmanın alt problemlerinden on dördüncüsü olan “Evli bireylerin evlilik doyumları ve eşe kendini açma düzeyleri arasında manidar bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre (Tablo 3), evli bireylerin evlilik doyumları ve eşe kendini açmaları arasında istatistiksel açıdan yüksek düzeyde pozitif yönde manidar bir ilişki bulunmuştur ($r=0,709$; $p<0.01$).

Tablo 3

Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Evlilik doyumu	Eşe kendini açma
Evlilik doyumu	p	1	,709
	Significant		,000
	N	289	289
Eşe kendini açma	p	,709	1
	Significant	,000	
	N	289	289

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu bölümde sırasıyla; araştırma sonucunda elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılmış, bu bulgular literatürde bulunan çalışmalar ışığında tartışılmış ve alanda çalışan ilgililere yönelik birtakım önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada evli bireylerde sosyodemografik değişkenlerin bireylerin evlilik doyumu ile eşe kendini açma düzeylerine etkisi açıklanmış ve evli bireylerde evlilik doyumu ile eşe kendini açma arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu kısımda araştırmanın bulguları özetlenmiştir.

1. Gelir sağlayıcı bir iş, aile aylık geliri, ev işlerinde eş yardımı, cinsel davranış rahatlığı, aynı eşi tercih ve eşin kök aile müdahalesi değişkenleri evli bireylerin evlilik doyumlarını manidar olarak etkilemektedir. Buna karşın cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, aile üyeleri, evlilik süresi, çocuk sayısı ve eşler arası yaş farkı değişkenlerinin evli bireylerin evlilik doyumlarını manidar olarak etkilemediği bulunmuştur.

2. Cinsel davranış rahatlığı ve aynı eşi tercih değişkenleri evli bireylerin eşe kendini açmalarını manidar olarak etkilemektedir. Buna karşın cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, gelir sağlayıcı bir iş, aile üyeleri, aile aylık geliri, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşler arası yaş farkı, ev işlerinde eş yardımı ve eşin kök aile müdahalesi değişkenlerinin evli bireylerin eşe kendini açmalarını manidar olarak etkilemediği bulunmuştur.

3. Evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara göre; bu değişkenler arasında yüksek seviyede pozitif yönlü manidar bir ilişki bulunmuştur.

Tartışma

Bu kısımda, çalışmadan elde edilen bulguların literatürde yer alan bilgiler etrafında tartışılmasına yer verilmiştir.

Araştırma değişkenleri ile evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki etkileşime ilişkin tartışma. Aşağıda araştırmada ele alınan değişkenlere göre elde edilen bulgular sırasıyla tartışılmıştır.

Cinsiyete göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde cinsiyet değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, kadın ve erkeklerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinin benzer olduğu bulunmuştur. Bu durumun nedeni küçük bir örneklem grubu üzerinde bu çalışmanın yapılmış olması olabilir. Bu nedenle farklı ve daha geniş gruplarda araştırmanın tekrarlanması uygun olacaktır.

Literatürdeki evlilik doyumu konusunda yapılan çalışmalar cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde araştırma bulgularını destekleyen çalışmalara rastlanmıştır (Çağ ve Yıldırım, 2013; Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Hamamcı, 2005; Jackson vd., 2014; Rollins ve Cannon, 1974; Tezer, 1992; Uçar, 2018). Öte yandan evlilik ilişkisindeki doyumu cinsiyet açısından incelendiğinde cinsiyete göre evlilik doyumlarının değiştiği çalışmalar da vardır (Fowers, 1991; Gökmen, 2001; Kastro, 1998; Şener, 2002; Şener ve Terzioğlu, 2008; Wallace ve Jovanovic, 2011). Çiftlerin evlilik doyumları cinsiyete göre yakınlık ve cinsellik açısından incelendiğinde, farklı şekillerde etkilenir. Erkeklerin cinsel aktiviteye ve fiziksel yakınlığa kadınlardan daha fazla değer verme eğiliminde oldukları, kadınların ise duygusal yakınlık, sevgi ve iletişime erkeklerden daha fazla değer verdiği gözlemlenmiştir. Bu nedenle erkekler evliliklerinde eşleri cinsel yönden tatmin olduğunda daha fazla doyumu sağladıklarını bildirmişlerdir (Yoo vd., 2014). Huysuz veya aksi bireylerle evlenen erkek ve kadınlar, evliliklerinden hem genel anlamda hem cinsel anlamda hem de duygusal anlamda memnuniyetsizdirler. Daha az vicdanlı kadınlarla evlenen erkekler cinsel hayatlarından memnun değilken, daha az vicdanlı erkeklerle evlenen kadınlar genel evlilik doyumlarından memnun değillerdir. Eşlerinin duygusal olarak istikrarlı ve uyumlu olduğunu söyleyen erkekler, evliliklerinde en çok doyuma ulaşan bireylerdir. Eşinin sadakatsizliğini öngören erkekler, evliliklerinden cinsel ve duygusal olarak daha az memnundur, eşinin sadakatsizliğini öngören kadınlar ise evliliğin genelinden daha az tatmin olurlar (Shackelford ve Buss, 2000). Cinsiyetler açısından aldatma durumunda evlilik doyumuna bakıldığında; kadınların aldatma öncesi evlilik

doyumları yüksekken aldatma sonrası düşmektedir. Erkeklerde ise aldatma sonrası evlilik doyumunda herhangi bir düşme olmamaktadır. Bu durumun nedeni olarak, kadının aldatma sonrası suçluluk duygusuyla eşine daha çok ilgi göstermesi olabileceği ifade edilmektedir (Gündüz ve Çelik, 2018). Cinsiyete göre evlilik doyumunun değişip değişmemesi incelenmek istendiğinde, bireylerin içinde yetiştiği ailenin kültürel özelliklerine bakmak da önemli olabilir. Evlilik hayatında sergilenecek bazı davranışların ve beklentilerin öğrenilmiş olabileceği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rollerinin dolaylı olarak evlilik doyumuna etki edebileceği düşünülebilir. Bu çalışmada cinsiyete ilişkin fark çıkmamış olmasının nedeni, cinsiyete göre katılımcı sayılarının gruplara eşit olarak dağılmamış olması olabilir.

Literatürde cinsiyet değişkeni ile eşe kendini açma arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar sınırlı sayıdadır. Araştırma sonuçlarıyla tutarlı olarak Bograd ve Spilka (1996) cinsiyetin eşe kendini açma davranışına bir etkisinin bulunmadığı belirtilirken, Jourard ve Richman (1963), kendini açma davranışının cinsiyete göre değişebileceğini vurgulamıştır. Bazı araştırma sonuçlarına göre de kadınlar erkeklerden daha fazla kendini açmaktadır (Burke, Weir ve Harrison, 1976; Jourard ve Lasakow, 1958; Jourard ve Landsman, 1960; Waring, Schaefer ve Fry, 1994). Aynı zamanda erkeklerin de kendini daha fazla açtığını düşündüğü durumlar vardır (Şener ve Terzioğlu, 2008). Evlilik doyumunu çiftlerin çatışma durumuna bakış açıları da etkiler. Bu konuda gençler ve yaşlıların evliliklerinde sorunların tartışılmasına katılma konusunda farklılıklar vardır. Birçok yaşlı yetişkin, evliliğinde duygusal kazanımları en üst düzeye çıkarmak için çatışmacı etkileşimleri aktif olarak önleme eğilimindedir (Jensen ve Rauer, 2015). Evli bireylerde çatışma çözme stillerinin ele alındığı bir çalışmada, çatışma çözmenin ölçümünde kullanılan ölçeğin bir alt boyutu olarak kendini açma ele alınmıştır. Sonuçlara göre çatışma ortamında; erkeklerin kadınlara göre, kendini daha iyi açtığı bulunmuştur (Topçu ve Dündar, 2011). Kadınlarda düşük kalitede ve az miktarda kendini açma evlilik doyumlarını da negatif etkilemektedir (Schumm vd., 1986). Kadınların kendini daha fazla açtığı durumda erkeklerin doyumları daha yüksekken, her iki çift kendini karşılıklı olarak açtığında evlilik doyumları birlikte yüksek olmuştur (Hansen ve Schuldt, 1984).

Erkekler, partnerleri ile karşılaştırıldığında kendileri hakkında daha fazla kişisel açıklama yaptıklarında, bir flört ilişkisindeki ilk buluşmadan daha az memnuniyetle ayrılırken, kadınlar partnerleriyle karşılaştırıldığında kendilerini daha az açarlarsa, bu ilişkiden daha az tatmin olurlar. Kısacası erkekler ilişki içinde kendini açmada kadınlardan daha fazla katkı beklerken, kendilerinin arka planda olmasını tercih ediyorlar. Erkekler kendilerini daha az açtıklarında içinde buldukları ilişkiden aldıkları keyif seviyesi artarken, kadınlarda bu durumun tam tersi geçerlidir. Cinsiyet rollerinin, kendini açma seviyesinde önemli bir rol oynaması da ilişkiden alınan tatmini etkiler (Millar ve Millar, 1988). Kadınsı cinsiyet rolleri kendini açma kavramı için önem arz eder. Bu durum özellikle erkeklerin kendini açmasında belirleyicidir (Antill ve Cotton, 1987). Kadınlar, diğer kadınlara ve aynı cinsiyetteki partnerlerine kendilerini daha çok açmaktadır. Erkekler, kadınlara göre kendilerini daha az açarlar ve onların bu kendilerini az açma durumu eşlerinin de kendilerini açmasını engeller (Dindia ve Allen, 1992). Özellikle kadınlar, kendileri için sorun teşkil eden konularda kendilerini açtığı zaman, kocaları tarafından anlayışla karşılandıklarında daha sonraki paylaşımlarında daha gönüllü olurlar (Joseph ve Afifi, 2010). Kadınlar ilişkilerinde yakınlık ve kendini açmayı bir destek biçimi olarak görürler ve erkeklerle kıyaslandığında daha empatik ve açıklayıcıdır. Kadınlar kendilerini açtıklarında ve eşleri tarafından dinlenip dikkate alındıklarını hissettiklerinde evliliklerinde daha fazla doyuma ulaşırlar çünkü kadınlar hayatın sorunları ve stresli olayları hakkında konuşmayı severler ve sorunu çözümler bile kocalarının bunu umursamalarını beklerler (Eskin, 2012; Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013). Kendini açmayan kadınlarla evlenen erkekler evliliklerinden yeterince tatminkâr değilken, kendini açmayan erkeklerle evlenen kadınlar hem evlilik dinamiklerinden hem de eşleriyle kurdukları duygusal bağlardan tatmin değillerdir (Shackelford ve Buss, 2000).

Kültürlerarası yapılan bir çalışmada, çiftlerin birbirlerine kendilerini açma seviyeleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişki Yunan ve Singapurlu çiftler arasında gözlemlenmiştir. Evlilik içinde kadınların kendilerini sözel olarak ifade etmesi, eşlerinin yakınlık kurmasına ve evlilikten yüksek doyum almasına sebep olurken, Yunan kadınların kendilerini açma seviyelerinin eşleri üzerinde herhangi bir etkisi olmamıştır. Buna karşılık, Singapurlu kadınların eşlerine kendilerini açması erkeklerin evlilik tatminini etkileyen önemli öğelerdendir. Çalışma gösteriyor ki;

Yunan kadınları, eşleri kendilerini açtıklarında evliliklerinden daha tatmin olmuşlardır fakat kadınların kendilerini açması erkeklerin üzerinde olumlu bir etki bırakmamıştır. Yunan kadınlarının, Singapurlu kadınlarla kıyaslandığında kendilerini açtıkları zaman daha olumsuz ve şikâyet içerikli iletişim içinde olmaları, eşlerinin evlilik doyumunu olumlu yönde etkilememesinin nedenlerinden biri olarak sayılabilir. Bunun sebebi yapılan diğer kültürler arası çalışmalarda da bahsedildiği üzere kadınların daha konuşkan ve eleştirel olduğu toplumlarda evlilik uyumu ve doyumunun daha az bulunmasıdır (Quek, Taniguchi ve Argiropoulou, 2015). Tüm araştırma bulgularından yola çıkarak cinsiyete göre eşe kendini açma davranışında kültürlerarası farklılıkların olabileceği söylenebilir. Bunun yanında kadınların biyolojik yapıları gereği konuşmaktan hoşlanmaları onların eşlerine kendilerini açmada daha avantajlı durumda olmalarını sağlayabilir. Erkeklerin mantıkla kadınların da duygularıyla hareket ediyor olmaları, cinsiyetlerine göre eşe kendini açma durumlarındaki farklılığı açıklayabilir.

Yaşa göre evli bireylerde evlilik doyumunu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde yaş değişkenine göre evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, evli bireylerin evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyleri yaş gruplarına göre benzer bulunmuştur. Sonuç olarak; yaş aralığında 18-30, 31-40, 41 yaş ve üzeri kategorilerde yer alan bireylerin, evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyleri açısından birbirlerine benzer olduğu ifade edilebilir. Bu benzerliğin nedeni, araştırmaya katılan bireylerin yaş gruplandırmasında 41 yaş ve üzerini bir grup olarak almak veya 41 yaş ve üzeri grupta 18-30 yaş ile 31-40 yaş arası gruplara göre daha az sayıda bireyin katılımcı olarak yer alması olabilir.

Literatürdeki çalışmalar gözden geçirildiğinde bu çalışmanın bulgularıyla tutarlı olarak, yaş değişkeninin evlilik doyumunu üzerinde etkisinin olmadığını ifade eden araştırmalar vardır (Bahr vd., 1983; Çağ, 2011; Çınar, 2008; Hamamcı, 2005; Muşdal Çelebi ve Polat, 2019). Diğer yandan yaş değişkeninin evlilik doyumunda etkili olduğunu söyleyen çalışmalar da vardır (Gilford ve Bengtson, 1979; Gorchoff vd., 2008; Hudson ve Murphy, 1980; Uçar, 2018; Jose ve Alfons, 2007). Her yaşta evlilik doyumunu yüksek olabilir. Bu doyumun kaynağında, genç yaşlarda evliliğin ilk yıllarında olunmasına bağlı olarak daha çok zaman geçirme imkânının olması, orta yaşlarda iken çocukların olması, emeklilikte ise yapılacak

işlerin azalması nedeniyle daha fazla bir arada vakit geçirmek olabilir (Çağ, 2011). Evlilik doyumu yaş gruplarına göre kadın ve erkeklerde değişiklik göstermektedir. Erkeklerin orta yaşa göre ileri yaşta, yüksek evlilik memnuniyetinden kaynaklı evlilik doyumu yüksek bulunmuştur (Bograd ve Spilka, 1996). Jose ve Alfons (2007) ise benzer olarak, orta yaşlı yetişkinlerde evlilik uyum sorunlarının genç ve ileri yaştaki yetişkinlere göre daha yüksek olduğunu söylemiştir. Ortayaşlarda çocukların yuvadan ayrılmasıyla birlikte eşlerin baş başa kalması sonucunda, kadınlar eşleriyle vakit geçirmenin keyfine varmakta ve böylece kadınların evlilik doyumu artmaktadır (Gorchoff vd., 2008). Yaş değişkeninin evlilik doyumuna etkisi ortaya konmak istendiğinde, yaş gruplarının içinden geçtiği süreçteki sorumluluklarını gözden geçirmek önemli olabilir. Her yaş grubunda bireylerden eş rolü dışında beklenen roller olduğu düşünüldüğünde evlilik doyumunu anlamada bu durumu açıklığa kavuşturmak daha manidar hale gelebilir.

Çalışmanın eşe kendini açmada yaş değişkenine ilişkin bulgularıyla benzerlik gösteren araştırmalar vardır (Cano vd., 2012; Topçu ve Dünder, 2011). Araştırma bulgularının aksine eşe kendini açma ve yaş değişkeni arasındaki manidar ilişkinin varlığını destekleyen çalışmalara da rastlanmıştır (Antill ve Cotton, 1987; Bograd ve Spilka, 1996; Waring, 2001). Evli bireylerde, çatışma ortamında yaş gruplarına göre kendini açma durumunda bir fark yoktur (Topçu ve Dünder, 2011). Kendini açma ve evlilik doyumu arasındaki ilişki, eşit sayıda orta yaş (30-45) ve ileri yaştaki (60-75) 125 yeniden evlenen çift üzerinden incelenmiştir. Her iki yaş grubu için evlilik doyumu ve kendini açma arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Bograd ve Spilka, 1996). Antill ve Cotton (1987), kendini açma seviyesi ile eşlerin yaşı arasında ters orantı olduğunu söylemiştir. Yaşa göre eşe kendini açma seviyesi anlaşılacak istendiğinde, bireylerin sosyalleşme süreçleri ve bu durumun aile hayatlarına yansımaları da göz önünde bulundurulabilir. Örnek vermek gerekirse orta yaşlarda bir ebeveynin çocuklarının okul hayatı, evliliği gibi nedenlerle sosyalliğinin artması eşler arasında paylaşımın artmasını sağlayabilir.

Öğrenim durumuna göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde öğrenim durumu değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, evli bireylerin öğrenim durumlarına göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinin benzer olduğu bulunmuştur. Bu benzerliğin nedeni, evrenin

çoğunluğunun üniversite mezunları olan daha eğitilmiş bireylerden oluşmuş olmasından kaynaklanabilir.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, öğrenim durumunun evlilik doyumu üzerinde etkisinin olmadığı yönündeki araştırma bulgusunu destekleyen çalışmalar vardır (Çağ, 2011; Hamamcı, 2005; Jamabo ve Ordu, 2012; Muşdal Çelebi ve Polat, 2019; Robbins vd., 2002). Öte yandan öğrenim durumu ile evlilik doyumu arasında manidar bir ilişki olduğunu savunan çalışmalara da ulaşılmıştır (Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Guo ve Huang, 2005; Jose ve Alfons, 2007; Kendir ve Demirli, 2016; Nasri ve Babae, 2014; Sönmez, Ejder Apay ve Gür, 2018; Şener ve Terzioğlu, 2008; Tynes, 1990; Uçar, 2018). Uçar (2018), Şener ve Terzioğlu (2008) ile Sönmez, Ejder Apay ve Gür (2018) bireylerin eğitim düzeyi ve evlilik doyumları arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu savunmuştur. Kalmijn (1999) ise benzer şekilde kadınların eğitim seviyelerindeki artışa bağlı olarak evlilik sorunlarının arttığını belirtmiştir. Guo ve Huang (2005) öğrenim durumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin kadınlara göre erkeklerde daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Jose ve Alfons (2007) ise evli bireylerin eğitim ve entellektüellik seviyesi arttıkça evlilik içindeki doyumlarının azaldığını söylemiştir. Bu duruma zıt olarak eşlerin eğitim seviyesi arttıkça evlilikteki uyumlarının artmasının nedeni, etkili iletişim kurabilmelerine bağlı olarak problemlerin kolayca üstesinden gelebilmeleri olabilir (Tynes, 1990; Şener ve Terzioğlu, 2008; Yalçın, 2014). Kadınların eğitim seviyelerinin yüksek olması ile evlilik doyumlarının yüksek olması arasındaki ilişki, kadınların refahlarını sağlayarak kendi hayatlarını kontrol etmelerinden kaynaklanabilir (Eskin, 2012). Evlilik doyumu ile öğrenim durumu arasındaki ilişki netleştirilmek istendiğinde, cinsiyet rollerine göre kadın ve erkeklerin statüsüne bakış açısı toplumdan topluma değişebileceğinden evlilik doyumları da bu durumdan etkilenebilir. Özellikle bireyci topluluklarda daha eşitlikçi bakış açısı sergilenirken, toplulukçu kültürlerde bireylerden beklentiler farklılaşabilir ve bu durum bireylerin evlilik hayatlarına yansiyabilir.

Literatür bulguları eşe kendini açma açısından öğrenim durumuna göre incelendiğinde, çalışma bulgularını destekleyen sınırlı sayıda araştırmaya rastlanışken (Cano vd., 2012) bu durumun aksini destekleyen araştırmaların da olduğu anlaşılmıştır (Hendrick, 1981; Rosenfeld ve Welsh, 1985; Topçu ve Dünder, 2011). Evli bireylerde çatışma ortamında; yükseköğretim mezunu

olanların orta ve ilköğretim mezunlarına göre kendini daha iyi açtığı bulunmuştur (Topçu ve Dünder, 2011). Hendrick (1981)'e göre kendini açma oranı iyi eğitimli çiftler arasında daha yüksektir. Evli bireyler kendini açma ölçeğine göre incelendiğinde, eşleri kariyer sahibi olan erkekler evliliklerinde kendilerini daha çok açarlarken sadece eşleri kariyer sahibi olan kadınların kendilerini daha fazla açtıkları görülmüştür (Rosenfeld ve Welsh, 1985). Öğrenim durumunun eşe kendini açmaya etkisi incelendiğinde, eğitim seviyesindeki artışla birlikte bireylerin farkındalıklarının artması ve kendilerinin eğitmeleri sonucu kendini ifade etme yetenekleri artabilir. Kendini ifade etme yeteği artan bireylerin bu durumu evlilik hayatlarına da yansıtması beklenen bir durum olabilir.

Gelir sağlayıcı bir işte çalışma durumuna göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde gelir sağlayıcı işte çalışma değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, çalışan ve çalışmayan bireylerin evlilik doyumlarında manidar fark olduğu, eşe kendini açma düzeylerinde ise fark olmadığı bulunmuştur. Evlilik doyumunun bir işte çalışanlarda daha yüksek bulunmasının nedeni, çalışan bireylerin aile hayatına katkı sağlamasıyla birlikte evliliklerinde kendilerini daha değerli hissetmesinden ya da bireylerin bir işte çalışmaları sayesinde ekonomik sorunlarının azalmasından veya ortadan kalkmasından kaynaklanabilir.

Araştırmanın gelir sağlayıcı işte çalışma durumuna göre ortaya konan bulguları ile diğer araştırma sonuçları benzerlik göstermektedir (Çağ ve Yıldırım, 2018; Gover vd., 1963; Houseknecht ve Macke, 1981; Nahawat ve Mathur, 1992; Nye, 1961; Rogers ve May, 2003). Aynı zamanda çalışma bulgularına zıt olarak ortaya konan araştırmalar da vardır (Jamabo ve Ordu, 2012; Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002; Wright, 1978). Bireyler evlilik doyumu açısından incelendiğinde; her iki eşin çalışması durumunda evlilik doyumları yüksek bulunmuştur (Çağ ve Yıldırım, 2018). Nye (1961), çalışmayan annelerin evlilik uyumlarının yüksek olduğunu söylemiştir. Benzer şekilde Gover ve diğerleri (1963) ile Nahawat ve Mathur (1992), çalışmayan kadınların çalışan kadınlara göre evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Hashmi, Khurshid ve Hassan (2007) da benzer şekilde çalışan evli kadınların çalışmayanlara göre evliliklerinde daha fazla problem yaşadıklarını söylemiştir. Lye ve Biblarz (1993), ise eşleri çalışmayan

erkeklerin evlilik doyumlarının eşleri çalışanlara göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bir işte çalışma durumuna göre evlilik doyumu anlaşılacak istendiğinde, rol ve sorumlulukların farklı olmasından kaynaklı cinsiyetler arası farkların olması beklenebilir. Bu durumu örneklendirmek gerekirse çocuklu ailelerde anne ve babalık sorumlulukları karşılaştırıldığında annelerin sorumluluğu babalara göre fazla olabilmektedir. Dolayısıyla kadınların sorumluluklarıyla birlikte bir işte çalışması evlilik doyumlarını daha fazla olumsuz etkileyebilir.

Araştırmadan elde edilen, eşe kendini açma durumuna göre gelir sağlayıcı işte çalışma arasında manidar fark olmadığı yönündeki bulguyla tutarlı olan çalışmalar vardır (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Öte yandan bu durumun aksini iddia eden araştırmalara rastlanmamıştır. Çalışma durumu eşlerin kendini açmalarını etkilemektedir. Eşleri ev hanımı olanlar, eşleri çalışanlara göre kendi sorunlarını daha az açmışlardır (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Eşe kendini açma durumun çalışma durumuna göre değişiklik gösterip göstermemesi, çiftlerin birbirlerine ayırabilecekleri zamanın miktarıyla alakalı olabilir. Çalışan eşler eve geldiklerinde çalışmayanlara göre evde yapacakları daha fazla iş olabilir ve bu durumda eşlerin paylaşımlarının miktarında azalmaya neden olabilir.

Aile üyelerine göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde aile üyeleri değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, evli bireylerin aile üyelerine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinin benzer olduğu tespit edilmiştir. Bu benzerliğin nedeni, araştırma evreninin çoğunlukla anne-baba-çocuklardan oluşan evlilikleri içermesinden kaynaklanabilir.

Literatürde bulunan araştırmalar aile üyeleri açısından incelendiğinde, çalışmanın bulgularıyla tutarlı olarak aile üyeleri değişkeninin evlilik doyumunu yordamadığı bulgusuna sahip araştırmalara ulaşılmıştır (Demiray, 2006; Velmurugan ve Maheswari, 2017; Yalçın, 2014). Konu ile ilgili olarak çalışma bulgusunun aksini iddia eden araştırmalara rastlanmamıştır. Aile üyelerinin evlilik doyumu üzerindeki etkisini anlamak için, çiftlerin paylaşımlarının derecesi ve özel alanlarının korunması gibi konulara açıklık getirmek önemli olabilir. Bu konuda geniş ailede yaşamak ya da birey sayısının fazla olmasına bağlı olarak yaşanan evin oda sayısının az olması gibi nedenlerle evliliğin niteliğinde bir düşüş yaşanabilir.

Literatürde bulunan araştırmalar aile üyelerine göre eşe kendini açma açısından incelenmiş ancak bu konuda yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Aile üyelerinin eşe kendini açma davranışına olan etkisi önceki paragrafta bahsedildiği gibi evlilik doyumuna benzer olarak, çekirdek ya da geniş ailede olmak ve yaşanılan evin oda sayısı gibi etkenlerle eşlerin özel paylaşımlarında azalma ve artış açısından ele alınabilir.

Aylık gelirine göre evli bireylerde evlilik doyumunu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde aile aylık geliri değişkenine göre evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyini incelendiğinde, elde ettiği geliri yeterli görenlerin evlilik doyumlarının, elde ettiği geliri kısmen yeterli görenlere ve yetersiz görenlere göre daha yüksek olduğu bulunmuşken bireylerin aile gelirine göre eşe kendini açma düzeylerinin benzer olduğu ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu bulgunun nedeni olarak, maddi sıkıntılarının olmadığı evliliklerde eşlerin birbirine daha kaliteli zaman ayırması sonucu evlilik doyumlarının artması öne sürülebilir.

Literatürde bulunan araştırmalar aile aylık gelirine göre incelendiğinde, evlilik doyumunu açısından çalışma bulgularıyla tutarlı araştırmalara rastlanmıştır (Conger vd., 1990; Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Kendir ve Demirli, 2016; şener ve Terzioğlu, 2008; Uçar, 2018; Zainah vd., 2012). Diğer taraftan aile aylık gelirinin evlilik doyumunu etkilemediğini ifade eden çalışmalar da vardır (Çakmak, 2015; Guo ve Haung, 2005; Hatipoğlu, 1993; Jackson vd., 2017; Jamabo ve Ordu, 2012; Maisel ve Karney, 2012; White ve Keith, 1990). Evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyen fiziksel şiddetin nedenlerinden birinin düşük gelir düzeyi olacağı düşünölmüştür (Stone ve Shackelford, 2007). Haskins ve Sawhill (2003) ise dar gelirli ailelerdeki kadınların evlilik problemlerindeki artış için, ekonomik yetersizliğin bir ifadesi olduğunu söylemiştir. Karney ve Bradbury (1995)'e göre gelir yetersizliğinin evlilik doyumunu düşürmesinin temelinde stres, güvenlik problemleri ve adaptasyon sorunlarından oluşan üç temel etken vardır. Jackson vd. (2017) evlilik doyumunun ilk evlilik yıllarında gelir seviyesindeki yetersizlikten daha fazla etkilenebileceğini, bu durum nedeninin de sosyal destek olanaklarına ulaşamamalarından kaynaklanabileceğini söylemiş ve gelir seviyesinin evlilik doyumuna etkisini anlamak için evliliğin başlarındaki çiftleri değerlendirmenin önemine değinmiştir. Aile hayatında maddi zorluklarla başedilmesi güç

olduğundan, evlilik doyumunda aile aylık geliri değişkeninin belirleyici etkisi olabilir. Çiftlerin hem kendileri hem de çocukları için sağlık, eğlence, yeme içme gibi konularda daha fazla olanağa sahip olması onları olumlu yönde destekleyebilir ve hayat kalitelerini arttırabilir. Yaşam kaliteleri artan çiftlerin stresle başetmesi daha yeterli olabilir ve böylece evlilik doyumları artabilir.

Literatür çalışmaları aile aylık geliri ve eşe kendini açma açısından ele alındığında, çalışmanın bulgularıyla tutarlı çok az çalışmaya rastlanmıştır (Cano vd., 2012). Buna karşın literatürde aile aylık geliri ve eşe kendini açmanın ilişkili olduğunu savunan, sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Evli bireylerde çatışma ortamında; 1000-2000 lira arası geliri olanların hiç geliri olmayanlara göre kendini daha iyi açtığı bulunmuştur (Topçu ve Dünder, 2011). Düşük gelirli evliliklerde çiftler vardiyalı sistemin ve daha uzun çalışma sürelerinin olduğu işlerde çalışmalarından dolayı eşlerine yeterli miktarda kendini açma davranışında bulunamayabilirler. Bu durumun nedeni hem aynı anda daha az süre evi paylaşmalarından hem de uzun süre çalışmanın verdiği yorgunluktan kaynaklı engeller olabilir. Öte yandan eğitim statüsüne göre gelir elde edildiği düşünüldüğünde düşük gelir seviyesine sahip ailelerde eğitim seviyesinin de düşük olması beklenebilir. Bu durum düşük gelirli evliliklerdeki çiftlerin eğitim seviyesine bağlı olarak, eşlerine kendini ifade etme konusunda gerekli yetenek ve olanaklara sahip olmamasından kaynaklanabilir.

Evlilik süresine göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde evlilik süresi değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, evlilik süresine göre evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinde fark olmadığı anlaşılmıştır. Evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmada evlilik süresine göre fark olmamasının nedeni, evlilik süresi 30 seneden fazla evliliklerin sayısının evrenin yalnızca yüzde 14'ünü temsil etmesinden yani grupların homojen dağılmamasından kaynaklanabilir. Bu nedenle grupların daha eşit olduğu örneklemeler üzerinden çalışma tekrarlanabilir.

Literatür incelendiğinde çalışma bulgularıyla tutarlı olan araştırma sonuçlarına rastlanmıştır (Bayraktaroğlu ve Çakıcı, 2013; Ekşi, Güneş ve Yaman, 2018; Muşdal Çelebi ve Polat, 2019; Şendil ve Korkut, 2008). Araştırma bulgularının tersine evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında manidar bir ilişki

olduğu yönünde bulguları olan çalışmalara da ulaşılmıştır (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000; Çağ ve Yıldırım, 2018; Jose ve Alfons, 2007; Kublay ve Oktan, 2015; Patrick vd., 2007; Sönmez, Ejder Apay ve Gür, 2018; Uçar, 2018; Yalçın, 2014; Zainah vd., 2012). Filsinger ve Wilson (1984)'a göre evlilik süresi ile evlilik uyumu arasında ters orantı vardır. Evlilik doyumunun azalması, evlilik uyumunun düşmesi veya genel hayat sorunları çoğunlukla evliliğin ortalarında başlamaktadır. Bu durum evlilik içindeki huzursuzlukların evlilik süresiyle doğru orantılı olması durumuna bir açıklama getirebilir. Öte yandan, son çıkan araştırmalara göre 30 sene veya daha uzun süreli evliliklerde bireyler, evlilikten aldıkları keyifin yüksek olduğunu belirtmektedir (Jose ve Alfons, 2007). Çiftlerin evlilik uyumları evlilik süresine göre incelendiği bir çalışmaya göre, 21 seneden daha az evli olunan sürelerde evlilik süresi arttıkça evlilik uyumu azalmışken; evlilik süresi 21 sene ve daha fazla olanlarda yeniden evlilik uyumu artmaya başlamıştır. Ayrıca ilk 21 sene içerisinde ilk beş senede evlilik uyumu yüksektir (Şener ve Terzioğlu, 2008). Zainah ve diğerleri (2012), 10 yıl ve daha fazla evli olan bireylerde evlilik doyumunun 10 yıl ve daha az evli olanlara göre fazla olduğunu söylemiştir. Evlilik niteliğinin evliliğin ilerleyen yıllarında artmasının sebebi, daha yaşlı çiftlerin partneriyle olan uyumlarının genç çiftlere oranla daha fazla olmasıdır (Li ve Fung, 2011). Çiftler arasında bildirilen sorunların yoğunluğu ilk üç senede doruk noktasındayken, bu yoğunluk ilerleyen senelerde düşmektedir. Bu bulgular evliliğin ikinci ve üçüncü senelerinin, çiftlerin evliliklerinin gelecekteki memnuniyetleri ve ilişki istikrarı için kritik olabileceği olgusunu destekler niteliktedir (Noller ve Feeney, 2002). Öte yandan Williamson ve Lavner (2019) ise beklenenin aksine evliliğin ilk yıllarında evlilik doyumunun düşük olmadığını ve ilerleyen yıllarda evlilik memnuniyetindeki düşüşün evliliğe sorunlu başlayan çiftler arasında olduğunu ifade etmiştir. Evlilik süresinin evlilik doyumuna etkisi incelenirken, aileye yeni üyelerin katılması, iş kaybı, sağlık problemleri gibi evlilikteki kriz dönemlerine dikkat etmek gerekebilir. Bu durumlar evlilikte ortaya çıktığı zamanlarda evlilik doyumunu etkileyebilir. Evlilik süresindeki artışa paralel olarak bireylerin yaşları ilerledikçe beklentileri, ilgileri ve davranışları değişebilir dolayısıyla çiftlerin evlilik doyumunu olumlu ya da olumsuz yönde farklılaşabilir.

Evlilik süresi ile eşe kendini açma arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında, araştırma bulgularına zıt olarak evlilik süresinin evlilikte

eşe kendini açmayı etkilediği çalışmalar çoğunlukta (Antill ve Cotton, 1987; Hendrick, 1981; Waring, 2001); bu durumun tersini iddia eden araştırmalara rastlanmamıştır. Evliliğin başlarında kendini açma önemli iken zamanla evlilik doyumu üzerinde daha az etkiye sahip olabilir (Hendrick, 1981). Zamanla çiftler birbirlerini daha iyi tanıyacaklarından kendini açmanın evlilik doyumuna etkisi azalabilir bu nedenle kendini açma ve evlilik doyumu çalışmalarında evlilik süresinin kontrol edilmesi önemlidir (Finkenauer ve Hazam, 2000). Yeni evli çiftler, evlilikleri hakkında duydukları endişeleri ve kendilerinde stres uyandıran durumları birbirleri ile paylaştıklarında evlilik uyumları gelişir (Tong vd., 2018). Antill ve Cotton (1987)'a göre kendini açma seviyesi ile evliliğin süresi arasında ters orantı vardır. Başka bir çalışmaya göre eşlerin tartışma içerisinde gözlenen geri çekilme ve sözlü şiddet davranışları, evliliğin ilk üç yılından sonra düşmeye başlarken; evliliğin genelinde görülen şikâyetlerin ve kaygıların dile getirilmesi zamanla artar. Şikâyet ve kaygıların dile getirilmesindeki bu artış, olumlu iletişimle paralel bir artış gösterir. Bu da demek oluyor ki, evlilik süresi uzadıkça partnerler evlilikleriyle ilgili şikâyetlerini ve endişelerini daha çok dile getirmeye başlarlar ve bu sorunları çözmeye daha gönüllü olurlar (Noller ve Feeney, 2002). Schachtner (2017)'a göre kendini açma davranışının evlilik öncesi olması durumunda evliliğin ilk dört yılında kadın eşlerin evlilikte doyum süresi daha uzun sürmüş ve boşanma oranları daha az olmuştur. Evlilik süresi eşe kendini açma davranışında zamanla çiftlerde bıkkınlık olması ya da aralarındaki bağın artması nedeniyle etkili olabilir. Geçmiş yaşantılarında mutlu zamanları olan çiftlerin zamanla aralarındaki ilişkinin kuvvetlenmesi ya da bu durumun tam tersi geçmiş yaşantılardan gelen öfke, kırgınlık gibi durumlar nedeniyle çiftlerin aralarının açılması çiftlerin kendini açma davranışlarına etki edebilir.

Çocuk sayısına göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde çocuk sayısı değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, bireylerin evlilik doyumlarının ve eşe kendini açma seviyelerinin çocuk sayılarına göre değişmediği tespit edilmiştir. İki ve daha fazla çocuğu olan bireylerin evrenin yüzde 65'ini temsil etmesinden kaynaklı grupların eşit dağılmaması evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açmalarında çocuk sayısına göre fark çıkmamasında etkili olmuş olabilir.

Evli bireylerde çocuk sayısının, bireylerin evlilik doyumunda etkisinin bulunmadığına dair bu çalışmanın sonucunu destekleyen literatür araştırmalarına rastlanmıştır (Hamamcı, 2005; Luckey, 1966; Muşdal Çelebi ve Polat, 2019; Tutarel Kışlak, 1997; Uçar, 2018; Yalçın, 2014). Diğer taraftan literatürde, çocuk sayısının evlilik doyumunu etkilediğini savunan çalışmalarda mevcuttur (Belsky vd., 1985; Belsky, 1986; Çağ ve Yıldırım, 2018; Donnelly, 1993; Jose ve Alfons, 2007; Kendir ve Demirli, 2016; Nasri ve Babae, 2014; Patrick vd., 2007; Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013; Şendil ve Korkut, 2008; Twenge vd., 2003). Bireylerin hiç çocuklarının olmaması durumunda evlilik doyumları yüksek bulunmuştur (Çağ ve Yıldırım, 2018). Rollins ve Cannon (1974) çocuk sayısının evlilik doyumunu düşürdüğünü söylemiştir. Belsky ve diğerleri (1985) 'ne göre kadınlar ilk defa anne olduklarında sorumluluklarının artması nedeniyle evlilik doyumları azalmaktadır. Donnelly (1993)'e göre ise çocukları olan çiftlerin cinsel birlikteliklerindeki azalmaya bağlı olarak evlilik doyumları düşmektedir. Hurley ve Palonen (1967) ile Şendil ve Korkut (2008) ile Glenn ve McLanahan (1982) evli bireylerin çocuk sayıları arttıkça evlilik doyumlarının azaldığını söylemiştir. Rostami, Ghazinour ve Richter (2013)'e göre de çocuk yetiştirmeye sorumlulukları evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyen öğelerdendir. Çocukların sorumluluğunun ebeveynlerinin üzerinden kalkması ile evlilikteki doyum artmaya başlar (Algaç ve Çatay, 2007). Twenge vd. (2003) ise evlilik doyumunu ile çocuk sayısı arasında manidar bir negatif ilişkinin varlığını savunmuştur. Evliliğin ilerleyen yıllarında çocukların dünyaya gelmesiyle birlikte çiftlerin rol çatışmaları artar ve aynı zamanda bağımsızlıkları azalır. Bu durum çiftlerde evlilik doyumunun azalmasına neden olur. Konuya farklı bir açıdan bakan Luckey (1961) ile Luckey ve Bain (1970) çalışmalarında, evli çiftlerin evlilik doyumunun en önemli kaynağı olarak çocuklarının varlığını belirttiklerini ifade etmiştir. Eskin (2012) ise duruma daha farklı bir bakış açısı getirmiştir. Erkeklerin evlilik doyumlarının çocukları olduğunda daha fazla arttığını ve erkeklerin bu durumu, çocukları olması durumunda güç sahibi olmalarıyla ilişkilendirmelerinden kaynaklanabileceğini söylemiştir. Evlilik doyumunu çocuk sahibi olmak açısından incelenirken, çiftlerin çocukları olduğunda hem maddi hem manevi sorumluluklarının artışına bağlı olarak çatışma yaşamaları ve bu nedenle evlilik doyumlarının düşmesi beklenen bir durum olabilir. Özellikle her iki eşin de çalıştığı evliliklerde yaşı küçük çocuklar için ayrılan zaman nedeniyle bireylerin kendilerine ayırdıkları vakit azalabilir ve sonuçta da yaşadıkları tükenmişlikle

birlikte evlilik doyumları olumsuz etkilenebilir. Bu durumdan farklı olarak çocuklar yetişkin olduğunda ve anne babalarına olumlu yönde ilgi gösterdiklerinde ebeveynlerinin evlilik doyumlarını destekleyebilirler.

Literatürdeki araştırmalar çocuk sayısı ile eşe kendini açma arasındaki ilişki açısından incelendiğinde, arada manidar ilişki olmadığını savunan çalışma bulgusunu destekleyen araştırmalara rastlanmamıştır. Öte yandan literatürde bu durumun aksini destekleyen araştırmalara ulaşılmıştır (Antill ve Cotton, 1987; Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013; Waring, 2001). Çocuk yetiştirmeye sorumlukları kendini açma seviyesini olumsuz yönde etkileyen öğelerdendir (Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013). Antill ve Cotton (1987)'a göre kendini açma seviyesi ile çocuk sayısı arasında ters orantı vardır ve çocuk sayısı arttıkça evlilik içindeki kendini açma düşer. Çocukların varlığı eşe kendini açma davranışını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Çocukların yetiştirilmesinde yaşanan çatışmalar eşleri birbirinden uzaklaştırabilirken; ortak noktada buluşabilen çiftler çocuklarla ilgili konularda daha fazla fikir, duygu paylaşımında bulunabilirler. Ayrıca çocuksuz olan evliliklerde ya çeşitliliğin daha az olması nedeniyle çiftlerin eşe kendini açmaları azalabilir ya da yalnızlık duygularının paylaşılmasıyla çiftlerin bağı pekişerek kendilerini daha fazla açabilirler.

Eşler arası yaş farkına göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde eşler arası yaş farkı değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, eşler arasındaki yaş farkına göre bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinde fark olmadığı bulunmuştur. Bulgular değerlendirildiğinde 8 yaş ve üzerinde yaş farkına sahip evli bireylerin araştırmada diğer gruplara göre daha az sayıda yer alması, evlilik doyumu ve eşe kendini açmada eşler arası yaş farkı açısından fark çıkmamasına neden olmuş olabilir.

Literatür eşler arası yaş farkı değişkeni açısından incelendiğinde, evlilik doyumunda manidar fark olmadığına dair çalışma bulgularıyla örtüşen araştırmalara rastlanmıştır (Bergstrom ve Bagnoli, 1993; Çağ, 2011; Çağ ve Yıldırım, 2013). Öte yandan evlilik doyumunun eşler arası yaş farkına göre değiştiğini savunan çalışmalar da vardır (Bumpass ve Sweet, 1972; Lee ve McKinnish, 2018; Nasri ve Babae, 2014; Rahmani vd., 2009). Evlilik doyumunda eşler arasındaki yaş farkından ziyade eşlerin evlilikle ilgili beklentilerinin uyumu

ve kaliteli iletişim kurmaları daha önemli görülmüştür (Çağ, 2011). Lee ve McKinnish (2018) göre ise Avustralyalı çiftlerde eşler arasındaki yaş farkı ekonomik sebepler nedeniyle evlilik doyumunu etkilemekte ve hem kadınlar hem de erkekler kendi yaşlarına yakın eşlerle evlenmeyi istemektedirler. Bumpass ve Sweet (1972)'e göre eşler arası yaş farkı arttıkça boşanma oranları da artmaktadır. Nasri ve Babae (2014)'ye göre ise yaş farkı arttıkça evlilik uyumunun azalmasının nedeni bireylerin farklı yaşlarda farklı tutum ve düşünce içerisinde olmalarından dolayıdır. Pasha ve diğerleri (2018) eşler arası yaş farkının evlilik doyumunu yordamasına bağlı olarak bireylerdeki depresyona etki edebileceğini ve bu nedenle incelenmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Rahmani ve diğerleri (2009) eşler arası yaş farkının 10 yıldan daha fazla olduğu durumlarda çiftlerin evlilik doyumlarının azaldığını söylemiştir. Eşler arası yaş farkına bağlı olarak evlilik doyumundaki değişim kültürden etkilenebilir. Bazı kültürlerde yaş farkının az olması uygunken bazı kültürler de yaş farkının fazla olması çok önemli olmayabilir. Bireylerin bu durumu bilişsel olarak kabul ederek evliliğe başladığı varsayıldığında evlilik doyumunda herhangi bir değişim olması beklenmeyebilir. Bu duruma başka bir açıdan bakıldığında kadın ve erkeklerin duygusal olgunluklarının aynı olmadığı düşünülebilir. Bu fark genel olarak kabul görülen erkeğin eşinden birkaç yaş büyük olma olgusuyla desteklenerek uygun bir yaş aralığının olması çiftlerde normal kabul edilebilir ve evlilik doyumunun etkilenmesi düşünülmemeyebilir ya da büyük olan eşin destek davranışıyla olumlu yönde artabilir. Öte yandan bu yaş aralığının fazlaca açılması bireylerde tercih ve zevklerin farklılaşmasına neden olabileceğinden evlilik doyumuna zarar verebilir.

Literatürdeki araştırmalar eşler arası yaş farkı değişkeninin eşe kendini açma durumuna etkisi açısından gözden geçirilmiş ancak bu konuda yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Eşler arası yaş farkının fazla olduğu durumlarda eşe kendini açma davranışını yaşı büyük olan eş destekleyebilir ya da yaşları yakın olan eşlerin benzer ilgi alanları olabileceğinden birbirlerine kendilerini açmaları artabilir.

Ev işlerinde eş yardımına göre evli bireylerde evlilik doyumunu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde ev işlerinde eş yardımı değişkenine göre evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, eşe kendini açma açısından fark bulunmazken ev işlerinde eşe

yardım etme davranışının evlilik doyumunu arttırdığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ev işlerinde eşlere yardım etmenin evlilik yükünü azaltmada pozitif etkisi olabileceği ve böylece evlilik doyumunun artabileceği söylenebilir. Özellikle bu çalışmada kadın katılımcıların sayısının fazla olduğu göz önüne alındığında, erkek eşlerin ev işlerinde eşlerine yardım etmeleri kadınların evlilik doyumunun artmasında belirleyici olabilir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu çalışmanın bulgularıyla paralel olarak ev işlerinde eşe yardım etme davranışı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin varlığını destekleyen araştırmaların olduğu bulunmuşken (Kobayashi vd., 2016; McGovern ve Meyers, 2002; Mickelson, Claffey ve Williams, 2006; Noor, 1997; Patrick vd., 2007; Pina ve Bengston, 1995; Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013); aksini iddia eden sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Tutarel Kışlak ve Çabukça, 2002). Evli çiftler birbirlerinin yaşamlarının üzücü ve zorlayıcı yanlarına karşı daha yardımsever olduklarında bu zorlayıcı yanların, evliliklerinde yakınlığı sağlayacağı varsayılmıştır (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Evli bireylerin ev işlerinde eşlerine yardım etmeleri evlilik doyumunu etkilemektedir (Laurenceau vd., 2005). Kobayashi ve diğerleri (2016), her iki eşin çalıştığı evliliklerde erkek eşlerin ev işlerinde kadın eşlere yardım etmesi sonucu kadın eşlerin evliliklerinden aldığı doyumun arttığını söylemiştir. Çiftlerde rol beklentilerinin eşitlikçi olmadığı durumlarda erkeklerin ev işlerine daha az yardım ettiği gözlenmiştir (Greenstein, 1996). Cinsiyet rolleri açısından bakıldığında gelenekselci olan erkeklerde ve eşitlikçi olan kadınlarda ev işlerinde eşe yardım etme davranışının evlilik niteliğini etkilediği anlaşılmıştır (Mickelson, Claffey ve Williams, 2006). Erkeklerin ev işlerine yardım etmesi sonucu kadınların psikolojik iyi oluşu, erkeklerin yardım etme süresinden çok kadın eşin bu süreyi nasıl algıladığına bağlıdır. Bu durumun nedeni kadınların hem evde hem de işte çalışmalarından dolayı iş yüklerinin fazla olmasından kaynaklanabilir (Noor, 1997). Kadınlardan beklenen cinsiyet rolleri de daha çok aileyle ilgili iken erkeklerden beklenen roller iş hayatı ile ilgilidir (Fletcher, 2005). Kadın ve erkekler ev işi yapma sürelerine göre incelendiğinde bütün durumlarda kadınların daha çok ev işi yaptığı ve özellikle evli kadınların ev işi yapma sürelerinin en fazla olduğu anlaşılmıştır (South ve Spitze, 1994). Bu süre evli kadınlarda haftada 40 saat iken erkeklerde haftada 19 saat olarak bulunmuştur (Shelton ve John, 1993). Erkek eşler evde olmadığına, kadınlar

eşlerinden destek alamadığı için daha fazla sıkıntı yaşamaktadır (Perry Jenkins ve Folk, 1994). Erickson (1993) ise kadınlarda evlilik doyumunda, eşlerinden gelen ev işlerindeki yardımdan çok duygusal desteğin etkili olduğunu söylemiştir. Araştırmalar, birlikte fazla zaman geçiren çiftlerin, geçirmeyenlere göre evlilikleri içerisinde daha istekli ve tatmin olma eğiliminde olduklarını göstermiştir. Özellikle, çocuk bakımı ve eve gelir getirmek gibi evliliğin temel işlerini ortaklaşa yapan çiftlerin evlilikten daha çok keyif aldığı görülmüştür (Sprecher vd., 1995). Eş desteğinin hem sevgiyi arttırdığı hem de çatışmayı en aza indirdiği düşünülmektedir çünkü destekleyici davranışlar güven ve takdir duygusunu artırır ve çiftler arasındaki bağı güçlendirir. Kadınlar, erkeklerden daha fazla destek istemesine rağmen daha az destek aldıkları görülmektedir. Bu durum erkeklerin destek davranışlarının ilişki iyileşmelerindeki önemini vurgulamaktadır (Jensen, Rauer ve Volling, 2013). Erkek eşlerin destek davranışı kadın eşlerin evlilik doyumlarının artmasında önemli rol oynar (Lamke, 1989; McGovern ve Meyers, 2002; Mickelson, Claffey ve Williams, 2006). Evlilik doyumunun artmasında kadınların eşlerinden aldıkları destek davranışları, erkeklerin eşlerinden aldıkları destek davranışlarına göre kadınlarda daha belirleyicidir (Julien ve Markman, 1991). Evlilik doyumunda eş desteği diğer kaynaklardan gelen sosyal desteklerden daha önemli bir konumdadır. Partner desteği kendi başına benzersiz ve tatmin edicidir. Sosyal destek konusunda kadınlar ve erkekler karşılaştırıldığında; kadınların, eşlerine daha fazla sosyal destek sağladığı görülmüştür. Bu fark kadınların toplumdaki cinsiyet rolleriyle ilişkilendirilmiş, kadınların eşlerine ve çocuklarına destek sağlamadaki becerilerine vurgu yapılmıştır. Kadın ve erkek arasındaki eşlerine destek sağlama farklılığı özellikle geleneksel toplumlarda görülür. Kadınlar eşlerinden direkt olarak sözle veya davranışla destek beklerken, erkekler bu desteği dolaylı davranışsal yollarla ifade etmeyi tercih ederler. Erkeklerin eşlerini destekleme biçimleri kadınların beklentileriyle uyuşmadığı için, kadınlar genellikle kocalarının kendilerini istedikleri kadar önemsemediklerini ve eşlerinden yetersiz ve tatmin edici destek aldıklarını düşünmektedir (Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013). Patrick ve diğerleri (2007) ise evlilikte erkek eşin memnuniyetinin çoğunlukla kendisinin eşinden hissettiği destek miktarına bağlı olduğunu söylemiştir. Evde yapılması gereken işlerde eşlerin birbirine yardım etmesinin evlilik doyumunu arttıracığı öngörülebilir. Birbirine yardım eden eşlerde karşılıklı bağların kuvvetlenmesi bu öngörüye temel olabilir. Özellikle gittikçe

kadınların istihdamındaki artışa bağlı olarak kadınların iş yükü artabilir ve bu nedenle tükenmişliği artan kadınların ev işlerinde eşinden yardım alması evlilik doyumlarına etki edebilir.

Literatür incelendiğinde eşe yardım etme davranışı ile eşe kendini açma arasında ilişki olmadığına dair çalışma bulgularını destekleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu duruma karşın eşe yardım etme davranışının eş desteği olarak ele alındığı ve eşe kendini açmayla eş desteği arasında manidar ilişki olduğunu savunan çalışmalar vardır (Burke, Weir ve Harrison, 1976; Çağ ve Yıldırım, 2018). Çağ ve Yıldırım'a (2018) göre evlilik doyumu ve eş desteği arasındaki ilişkiye eşe kendini açma davranışı aracılık etmektedir. Zorlu yaşam koşullarıyla çevrili evliliklerde; çiftlerin birbirlerinin benzer özellikleriyle ilgilenmelerinden çok paylaşımlarının niteliğine odaklanmalarının, evlilikte çiftlerin birbirine olan desteğini ve aralarındaki yakınlığı anlamada daha etkili olabileceği düşünülmüştür (Wallace ve Jovanovic, 2011). Kendini daha fazla açan çiftler birbirlerine yardım etme konusunda daha fazla duyarlılardır. Birbirleriyle daha fazla iletişim kuran ve birbirine yardım eden çiftlerin evlilik memnuniyetleri de yüksek bulunmuştur (Burke, Weir ve Harrison, 1976). Ev işlerinde eşe yardım etme değişkeni üzerinden eşe kendini açma davranışı anlaşılacak istendiğinde, eşlerin paylaşımlarının niceliğine ve niteliğine bakılması mühim olabilir. Özellikle duyarlı ve eşine değer veren bireylerin eşine yardım ettiği düşünülürse, ev işlerinden geri kalan zamanlarda eşlerin paylaşımları ve kendini açmaları artabilir. Ayrıca bu paylaşımlardaki duygusal doyunluk ev işlerine yardım etmede motivasyon sağlayabilir.

Cinsel davranış rahatlığına göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde cinsel davranış rahatlığı değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, her iki durumda da manidar fark olduğu saptanmıştır. Eşlerine karşı cinsel açıdan rahat davranış sergileyebilen bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Cinsel davranış rahatlığına göre evlilik doyumu ve eşe kendini açmanın yüksek olmasının nedeni, cinsel olarak rahat davranmanın güven duygusunu arttırarak eşe kendini açmayı ve yakınlığı arttırarak da evlilik doyununu arttırması olabilir.

Literatür bulguları incelendiğinde cinsel olarak rahat davranış sergileyebilme durumuna yönelik sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (Trudel, 2002). Trudel (2002)'in yaptığı çalışmaya göre cinsel davranış ve evlilik işleyişi arasında orta seviyede manidar bir ilişki vardır. Bu çalışmaya göre çiftler arasındaki cinsel davranışları normal karşılayanların oranı tüm katılımcılarda %82,8'dir. Bu oran kadınlara göre erkeklerde daha yüksektir. Cinsel davranışlarda ahlaklılık üzerinde durulmaması gerektiğine erkekler kadınlardan daha fazla vurgu yapmıştır. Farklı cinsel pozisyonların denenmesi fikrine katılımcıların %84,8'i açıkken, erkeklerin bu fikre katılma oranı oldukça yüksektir. Cinsel davranış rahatlığı değişkeni cinsel tatmin üzerinden incelendiğinde, tatmin elde eden bireylerde evlilik doyumu yüksek bulunmuştur (Çağ ve Yıldırım, 2018; Frank, Anderson ve Rubinstein, 1979; Huston ve Vangelesti, 1991; Perrone ve Worthington, 2001; Strait vd., 2015; Şafak Öztürk ve Arkar, 2014). Bu durum erkeklerde daha belirgin şekilde ortaya çıkmakta ve erkeklerin cinsel hayatlarındaki doyumları evliliklerindeki doyumlarını belirleyebilmektedir (Petersen ve Hyde, 2010; Peplau, 2003). Kadınlar evliliklerinde gösterdikleri cinsel davranışlarını yeterli olarak algıladıklarını söylemiştir (Trudel, 2002). Başka bir çalışmada evlilik doyumu, cinsel doyum ve evlilik dengesizliği arasında güçlü bir bağlantının olduğu ortaya konmuştur (Yeh vd., 2006). Evlilik doyumu ile cinsel arzu manidar şekilde ilişkilidir ancak başka aracı değişkenlerin etkisi bilinmemektedir (Brezsnyak ve Whisman, 2004). Hinchliff ve Gott (2004)'a göre de cinsellik davranışları uzun süreli evliliklerin temelinde yer alan parçalardan biridir. Evlilik doyumunda çiftlerin sağlıklı iletişimi evlilik doyumunda etkilidir ancak sağlıklı iletişimin olmadığı çiftlerde cinsel tatmin varsa bu da evlilik doyumun arttırır (Litzinger ve Gordon, 2005). Öte yandan Trudel (2002), cinsellik hakkındaki bilişlerin evliliğin işleyişi üzerinde etkisinin olmadığını savunmuştur. Evli bireylerde cinsel olarak rahat davranış sergileyebilme eşlerin arasındaki duygusal mesafeyi daraltarak evlilikteki motivasyonlarını ve dolayısıyla evlilik doyumlarını arttırabilir. Kültürel özellikler göz önüne alındığında ise bireylerin cinsel davranışları bu durumdan iyi ya da kötü etkilenebilir. Örnek vermek gerekirse örf, adet, tabulardan kaynaklı cinsel davranışlara ayıp ya da günah olarak bakılabilir. Bunun sonucunda eşler birbirlerine cinsel olarak rahat davranış sergileyemeyebilir ve bu da evlilik doyumlarını azaltabilir.

Çalışmanın diğere bir değişkeni olan eşe kendini açma ile cinsel davranış rahatlığı arasındaki ilişki literatürde incelenmiştir ancak bu konuda yapılan araştırmalara ulaşılamamıştır. Konuyla ilişkili olduğu düşünölen ve derlenen araştırma bilgilerine yer verilmiştir. İletişimin niteliği, evlilik doyumunu içindeki cinsel tatminin önemli bir bileşenidir. Evli çiftlerde, cinsel ilişki konusunda kurulan kaliteli iletişim evlilik doyumuyla doğrudan bir ilişki içinde olmasa da, cinsel ilişkiden alınan tatminin artmasını kolaylaştırabilmektedir (Cupach ve Comstock, 1990). Çiftlerin karşılıklı olarak kendilerini açmaları, her bireyin evliliğe veya partnerine dair beklentilerini dile getirmesini de kapsar. Çoğu zaman evlilik içindeki bu beklentiler asla konuşulmaz veya varlığı inkâr edilir (Juvva ve Bhatti, 2006). Öte yandan her iki partner için de cinsel tatminin, duygusal yakınlık için belirleyici faktörlerden biri olduğu görölmüştür fakat duygusal yakınlığın, cinsel doyum üzerinde önemli bir etkisi yoktur. Her eş için, duygusal yakınlık ve cinsel doyum, eşlerin birbirlerinin iletişimini değerlendirmelerine ve kendi evlilik doyumları hakkında düşünmelerine aracılık etmektedir (Yoo vd., 2014). Hinchliff ve Gott (2015)'a göre cinsel ilişki içerisinde destekleyici davranışlar görmek kişinin hem genel durumunu hem de benliğini iyileştirmektedir. Cinsel davranış rahatlığının eşe kendini açma davranışının üzerinde, eşler arasındaki yakınlığı artırması nedeniyle olumlu etkisi olabilir. Çiftler üzerinde istenilmek ve beğenilmek duyguları, karşılıklı paylaşımların artmasına aracılık edebilir. Öte yandan cinsel davranış göstermede güçlük çeken bireylerin eşleri bu olumsuz durumu kendileriyle ilişkilendirmelerinden dolayı eşine karşı kendini kapatabilir ve paylaşımda bulunmayarak eşini cezalandırmak isteyebilir. Bu durumun aksi olarak anlayışlı eşler partnerini cinsel davranışlarını ifade etmek konusunda destekleyebilir ve bu durum karşısında yaşadıkları süreci eşleriyle paylaşabilirler.

Aynı eőü tercih etme durumuna göre evli bireylerde evlilik doyumunu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde aynı eőü tercih değişkenine göre evlilik doyumunu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, hem evlilik doyumunda hem eşe kendini açma da manidar fark olduğu tespit edilmiştir. Yeniden evlenecekleri durumda aynı eőü tercih ederim diyen bireylerin hem evlilik doyumlarının hem de eşe kendini açma düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Evlilik doyumunu ve eşe kendini açmadaki aynı eőü tercih değişkenine göre bu farkın nedeni, eşlerinden memnun olan bireylerin

kendilerini daha rahat ifade etme olanağı bulmaları ve evliliklerinden mutlu olma oranlarının artması olabilir.

Literatürde bulunan çalışmalar incelediğinde, değişkenle ilgili hem evlilik doyumu hem de eşe kendini açma konusunda çalışmalara rastlanmamış fakat konuyla ilgili bulunan bilgilere yer verilmiştir. Eşlerin birlikte mutlu olarak vakit geçirmeleri ve aralarındaki sıkı ilişki durumları evlilik doyumlarını etkilemektedir (Orden ve Bradburn, 1969). Eşlerin birlikte mutluluk içinde vakit geçirmeleri ve bir arada olmaktan zevk almaları evliliklerinin devamlılığını sağlar (Bradbury ve Karney, 2004). Erkekler kendilerini eşlerinin vazgeçilmezi olarak gördüklerinde ve eşlerinin yüksek oranda kendilerine aidiyetini hissettiklerinde evlilik doyumları artmaktadır (Rostami, Ghazinour ve Richter, 2013). Aynı zamanda erkekler eşlerini tek sırdaşları olarak düşünebilmektedirler (Belle, 1991). Evli bireylere evliliklerinden pişman olup olmadıkları sorulduğunda erkeklerin % 63,2 'si asla cevabını verirken kadınlarda bu oran % 28,8'dir (Trudel, 2002). Çiftlerin birbirlerine olumlu yönde değer biçmeleri cinsel tatminin artmasına, cinsel tatminin yükselmesi de duygusal yakınlığın artmasına sebebiyet verir. Evliliklerinde bu duyguların yoğunlukta olduğu çiftlerde ise yüksek derecede evlilik doyumu beklenir. Partnerlerin ilişki içinde gelişen olaylarla ilgili algıları yalnızca kendi ilişki memnuniyetleri ile değil, aynı zamanda eşlerinin ilişkiye bakış açıları ile de ilişkilidir. Bu nedenle, eşlerin birbirlerine karşı eş değer davranışları ve dayanışmalarını arttırmak, çiftlerin evlilikteki uyumunu sağlamak için kullanılır (Yoo vd., 2014). Bireyler partnerlerinin arzu ettikleri özelliklere sahip olması durumunda eşlerini değerli bir birey olarak tanımlar. Eşin zekâsı, fiziksel özellikleri, eğitimi, gelir düzeyi gibi elementler eşin değeri kavramına katkı sağlar. Eşler arasında eş değerinde bir fark olduğu gözlenen evlilikler, her iki eşin de sadakatsizlik etme ihtimalinin daha yüksek olduğu ve evlilik memnuniyetsizliğine işaret eden evliliklerdir (Stone ve Shackelford, 2007). Nye (1961) 'e göre ise erkekler eşlerinin çalışıp çalışmama durumlarına bağlı olarak statülerinden memnun olmadıklarında, kadın eşlerin evlilik uyumları azalmaktadır. Evli bireylerde aynı eşi tercih ederim diyenlerin evlilik doyumlarının ve eşlerine kendini açmalarının iyi olması beklenen bir durum olabilir. Bu sonucun temelinde eşini değerli görme durumu düşünülebilir. Bahsedilene paralel olarak aynı eşi tercih etmem diyenlerin de eşlerini

beğenmemelerinden kaynaklı evlilik doyumunun ve eşe kendini açmalarının düşük olması tahmin edilebilir.

Eşin kök aile müdahalesine göre evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açmaya ilişkin bulguları tartışma. Bu çalışmada evli bireylerde eşin kök aile müdahalesi değişkenine göre evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyi incelendiğinde, yalnızca evlilik doyumunda manidar fark tespit edilmiştir. Bireylerin evliliğine eşin ailesi tarafından müdahale edilmediği durumlarda evlilik doyumunun yüksek olduğu anlaşılmıştır. Bulgulardan yola çıkılarak, evli çiftlerin evliliklerine dışarıdan müdahale olmadığı durumlarda çiftlerin sorun çözme becerilerinin artabileceği ve böylece evlilik doyumlarının da gelişebileceği söylenebilir.

Literatürde eşin kök aile müdahalesi değişkeni ile ilişkili olduğu düşünülen hem evlilik doyumuyla hem de eşe kendini açmayla ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanmamış ancak konu ile ilgili olduğu düşünülen bilgiler paylaşılmıştır. Kök ailedeki yaşantı geçmişi gelecekte kurulan romantik ilişkileri büyük ölçüde etkilemektedir (Bryant ve Conger, 2002; Conger vd., 2001; Cui vd., 2012). Akgül Gök (2013) ise evli bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine göre aile çatışmalarını değerlendirmiş ve bireylerin kök ailelerinden farklılaştığını söylemiştir. Evli çiftlerin eşlerine kendini açma davranışlarında ise aileleri ve kültürleri etkilidir (Waring, 2001). Eşin kök aile müdahalesi değişkeninin evlilik doyumu ve eşe kendini açma üzerinde ortak etkileri olabilir. Evli çiftlere aileleri tarafından istenilmeyen müdahalelerin olması durumunda çiftler arasında çatışma, kırgınlık ve güven sorunları olabilir. Bu durum da eşlerin kendini açmalarına ve bereberinde evlilik doyumlarına olumsuz etki edebilir. Ek olarak eşin kök aile müdahalesi evlilikle ilgili sorumluluk almakta güçlük çeken eşler açısından bazen yapıcı bir etki de oluşturabilir ve eşleri birarada tutmaya çalışarak evlilik iletişimlerini destekleyebilir.

Evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma. Bu çalışmada evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasındaki ilişki incelendiğinde, iki değişken arasında pozitif yönde yüksek düzeyde manidar bir ilişkinin varlığı ortaya konmuştur. Evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeylerinden birisi arttıkça diğ erinin de arttığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla bu durum, araştırmacıların evlilik doyumunu çalıştıklarında eşe kendini açmayı, eşe kendini açmayı çalıştıklarında evlilik doyumunu dolaylı yoldan çalışmış olabilecekleri anlamına gelebilir.

Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde, çalışma bulgularıyla tutarlı olarak evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasında bir ilişki olduğunu destekleyen araştırmalara rastlanmıştır (Bograd ve Spilka, 1996; Davidson, Balswick ve Halverson, 1983; Finkenauer vd., 2004; Hansen ve Schuldt, 1984; Hendrick, 1981; Merves Okin, Amidon ve Bernt, 1991; Rosenfeld ve Bowen, 1991). Bu duruma zıt olarak literatürde, evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma arasında bir ilişkinin olmadığını söyleyen araştırmalar da vardır (Schumm vd., 1986). Hendrick (1981)'e göre karşılıklı kaliteli iletişim kurabilen çiftlerin hem eşe kendini açmaları hem de evlilik doyumları yüksektir. Kadınlar eşlerine göre daha fazla kendini açmaktadır ve kadınlar eşleri kendini açtığında evliliklerinden doyum sağlamaktadır (Levinger ve Senn, 1967). Hansen ve Schuldt (1984) ve Davidson, Balswick ve Halverson (1983)'a göre de her iki eş kendini eşine açtığında evlilik doyumu eşlerde karşılıklı yükselmektedir. Eşler arasında anlam verilemeyen ve açıklık getirilemeyen davranışların olması kaliteli iletişim kurmayı engelleyerek evli bireylerin ilişkisinde strese yol açmaktadır (Rosenfeld ve Bowen, 1991). Evlilik ilişkisine başlamadan çiftlerin birbirlerine açılmaları sayesinde çiftler birbirlerini daha fazla tanımakta ve bu durum çiftlerin evliliklerinden doyum almalarına katkı sağlamaktadır (Schachtner, 2017).

Öneriler

Bu kısımda araştırma bulgularından yola çıkılarak birtakım önerilere yer verilmiştir. Bu öneriler araştırmacılara, uygulamacılara ve politika yapıcılara olmak üzere üç başlık altında toplanmıştır.

Araştırmacılara öneriler. Bu çalışmada ele alınan değişkenlere göre evli bireylerin evlilik doyumu ve eşe kendini açma seviyeleri ile evli bireylerde evlilik doyumu ve eşe kendini açma düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışma Türkiye'de büyük bir şehirde yaşayan evli bireyler üzerinden yürütülmüştür.

1. Alan araştırmacıları ve akademisyenler daha büyük bir katılımcı grubu üzerinde benzer çalışmalarını yürütebilirler.
2. Bu çalışmada evli bireyler çalışmaya dâhil edilmiştir. Yeni yapılacak çalışmalarda eşlerin birlikte araştırmaya katıldığı daha büyük katılımcı gruplarıyla çalışılması farklı ve önemli sonuçlar verebilir.

3. Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmacılar ve akademisyenler kendi gözlem gücünü kullanabilecekleri niteliksel çalışmalara ağırlık verebilir ve bireysel görüşmeler gerçekleştirerek değerlendirmeler yapabilirler.

4. Evlilik doyumu kavramı bu çalışmada kesitsel olarak ele alınmıştır. Yapılacak yeni araştırmalarda, boylamsal çalışmalar gerçekleştirerek ele alınan kavramın zamana bağlı değişimi incelenebilir.

5. Türkiye’de eşe kendini açma ve evlilik doyumu kavramlarını birlikte ele alan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu konuda yeni araştırmalar yapılabilir ve kendini açma davranışı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide varsa aracı değişkenlerin rolü ortaya çıkarılabilir.

Uygulamacılara öneriler. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre evli bireylerde; gelir sağlayıcı bir işte çalışanların, aile aylık gelirini yeterli görenlerin, ev işlerinde eşi her zaman ve çoğunlukla yardım edenlerin, eşinin kök ailesi tarafından evliliklerine müdahale edilmeyenlerin evlilik doyumunun yüksek olduğu bulunmuştur. Eşlerine cinsel olarak her zaman ve çoğunlukla rahat davranabilen, dünyaya yeniden gelsem aynı eşimi tercih ederim diyen evli bireylerin de hem evlilik doyumu hem de eşe kendini açma seviyelerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca evlilik doyumu ile eşe kendini açma arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenlerle;

1. Uygulamacılar, evlilik ve aile danışması ile ilgili yardım veren uzmanlar hem evlilik öncesi çiftlere uygulanan evliliğe hazırlık programları hem de evlilik yaşamında ailede veya eşler arasında ortaya çıkacak ihtiyaçlar, sıkıntılar ve sorunlara müdahale edebilmek amacıyla ortaya konan evliliği koruma ve güçlendirme programları bünyesinde; ev işlerinde eşe yardım etme, kök ailenin evliliğe müdahalesinin önlenmesi, cinsel konularda daha şeffaf olma, eşin değerinin anlaşılması, eşe kendini açma konularında bireylere psikoeğitim programları hazırlayıp sunabilirler. Böylece evli bireylerde eşe kendini açma ve evlilik doyumu düzeylerinin yükselmesine katkılar sağlayabilirler.

2. Evli bireylerle ilgilenen uzmanlar gelir sağlayıcı işe yönlendirmede, çiftleri yardım kaynakları hakkında (örneğin, İşkur gibi) bilgilendirebilirler. Ayrıca

gelir seviyesinin artırılması konusunda, gelir seviyesi yetersiz olan ve maddi destek ihtiyacı olan ailelere de destek kaynakları hakkında bilgilendirme yapabilirler.

3. Psikolojik danışmanlar, psikologlar, psikiyatristler, akademisyenler, araştırmacılar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile Mahkemeleri gibi kişi, kurum ve kuruluşlar evli bireylerde evlilik doyumunu ve eşe kendini açmayı arttıracak çalışmalar ortaya koyarak evlilik kurumunun sağlıklı bir şekilde gelişmesine katkı sağlayabilirler.

Politika yapıcılara öneriler. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre evli bireylerde; gelir sağlayıcı bir işte çalışanların, aile aylık gelirini yeterli görenlerin, ev işlerinde eşi her zaman ve çoğunlukla yardım edenlerin, eşinin kök ailesi tarafından evliliklerine müdahale edilmeyenlerin evlilik doyumunun yüksek olduğu bulunmuştur. Eşlerine cinsel olarak her zaman ve çoğunlukla rahat davranabilen, dünyaya yeniden gelsem aynı eşimi tercih ederim diyen evli bireylerin de hem evlilik doyumu hem de eşe kendini açma seviyelerinin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca evlilik doyumu ile eşe kendini açma arasında pozitif yönde yüksek bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenlerle;

1. Bir devlet politikası olarak iş arayan veya işsiz evli bireylerin istihdam edilmelerine öncelik sağlanmalı; evli bireylerden bir mesleki yeterliliğe sahip olmayanlara meslek edindirme kursları verilmeli ve meslek sahibi yapılmalıdır. Böylece devlet, her ailede en az düzenli bir gelire sahip birey yaratmayı bir politika olarak uygulayabilmelidir. Bu politikalar sonucunda evli bireylerin gelir seviyeleri artacak ve işsiz eşler iş bulacak sonuçta evli bireylerin evlilik doyumu düzeylerinin yükselmesi ile daha mutlu evlilikler ve daha güçlü ailelerin oluşturulmasına katkı sağlanabilecektir.

2. Kamu veya özel sektör eliyle finansmanı devlet tarafından karşılanmak koşuluyla evlilik öncesi çiftlere evliliğe hazırlık programları uygulanabilir. Bu programlar aracılığıyla çiftlerin ev işlerinde eşe yardım etme, kök ailenin evliliğe müdahalesinin önlenmesi, cinsel konularda daha şeffaf olma, eşin değerinin anlaşılması, eşe kendini açma konularında evliliğe hazır hale gelmelerine katkı sağlanabilir. Bununla birlikte evlilik yaşamında ailede veya eşler arasında ortaya çıkacak ihtiyaçlar, sıkıntılar ve sorunlara müdahale

edebilmek amacıyla yine evliliği koruma ve güçlendirme programları uygulanabilir. Bu programların içeriğinde ev işlerinde eğe yardım etme, kök ailenin evliliğe müdahalesinin önlenmesi, cinsel konularda daha şeffaf olma, eğin değerinin anlaşılması, eğe kendini açma konularına ilişkin modüllerin hazırlanması sağlanabilir. Böylece daha sağlıklı aileler ve daha sağlıklı toplumun oluşturulmasına katkıda bulunulabilir.

3. Evlilik ilişkisi içerisinde; ev işlerinde eğe yardım etme, kök ailenin evliliğe müdahalesinin önlenmesi, cinsel konularda daha şeffaf olma, eğin değerinin anlaşılması, eğe kendini açma konularına ilişkin farkındalık yaratmak üzere kamu spotları hazırlanarak ulusal bilgilendirme yapılabilir.

Kaynaklar

- Acitelli, L. K. ve Antonucci, T. C. (1994). Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 688. doi: 10.1037/0022-3514.67.4.688
- Akgül Gök, F. (2013). *Evli kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarının aile işlevlerine yansımaları*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi <http://hdl.handle.net/11655/2533>
- Algaç, G. ve Çatay, Z. (2007). Evlilik süresinin ilişki yürütme tutumlarına ve evlilik memnuniyetine etkisi, *IV. Ulusal Aile ve Evlilik Terapileri Kongresi*, 16-18 Mart, İstanbul.
- Antill, J. K. ve Cotton, S. (1987). Self disclosure between husbands and wives: Its relationship to sex roles and marital happiness. *Australian Journal of Psychology*, 39(1), 11-24. doi: 10.1080/00049538708259032
- Apfel, R. J. ve Sifneos, P. E. (1979). Alexithymia: Concept and measurement. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 32(1-4), 180-190. <https://doi.org/10.1159/000287386>
- Arı, E. ve Eriki, Z. (2018). Alkol kullanımının evlilikte çatışma, çatışma çözüm stilleri ve uyum üzerindeki etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 37-48. Erişim adresi: <https://search.proquest.com/openview/877bc0a86994679cdea55665084d9463/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2042291>
- Atan, A. ve Buluş, M. (2019). Aile iletişim becerileri psikoeğitim programının eşlerin evlilik doyumuna etkisi. *İlköğretim Online*, 18(1). Erişim adresi: <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2823>
- Bahr, S. J., Chappell, C. B. ve Leigh, G. K. (1983). Age at marriage, role enactment, role consensus, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 795-803. <https://www.jstor.org/stable/351792>
- Barnes, H. L., Schumm, W. R., Jurich, A. P. ve Bollman, S. R. (1984). Maritalsatisfaction: Positive regard versus effective communications as explanatory variables. *The Journal of Social Psychology*, 123(1), 71-78. doi:10.1080/00224545.1984.9924515

- Bayraktaroğlu, H. ve Çakıcı, E. (2013). Factors related with marital adjustment. *Eurasian Journal of Educational Research*, 53, 297-312. <https://www.ejer.com.tr/public/assets/catalogs/0748451001556011213.pdf#page=299>
- Belle, D. (1991). Gender differences in the social moderators of stress. In A. Monat & R. S. Lazarus (Eds.), *Stress and coping: An anthology* (pp. 258-274). New York, NY, US: Columbia University Press. (Reprinted from "Gender and Stress" by Rosalind Barnett, Lois Biener, and Grace Baruch, 1987, Free Press).
- Belsky, J. (1986). Transition to parenthood. *Medical Aspects of Human Sexuality*, 20, 56-59. doi: 10.1037/028694
- Belsky, J., Lang, M. E. ve Rovine, M. (1985). Stability and change in marriage across the transition to parenthood: A second study. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 855-865. <https://www.jstor.org/stable/352329>
- Bergstrom, T. C. ve Bagnoli, M. (1993). Courtship as a waiting game. *Journal of Political Economy*, 101(1), 185-202. doi: 10.1086/261871
- Bograd, R. ve Spilka, B. (1996). Self-disclosure and marital satisfaction in mid-life and late-life remarriages. *The International Journal of Aging and Human Development*, 42 (3), 161-172. doi: 10.2190%2FW87M-WCK7-MHTT-N34F
- Bolte, G. L. (1975). A Communications approach to marital counseling. A. S. Gurman ve D. G. Rice (Ed.), *Couples in conflict*. NY: Jason Aronson.
- Boyd Lenore, A. ve Roach, A. J. (1977). Interpersonal communication skills differentiating more satisfying from less satisfying marital relationships. *Journal of Counseling Psychology*, 24: 540-542. doi: 10.1037/0022-0167.24.6.540
- Bradbury, T. N. ve Karney, B. R. (2004). Understanding and altering the longitudinal course of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 66, 862-879. doi: 10.1111/j.0022-2445.2004.00059.x
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: a decade in review. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 964-980. doi: 10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x

- Brezsnyak, M. ve Whisman, M. A. (2004). Sexual desire and relationship functioning: The effects of marital satisfaction and power. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 30(3), 199-217. doi: 10.1080/00926230490262393
- Bryant, C. M. ve Conger, R. D. (2002). An intergenerational model of romantic relationship development. A. L. Vangelisti, H. T. Reis and M. A. Fitzpatrick (Ed.), *Stability and change in relationships* (pp. 57–82). New York: Cambridge University Press.
- Bumpass, L. L. ve Sweet, J. A. (1972). Differentials in marital instability: 1970. *American Sociological Review*, 754-766. <https://www.jstor.org/stable/2093585>
- Burke, R. J., Weir, R. ve Harrison, D. (1976). Disclosure of problems and tensions experienced by marital partners. *Psychological Reports*, 38, 531-542. doi: 10.2466%2Fpr0.1976.38.2.531
- Cano, A., Leong, L. E., Williams, A. M., May, D. K. ve Lutz, J. R. (2012). Correlates and consequences of the disclosure of pain-related distress to one's spouse. *Pain*, 153(12), 2441-2447. doi: 10.1016/j.pain.2012.08.015
- Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2017). İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon: Narsist Bir Partnerle Yüzleşmek (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Chelune, G. J., Rosenfeld, L. B. ve Waring, E. M. (1985). Spouse disclosure patterns in distressed and nondistressed couples. *The American Journal of Family Therapy*, 13(4), 24-32. doi: 10.1080/01926188508251273
- Chelune, G. J., Vosk, B. N., Waring, E. M., Sultan, F. E. ve Ogden, J. K. (1984). Self-disclosure and its relationship to marital intimacy. *Journal of Clinical Psychology*, 40(1), 216-219. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(198401\)40:1%3C216::AID-JCLP2270400143%3E3.0.CO;2-6](https://doi.org/10.1002/1097-4679(198401)40:1%3C216::AID-JCLP2270400143%3E3.0.CO;2-6)
- Collins, N. L. ve Miller, L. C. (1994). Self-disclosure and liking: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 116(3), 457. doi: 10.1037/0033-2909.116.3.457
- Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C. M. ve Elder, G. H. (2001). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 224–237. doi: 10.1037//0022-3514.79.2.224

- Conger, R. D., Elder, G. H., Lorenz, F. O., Conger, K. J., Simons, R. L., Whitbeck, L. B., ... Melby, J. N. (1990). Linking economic hardship to marital quality and instability. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 643–656. doi:10.2307/352931
- Cordova, J. V., Gee, C. B., ve Warren, L. Z. (2005). Emotional skillfulness in marriage: Intimacy as a mediator of the relationship between emotional skillfulness and marital satisfaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 24, 218–235. doi: 10.1521/jscp.24.2.218.62270
- Cozby, P. C. (1973). Self-disclosure: A literature review. *Psychological Bulletin*, 79(2), 73. doi: 10.1037/h0033950
- Critelli, J. W. ve Dupre, K. M. (1978). Self-disclosure and romantic attraction. *The Journal of Social Psychology*. doi: 10.1080/00224545.1978.9924155
- Cui, M., Wickrama, K. A. S., Lorenz, F. O. ve Conger, R. D. (2012). Romantic relationships in emerging adulthood. F. D. Fincham and M. Cui (Eds.), *Linking Parental Divorce and Marital Discord to the Timing of Emerging Adults' Marriage and Cohabitation* (pp.123-141). Cambridge: Cambridge University Press.
- Cupach, W. R. ve Comstock, J. (1990). Satisfaction with sexual communication in marriage: Links to sexual satisfaction and dyadic adjustment. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 179-186. <https://doi.org/10.1177/0265407590072002>
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2018). Evlilik doyumunda öznel iyi olma: Yaşam doyumu ve iyimserliğin rolü. *Turkish Studies*, 13(4), 203-224. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12849>
- Çağ, P. (2011). *Evlü bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23. <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138869-2014012512846-2.pdf>
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2017). Eşe kendini açma ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(48), 1-13. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/41239/488646>

- Çakmak, T. Ö. (2015). *Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması* (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya. <http://openaccess.inonu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11616/5836>
- Çelebi, B. ve Bal, P. N. (2015). Evli bireylerin doğum sıralarının evlilik uyumu üzerindeki etkisi. *The Journal of International Education Science*, 4, 308-319.
- Çetinkaya, E., Kemer, G., Bulgan, G. ve Tezer, E. (2016). İkili ilişkiler güven ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29). <https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/ikili-iliskilerde-guven-olcegi-toad.pdf>
- Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım arama tutumu* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Davidson, B., Balswick, J., ve Halverson, C. (1983). Affective self-disclosure and marital adjustment: A test of equity theory. *Journal of Marriage and the Family*, 93-102. doi:10.2307/351298
- Dehle, C., Larsen, D. ve Landers, J. E. (2001). Social support in marriage. *American Journal of Family Therapy*, 29(4), 307-324. doi: 10.1080/01926180152588725
- Demir, Y. ve Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: Bir yastıkta kırk yıl. *The Journal of International Social Research*, 8(36), 636-645. <http://hdl.handle.net/11508/8867>
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Derlega, V. J. ve Chaikin, A. L. (1976). Norms affecting self-disclosure in men and women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 44(3), 376. doi: 10.1037/0022-006X.44.3.376
- Dindia, K. ve Allen, M. (1992). Sex differences in self-disclosure: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 112(1), 106. doi: 10.1037/0033-2909.112.1.106
- Donnelly, D. A. (1993). Sexually inactive marriages. *The Journal of Sex Research*, 30(2), 171-179. doi: 10.1080/00224499309551698

- Ekşi, H. ve Kahraman, Z. (2012). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 129-145. <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruaebd/article/view/1012001144>
- Ekşi, H., Güneş, F. ve Yaman, N. (2018). Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 203-233. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/571517>
- Elliott, M. W. (1982). Communication and empathy in marital adjustment. *Home Economics Research Journal*, 11(1), 77-88. doi: 10.1177/1077727X8201100112
- Emmers-Sommer, T. M. (2004). The effect of communication quality and quantity indicators on intimacy and relational satisfaction. *Journal of Social ve Personal Relationships*, 21(3), 399-411. doi:10.1177/0265407504042839
- Erickson, R. J. (1993). Reconceptualizing family work: The effect of emotion work on perceptions of marital quality. *Journal of Marriage and the Family*, 55, 888–900. <https://www.jstor.org/stable/352770>
- Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri*, 15(1), 226-237. https://www.journalagent.com/kpd/pdfs/KPD_15_4_226_237.pdf
- Farber B, ve Sohn A. (2007). Patterns of self-disclosure in psychotherapy and marriage. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 44(2), 226-231. doi: 10.1037/0033-3204.44.2.226
- Feldman, L. B. (1979). Marital conflict and marital intimacy: An integrative psychodynamic-behavioral-systemic model. *Family Process*, 18(1), 69-78. doi: 10.1111/j.1545-5300.1979.00069.x
- Figueiredo, M. I., Fries, E. ve Ingram K. M. (2004). The role of disclosure patterns and unsupportive social interactions in the well-being of breast cancer patients. *Psycho-Oncology* 13(2), 96–105. doi: 10.1002/pon.717
- Filsinger, E. E. ve Wilson, M. R. (1984). Religiosity, socioeconomic rewards, and family development: Predictors of marital adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 663-670. <https://www.jstor.org/stable/352607>

- Finkenauer, C., Engels, R. C., Branje, S. J., ve Meeus, W. (2004). Disclosure and relationship satisfaction in families. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 195-209. doi: 10.1111/j.0022-2445.2004.00014.x
- Finkenauer, C. ve Hazam, H. (2000). Disclosure and secrecy in marriage: Do both contribute to marital satisfaction?. *Journal of Social and Personal Relationships*, 17(2), 245-263. doi: 10.1177%2F0265407500172005
- Fitzpatrick, J., Liang, S., Feng, D., Crawford, D., Sorell, G. T. ve Morgan-Fleming, B. (2006). Social values and self-disclosure: A comparison of Chinese native, Chinese resident (in US) and North American spouses. *Journal of Comparative Family Studies*, 37(1), 113-127. doi: 10.3138/jcfs.37.1.113
- Fletcher, J. K. (2005). Gender perspectives on work and personal life research. M. Casper, R. B. King (Ed.), *Workforce/workplace mismatch: work, family, health, and well-being* (pp. 325–338). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. doi: 10.1.1.123.5961
- Fowers, B. J. (1991). His and her marriage: A multivariate study of gender and marital satisfaction. *Sex Roles*, 24 (3-4), 209-221. doi: 10.1007/BF00288892
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2011). *How to design and evaluate research in education* (eight edition). New York: McGraw-Hill Companies.
- Frank, E., Anderson, C. ve Rubinstein, D. (1979). Marital role strain and sexual satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(6), 1096-1103. doi: 10.1037/0022-006X.47.6.1096
- Fromm, E. (1993). *Sevme Sanatı* (I. Gündüz, Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Frousakis, N. N. (2010). *Communication in married couples: Exploring the roles of betrayal and forgiveness*, A PhD Dissertation presented in the University of Tennessee, Knoxville. Erişim adresi: http://trace.tennessee.edu/utk_graddiss/690
- Gabriel, B., Beach, S. R. ve Bodenmann, G. (2010). Depression, marital satisfaction and communication in couples: Investigating gender differences. *Behavior Therapy*, 41(3), 306-316. doi: 10.1016/j.beth.2009.09.001

- Galdiolo, S., Roskam, I., Verhofstadt, L. L., De Mol, J., Dewinne, L. ve Vandaudenard, S. (2016). Associations between relational pronoun usage and the quality of early family interactions. *Frontiers in psychology*, 7, 1719. doi: 10.3389/fpsyg.2016.01719
- Gattis, K. S. ve Berns, S. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 564-574. doi: 10.1037/0893-3200.18.4.564
- Gilbert, S. J. (1976). Self disclosure, intimacy and communication in families. *Family Coordinator*, 221-231. <https://www.jstor.org/stable/582335>
- Gilford, R. ve Bengtson, V. (1979). Measuring marital satisfaction in three generations: Positive and negative dimensions. *Journal of Marriage and Family*, 41, 387-398. <https://www.jstor.org/stable/351705>
- Gilligan, C. (1993). *In a different voice*. Harvard University Press.
- Gladding, S.T. (2011). Aile terapisi. tarihi, kuram ve uygulamaları (İ. Keklik ve İ. Yıldırım, Çev.). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Glenn, N. D. ve McLanahan, S. (1982). Children and marital happiness: A further specification of the relationship. *Journal of Marriage and the Family*, 44, 63-72. doi: 10.2307/351263
- Gorchoff, S. M., John, O. P. ve Helson, R. (2008). Contextualizing change in marital satisfaction during middle age: An 18-year longitudinal study. *Psychological Science*, 19(11), 1194-1200. doi: 10.1111%2Fj.1467-9280.2008.02222.x
- Gottman, J. M. (1994). *What predicts divorce?* Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Gottman, J. M. ve Levenson, R. W. (1999). Rebound from marital conflict and divorce prediction. *Family process*, 38(3), 287-292. doi: 10.1111/j.1545-5300.1999.00287.x
- Gottman, J. M. ve Silver, N. (2002). *Evliliği sürdürmenin yedi ilkesi*. Varlık Yayınları.
- Gover, D. A., Blood, R. O. ve Nye, F. I. (1963). Socio-economic differential in the relationship between marital adjustment and wife's employment status. *Marriage and Family Living*, 25(4), 452-458. <https://www.jstor.org/stable/349045>

- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Greeff, A. P. ve Malherbe, H. L. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(3), 247-257. <https://doi.org/10.1080/009262301750257100>
- Greenstein, T. N. (1996). Husbands' participation in domestic labor: Interactive effects of wives' and husbands' gender ideologies. *Journal of Marriage and the Family*, 58, 585–595. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/353719>
- Guo, B. ve Huang, J. (2005). Marital and sexual satisfaction in Chinese families: Exploring the moderating effects. *Journal of Sex and Marital Therapy*, 31(1), 21-29. doi: 10.1080/00926230590475224
- Gülyüksel Akdağ, F. ve Cihangir Çankaya, Z. (2015). Evli bireylerde Psikolojik İyi Oluşun Yordanması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 646-662. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mersinefd/article/view/5000080282>
- Gündüz, B. ve Çelik, Ö. (2018). Aldatma sonrası evliliğini sürdüren kişilerde evlilik doyumu ve affetme. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 1893-1913. doi 10.14687/jhs.v15i4.4716
- Hackney, H. ve Cormier, S. (2008). Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı. (T. Ergene, S. Aydemir Sevim Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality*, 33(4), 313-328. doi: 10.2224/sbp.2005.33.4.313
- Hansen, J. E. ve Schuldt, W. J. (1984). Marital self-disclosure and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 923-926. <https://www.jstor.org/stable/352541>
- Hashmi, H. A., Khurshid, M. ve Hassan, I. (2007). Marital adjustment, stress and depression among working and non-working married women. *Internet journal of medical update*, 2(1), 19-26. doi: 10.4314/ijmu.v2i1.39843
- Haskins, R. ve Sawhill, I. V. (2003). *Work and marriage: The way to end poverty and welfare*. Welfare Reform & Beyond Initiative, Brookings Institution.

- Hatipoglu, Z. (1993). *The Role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives* (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Hendrick, S. S. (1981). Self-disclosure and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 40(6), 1150-1159. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.40.6.1150>
- Hetherington, E. M. (2003). Intimate pathways: Changing patterns in close personal relationships across time. *Family relations*, 52(4), 318-331. doi: 10.1111/j.1741-3729.2003.00318.x
- Hinchliff, S. ve Gott, M. (2004). Intimacy, commitment, and adaptation: Sexual relationships within long-term marriages. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(5), 595-609. doi: 10.1177/0265407504045889
- Horwitz, A. V., McLaughlin, J. ve White, H. R. (1998). How the negative and positive aspects of partner relationships affect the mental health of young married people. *Journal of Health and Social Behavior*, 39(2), 124-136. doi: 10.2307/2676395
- Houseknecht, S. K. ve Macke, A. (1981). Combining marriage and career. The marital adjustment of professional women. *Journal of Marriage and the Family*, 43, 651-661. <https://www.jstor.org/stable/351766>
- Hudson, W. W. ve Murphy, G. J. (1980). The non-linear relationship between marital satisfaction and stages of the family life cycle: An artefact of Type 1 errors? *Journal of Marriage and Family*, 42, 263-267. <https://www.jstor.org/stable/351223>
- Hurley, J. R. ve Palonen, D. P. (1967). Marital satisfaction and child density among university student parents. *Journal of Marriage and the Family*. 29 (August), 483-484. <https://psycnet.apa.org/doi/10.2307/349587>
- Huston, L. ve Vangelesti, A.L. (1991). Socioemotional behavior and satisfaction in marital relationships: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 721-733. doi: 10.1037//0022-3514.61.5.721
- Isma, M. N. P. ve Turnip, S. S. (2019). Personality traits and marital satisfaction in predicting couples' attitudes toward infidelity. *Journal of Relationships Research*, 10. doi: 10.1017/jrr.2019.10

- Jackson, G. L., Krull, J. L., Bradbury, T. N. ve Karney, B. R. (2017). Household income and trajectories of marital satisfaction in early marriage. *Journal of Marriage and Family*, 79(3), 690-704. doi: 10.1111/jomf.12394
- Jackson, J. B., Miller, R. B., Oka, M. ve Henry, R. G. (2014). Gender differences in marital satisfaction: A meta-analysis. *Journal of marriage and family*, 76(1), 105-129. doi: 10.1111/jomf.12077
- Jamabo, T. ve Ordu, S. N. (2012). Marital adjustment of working class and non-working class women in Port Harcourt metropolis, Nigeria. *International Journal of Psychology and Counselling*, 4(10), 123-126. doi: 10.5897/IJPC10.051
- Jensen, J. F. ve Rauer, A. J. (2015). Marriage work in older couples: Disclosure of marital problems to spouses and friends over time. *Journal of Family Psychology*, 29(5), 732-743. doi: 10.1037/fam0000099
- Jensen, J. F., Rauer, A. J. ve Volling, B. (2013). A dyadic view of support in marriage: The critical role of men's support provision. *Sex Roles*, 68(7-8), 427-438. doi: 10.1007/s11199-012-0256-x
- Jose, O. ve Alfons, V. (2007). Do demographics affect marital satisfaction?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33(1), 73-85. doi: 10.1080/00926230600998573
- Joseph, A. L. ve Afifi, T. D. (2010). Military wives'stressful disclosures to their deployed husbands: The role of protective buffering. *Journal of Applied Communication Research*, 38(4), 412-434. doi: 10.1080/00909882.2010.513997
- Jourard, S. M. (1958). A study of self-disclosure. *Scientific American*, 198(5), 77-82. doi: 10.1038/scientificamerican0558-77
- Jourard, S. M. (1959). Self-disclosure and other-cathexis. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 59(3), 428. doi: 10.1037/h0041640
- Jourard, S. M. (1971). Self-disclosure: The experimental investigation of the transparentself. New York: Wiley.
- Jourard, S. M. ve Lasakow, P. (1958). Some factors in self-disclosure. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 56(1), 91. doi: 10.1037/h0043357

- Jourard, S. M. ve Jaffe, P. E. (1970). Influence of an interviewer's disclosure on the self-disclosing behavior of interviewees. *Journal of Counseling Psychology*, 17(3), 252. doi: 10.1037/h0029197
- Jourard, S. M. ve Richman, P. (1963). Factors in the self-disclosure inputs of college students. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 9(2), 141-148. <https://www.jstor.org/stable/23082587>
- Jourard, S. M. ve Landsman, M. J. (1960). Cognition, cathexis, and the " dyadic effect" in men's self-disclosing behavior. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 6(3), 178-186. <https://www.jstor.org/stable/23082776>
- Julien, D. ve Markman, H. J. (1991). Social support and social networks as determinants of individual and marital outcomes. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8(4), 549-568. doi: 10.1177/026540759184006
- Juvva, S. ve Bhatti, R. S. (2006). Epigenetic model of marital expectations. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 61-72. doi: 10.1007%2Fs10591-006-9695-2
- Kalmijn, M. (1999). Father involvement in childrearing and the perceived stability of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 61, 409–421. <https://www.jstor.org/stable/353758>
- Kane, H. S., Slatcher, R. B., Reynolds, B. M., Repetti, R. L. ve Robles, T. F. (2014). Daily self-disclosure and sleep in couples. *Health Psychology*, 33(8), 813. doi: 10.1037/hea0000077
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3–34. doi:10.1037/0033-2909.118.1.3
- Kastro, R. M. (1998). *Evlilik içi uyum ve depresyon: evlilik ilişkisinin niteliği ve eşlerde semptom oluşumu hakkında bir çalışma* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kaya, A. (2014). *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim* (6. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, T. (2019). Gelin-kaynana iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 185-204. doi: 10.17680/erciyesiletisim.459590

- Kendir, M. E. ve Demirli, C. (2016). Evlilik doyumu üzerinde anne baba tutumunun etkisinin incelenmesi. *Education Sciences*, 11(3), 96-113. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/nwsaedu/article/view/5000190074/5000170000>
- Khezeli, M., Seyyed-Mohammad-Mehdi Hazavehei, S. A., Ahmadi, A., Soltanian, A. ve Rezapur-Shahkolai, F. (2018). Suicidal ideation, marital discord, and decrease effective relations among women from Iran. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(5), 459-465. doi: 10.5455/apd.290683
- Kır, İ. ve Bülbül, Ö. (2012). İslahiye ilçesinde boşanma olgusu üzerine sosyolojik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (2), 99-122.
- Kinnunen, U. ve Pulkkinen, L. (2003). Childhood socio-emotional characteristics as antecedents of marital stability and quality. *European Psychologist*, 8(4), 223-237. doi: 10.1027//1016-9040.8.4.223
- Kobayashi, M., Kobayashi, M., Okumura, T. ve Usui, E. (2016). Sharing housework between husbands and wives: how to improve marital satisfaction for working wives in Japan. *IZA Journal of Labor Policy*, 5(1), 18. doi: 10.1186/s40173-016-0074-9
- Köksal, B. ve İlhan, T. (2018). Evlilik rol beklentileri ölçeğinin geliştirilmesi. *Ege Eğitim Dergisi / Ege Journal of Education*, 19(1), 300-319. doi: 10.12984/egeefd.378847
- Kublay, D. ve Oktan, V. (2015). Evlilik uyumu: Değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 25-35. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631442>
- Lamke, L. K. (1989). Marital adjustment among rural couples: The role of expressiveness. *Sex Roles*, 21(9-10), 579-590. doi: 10.1007/bf00289172
- Laurenceau, J. P., Barrett, L. F. ve Rovine, M. J. (2005). The interpersonal process model of intimacy in marriage: A daily-diary and multilevel modeling approach. *Journal of Family Psychology*, 19(2), 314-323. doi: 10.1037/0893-3200.19.2.314
- Lavner, J. A., Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (2014). Relationship problems over the early years of marriage: Stability or change?. *Journal of Family Psychology*, 28(6), 979-985. doi: 10.1037/a0037752

- Lee, W. S. ve McKinnish, T. (2018). The marital satisfaction of differently aged couples. *Journal of Population Economics*, 31(2), 337-362. doi: 10.1007/s00148-017-0658-8
- Levenson, R. W. ve Gottman, J. M. (1983). Marital interaction: physiological linkage and affective exchange. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(3), 587. doi: 10.1037/0022-3514.45.3.587
- Levinger, G. ve Senn, D. J. (1967). Disclosure of feelings in marriage. *Merrill-Palmer Quarterly*, 13, 237-249. <http://www.jstor.org/stable/23082456?origin=JSTOR-pdf>
- Li, T. ve Fung, H. H. (2011). Partner discrepancies and age differences in marital quality: Distinguishing the ideal, expected, and perceived partner. *Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 67(4), 417-422. doi: 10.1093/geronb/gbr119
- Litzinger, S. ve Gordon, K. C. (2005). Exploring relationships among communication, sexual satisfaction, and marital satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 31(5), 409-424. doi: 10.1080/00926230591006719
- Luckey, E. B. (1961). Perceptual congruence of self and family concepts as related to marital interaction. *Sociometry*, 24(3), 234-250. <https://www.jstor.org/stable/2785756>
- Luckey, E. B. (1966). Number of years married as related to personality perception and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. 28 (February), 44-48. doi: 10.2307/350039
- Luckey, E. B. ve Bain, J. K. (1970). Children: A factor in marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. 32 (January), 43-44. doi: 10.2307/349970
- Luft, J. ve Ingham, H. (1961). The johari window. *Human relations training news*, 5(1), 6-7. Erişim adresi: <http://www.richerexperiences.com/wp-content/uploads/2014/02/Johari-Window.pdf>
- Lye, D. N. ve Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitudes to ward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues*, 14(2), 157-188. doi: 10.1177%2F019251393014002002

- Maisel, N. C. ve Karney, B. R. (2012). Socioeconomic status moderates associations among stressful events, mental health, and relationship satisfaction. *Journal of Family Psychology*, 26, 654–660. doi: 10.1037/a0028901
- Manne, S. ve Badr, H. (2008). Intimacy and relationship processes in couples' psychosocial adaptation to cancer. *Cancer*, 112(S11), 2541–55. doi: 10.1002/cncr.23450
- Manne, S., Ostroff, J., Rini, C., Fox, K., Goldstein, L. ve Grana, G. (2004). The interpersonal process model of intimacy: the role of self-disclosure, partner disclosure, and partner responsiveness in interactions between breast cancer patients and their partners. *Journal Family Psychology*, 18, 589–599. doi: 10.1037/0893-3200.18.4.589
- Marcoulides, G. A. ve Hershberger, S. L. (2014). *Multivariate statistical methods: A first course*. Psychology Press.
- McGovern, J. M. ve Meyers, S. A. (2002). Relationships between sex-role attitudes, division of household tasks, and marital adjustment. *Contemporary Family Therapy*, 24(4), 601-618. doi: 10.1023/A:1021225313735
- Merves-Okun, L., Amidon, E. ve Bernt, F. (1991). Perceptions of intimacy in marriage: A study of married couples. *American Journal of Family Therapy*, 19(2), 110-118. doi: 10.1080/01926189108250841
- Mickelson, K. D., Claffey, S. T. ve Williams, S. L. (2006). The moderating role of gender and gender role attitudes on the link between spousal support and marital quality. *Sex Roles*, 55 (1-2), 73-82. doi: 10.1007/s11199-006-9061-8
- Mikulincer, M., Florian, V., Cowan, P. A. ve Cowan, C. P. (2002). Attachment security in couple relationships: A systemic model and its implications for family dynamics. *Family Process*, 34(1), 405–434. doi: 10.1111/j.1545-5300.2002.41309.x
- Millar, K. U. ve Millar, M. G. (1988). Sex differences in perceived self-and other-disclosure: A case where inequity increases satisfaction. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 16(1), 59-64. doi: 10.2224/sbp.1988.16.1.59

- Miller, S., Corrales, R. ve Wackman, D. B. (1975). Recent progress in understanding and facilitating marital communication. *Family Coordinator*, 143-152. <https://www.jstor.org/stable/582277>
- Mirgain, S. A., ve Cordova, J. V. (2007). Emotion skills and marital health: The association between observed and self-reported emotion skills, intimacy, and marital satisfaction. *Journal of Counseling and Clinical Psychology*, 26, 983–1009. doi: 10.1521/jscp.2007.26.9.983
- Mitchell, A. E., Castellani, A. M., Herrington, R. L., Joseph, J. I., Doss, B. D. ve Snyder, D. K. (2008). Predictors of intimacy in couples' discussions of relationship injuries: An observational study. *Journal of Family Psychology*, 22(1), 21. doi: 10.1037/0893-3200.22.1.21
- Muşdal Çelebi, B. ve Polat, A. (2019). Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-34. doi: 10.30934/kusbed.417436
- Nahawat, S. S. ve Mathur, A. (1992). Marital adjustment and subjective well-being in Indian educated housewives and working women. *The Journal of Psychology*, 127(3), 353-358. doi: 10.1080/00223980.1993.9915570
- Nasri, L. ve Babae, H. (2014). Role of social skills in improving the women's marital adjustment in the city of Sanandaj. *International Letters of Social and Humanistic Sciences (ILSHS)*, 19, 60-68. <https://www.learntechlib.org/p/176550/>
- Navran, L. (1967). Communication and adjustment in marriage. *Family Process*, 6, 173-184. doi: 10.1111/j.1545-5300.1967.00173.x
- Nofal, H. A. ve HA, E. M. (2019). Effect of quality of working life on psychological well-being and marital satisfaction among married resident females at faculty of medicine–Zagazig University. *Egyptian Journal of Occupational Medicine*, 43(2), 269-282. https://ejom.journals.ekb.eg/article_31414_26861a4b3a05f7f8933e367020509f92.pdf
- Noller, P. ve Feeney, J.A. (2002). Communication, Relationship Concerns, and Satisfaction in Early Marriage. Vangelisti vd., *Stability and change in relationships* içinde (s.129-155). Cambridge University Press.

- Noor, N. M. (1997). The relationship between wives' estimates of time spent doing housework, support and wives' well-being. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 7(5), 413-423. doi: 10.1002/(SICI)1099-1298(199712)7:5%3C413::AID-CASP433%3E3.0.CO;2-J
- Nye, F. I. (1961). Maternal employment and marital interaction: Some contingent conditions. *Social Forces*, 40(2), 113-119. <https://doi.org/10.2307/2574288>
- Omarzu, J. (2000). A disclosure decision model: Determining how and when individuals will self-disclose. *Personality and Social Psychology Review*, 4(2), 174-185. doi: 10.1207%2FS15327957PSPR0402_05
- Orden, S. R. ve Bradburn, N. M. (1968). Dimensions of marriage happiness. *American Journal of Sociology*, 73(6), 715-731. doi: 10.1086/224565
- Pasha, H., Basirat, Z., Famarzi, M., Kheirkhah, F. ve Khafri, S. (2018). Predictive factors of antidepressant response and remission to bupropion extended-release or psychosexual therapy among infertile women with sexual dysfunction. *International Journal of Womens Health and Reproduction Sciences*, 6(3), 313-320. doi: 10.15296/ijwhr.2018.52
- Patrick, S., Sells, J. N., Giordano, F. G. ve Tollerud, T. R. (2007). Intimacy, differentiation, and personality variables as predictors of marital satisfaction. *The family journal*, 15(4), 359-367. doi: 10.1177%2F1066480707303754
- Peplau, L. A. (2003). Human sexuality: How do men and women differ?. *Current Directions in Psychological Science*, 12(2), 37-40. doi: 10.1111%2F1467-8721.01221
- Perrone, K. M. ve Worthington, J. E. L. (2001). Factors influencing ratings of marital quality of individuals with dual-career marriages: A conceptual model. *Journal of Counseling Psychology*, 48(1), 3-9. doi: 10.1037/0022-0167.48.1
- Perry Jenkins, M. ve Folk, K. (1994). Class, couples and conflict: effects of the division of labor on assessments of marriage in dual-earner families. *Journal of Marriage and the Family*, 56, 165-180. doi:10.2307/352711
- Petersen, J. L. ve Hyde, J. S. (2010). A meta-analytic review of research on gender differences in sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin*, 136(1), 21-38. doi: 10.1037/a0017504

- Pina, D. L. ve Bengston, V. L. (1995). Division of household labor and the well-being of retirement-aged wives. *Gerontologist*, 35, 308–317. doi: 10.1093/geront/35.3.308
- Quek, K. M. T. ve Fitzpatrick, J. (2013). Cultural values, self-disclosure, and conflict tactics as predictors of marital satisfaction among Singaporean husbands and wives. *The Family Journal*, 21(2), 208-216. <https://doi.org/10.1177/1066480712466822>
- Quek, K. M. T., Taniguchi, N. ve Argiropoulou, M. I. (2015). Self-disclosure between marital couples: A comparative study between Singapore and Greek couples. *Journal of Comparative Family Studies*, 46(2), 221-240. doi: 10.3138/jcfs.46.2.221
- Rahmani, A., Merghati Khoei, E. ve Alah Gholi, L. (2009). Sexual satisfaction and its relation to marital happiness in Iranians. *Iran J Public Health*, 38(4), 77-82. <https://pdfs.semanticscholar.org/c2d6/f3b00e7374892bc356e4f8e079249667d512.pdf>
- Reis, H. T. ve Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. In S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships* (pp. 367- 389). Chichester, England: Wiley.
- Robbins, R., Stollenberg, C., Robbins, S. ve Ross, M. J. (2002). Marital satisfaction and Cherokee language fluence. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35, 27-34. doi: 10.1080/07481756.2002.12069045
- Rogers, S. J. ve May, D. C. (2003). Spillover between marital quality and job satisfaction: Long-term patterns and gender differences. *Journal Marriage Family*, 65(2), 482-496. doi: 10.1111/j.1741-3737.2003.00482.x
- Rollins, B. C. ve Cannon, K. L. (1974). Marital satisfaction over the family life cycle: A reevaluation. *Journal of Marriage and the Family*, 271-282. doi: 10.2307/351153
- Rosenfeld, L. B. ve Welsh, S. M. (1985). Differences in self-disclosure in dual-career and single-career marriages. *Communications Monographs*, 52(3), 253-263. doi: 10.1080/03637758509376109

- Rosenfeld, L. G. ve Bowen, G. L. (1991). Marital disclosure and marital satisfaction: Direct-effect versus interaction-effect models. *Western Journal of Speech Communication*, 55(1), 69-84. doi: 10.1080/10570319109374371
- Rostami, A., Ghazinour, M. ve Richter, J. (2013). Marital satisfaction: the differential impact of social support dependent on situation and gender in medical staff in Iran. *Global Journal of Health Science*, 5(4), 151. doi: 10.5539/gjhs.v5n4p151
- Rubin, Z., Hill, C. T., Peplau, L. A. ve Dunkel-Schetter, C. (1980). Self-disclosure in dating couples: Sex roles and the ethic of openness. *Journal of Marriage and the Family*, 305-317. <https://www.jstor.org/stable/351228>
- Russell, R. J. ve Wells, P. A. (1994). Personality and quality of marriage. *British Journal of Psychology*, 85(2), 161-168. doi: 10.1111/j.2044-8295.1994.tb02516.x
- Sager, C. J. (1981). Marital Contracts. Sholevar, G. P., *The handbook of marriage and marital therapy* içinde (s. 35-76). Springer Science ve Business Media.
- Sayan Karahan, A. (2012). *Boşanma sonrası yaşama uyum* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Schachtner, L. (2017). *Premarital self-disclosure predicting distal marital outcomes* (Doctoral dissertation), Kansas State University. <https://core.ac.uk/download/pdf/84312484.pdf>
- Schumm, W., Barnes, H., Bollman, S., Jurich, A. ve Bugaighis, M. (1986). Self-disclosure and marital satisfaction revisited. *Family Relations*, 35(2), 241-247. doi: 10.2307/583631
- Senchak, M. ve Leonard, K.E. (1992). Attachment styles and marital adjustment among newlywed couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 9, 51-64. doi: 10.1177/0265407592091003
- Shackelford, T. K. ve Buss, D. M. (2000). Marital satisfaction and spousal cost-infliction. *Personality and Individual Differences*, 28(5), 917-928. doi: 10.1016/S0191-8869(99)00150-6
- Shelton, B. A. ve John, D. (1993). Does marital status make a difference? Housework among married and cohabiting men and women. *Journal of Family Issues*, 14(3), 401-420. doi: 10.2307/2095937

- Slatcher, R. B., Vazire, S., ve Pennebaker, J. W. (2008). Am “I” more important than “we?” Linguistic patterns in couples’ instant messages. *Personal Relationships*, 15, 407-424. doi: 10.1111/j.1475-6811.2008.00207.x
- Smyth, J. M. ve Pennebaker, J. W. (2001). What are the health effects of disclosure? A. Baum, T. A. Revenson ve J. E. Singer (Ed.), *Handbook of health psychology* (pp. 339-348). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Softas-Nall, B., Beadle, M., Newell, J., ve Helm, H. M. (2008). Spousal disclosure of extramarital relationships: Attitudes of marriage and family therapists. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 16, 328–337. doi: 10.1177/1066480708323203
- Somekh, B. ve Lewin, C. (Eds.). (2005). *Research methods in the social sciences*. London: Sage.
- South, S. J. ve Spitze, G. (1994). Housework in marital and nonmarital households. *American Sociological Review*, 59(3), 327-347. doi: 10.2307/2095937
- Sönmez, T., Ejder Apay, S. ve Gür, E. Y. (2018). Gebelerin evlilik doyumlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(3), 209-219. doi: 10.31125/hunhemsire.500790
- Sprecher, S., Metts, S., Burleson, B., Hatfield, E. ve Thompson, A. (1995). Domains of expressive interaction in intimate relationships: *Associations with satisfaction and commitment*. *Family Relations*, 203-210. <https://www.jstor.org/stable/584810>
- Stone, E. A. ve Shackelford, T. K. (2007). Marital satisfaction. *Encyclopedia of Social Psychology*, 2, 541-544. doi: 10.4135/9781412956253.n323
- Strait, J. G., Sandberg, J. G., Larson, J. H. ve Harper, J. M. (2015). The relationship between family-of-origin experiences and sexual satisfaction in married couples. *Journal of Family Therapy*, 37(3), 361-385. doi: 10.1111/1467-6427.12007
- Şafak Öztürk, C. ve Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür ve Sempozyum*, 1(3), 16-24.

- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28(1), 15-34. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/100042>
- Şener, A. (2002). Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 7-20. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198165>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Sixth edition). Boston, MA: Pearson.
- Taylor, G. J., Bagby, R. M., ve Parker, J. D. (1991). The alexithymia construct: a potential paradigm for psychosomatic medicine. *Psychosomatics*, 32(2), 153-164. doi: 10.1016/S0033-3182(91)72086-0
- Terman, L. M. ve Bottenwieser, P. (1935). Personality factors in marital compatibility. *Journal of Social Psychology*, 6, 143-171. doi: 10.1080/00224545.1935.9921635
- Tezer, E. (1992). Evlilik, doyum ve iş doyum: Bir ön çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 1(3). <http://www.turkpdrdergisi.com/index.php/pdr/article/download/446/392>
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7. <http://www.turkpdrdergisi.com/index.php/pdr/article/download/395/335>
- Thoits, P. A. (1995). Stress, coping, and social support processes: Where are we? What next?. *Journal of Health and Social Behavior*, 53-79. doi: 10.2307/2626957
- Tolstedt, B. E. ve Stokes, J. P. (1983). Relation of verbal, affective, and physical intimacy to marital satisfaction. *Journal of Counseling Psychology*, 30(4), 573. doi: 10.1037/0022-0167.30.4.573
- Tong, W., Li, P., Zhou, N., He, Q., Ju, X., Lan, J., ... ve Fang, X. (2018). Marriage improves neuroticism in Chinese newlyweds: Communication and marital affect as mediators. *Journal of Family Psychology*, 32(7), 986. doi: 10.1037/fam0000448

- Topçu, B. ve Dünder, S. (2011). Evli çiftlerin bazı kişilik özelliklerine göre kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarının incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 91-102. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/186966>
- Trudel, G. (2002). *Sexuality and marital life: Results of a survey*. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 28(3), 229–249. doi: 10.1080/009262302760328271
- Tutarel Kışlak, S. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*. 12(40), 55-64.
- Tutarel Kışlak, Ş. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198046>
- TÜİK (2017). Yaşam Memnuniyeti Araştırması.
- TÜİK (2018). Evlenme ve Boşanma İstatistikleri.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K. ve Foster, C. A. (2003). Parenthood and marital satisfaction: A meta-analytic review. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 574-583. doi: 10.1111/j.1741-3737.2003.00574.x
- Tynes, S. R. (1990). Educational heterogamy and marital satisfaction between spouses. *Social Science Research*, 19, 153-174. doi: 10.1016/0049-089X(90)90019-F
- Uçar, E. (2018). *Psikolojik iyi oluş yordayıcısı olarak dindarlık, evlilik doyumu ve problem çözme* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Ünüvar, P. ve Tagay, Ö. (2015). Çalışan evli kadınların toplumsal cinsiyet rolleri, yaşam, iş doyumu ve evlilik uyumlarının incelenmesi. *Kadın/Woman 2000*, 16(1), 21-44.
- Velmurugan, K. S. ve Maheswari, K. (2017). A study on marital satisfaction of women working in southern railways tiruchirappalli. *International Journal of Scientific Research and Management*, 5(10), 7200-7205. doi: 10.18535/ijssrm/v5i10.05
- Vijayalakshmi, O. P. (1997). *Enriching marital communication and marital adjustment of couples from India living in the United States*. (Doctoral dissertation). Dissertation Abstracts International, 58-05A, 1605. <https://ir.library.oregonstate.edu/downloads/n583xx10q>

- Waite, L. J. ve Lehrer, E. L. (2003). The benefits from marriage and religion in the United States: A comparative analysis. *Population and Development Review*, 29(2), 255–275. doi: 10.1111/j.1728-4457.2003.00255.x
- Walker, L. S. ve Wright, P. H. (1976). Self-disclosure in friendship. *Perceptual and Motor Skills*, 42(3), 735-742. doi: 10.2466%2Fpms.1976.42.3.735
- Wallace, J. ve Jovanovic, A. (2011). Occupational similarity and spousal support: A study of the importance of gender and spouse's occupation. *Relations Industrielles/Industrial Relations*, 66(2), 235-255. doi: 10.7202/1006145ar
- Walsh, C. M., Neff, L. A. ve Gleason, M. E. J. (2017). The role of emotional capital during the early years of marriage: Why everyday moments matter. *Journal of Family Psychology*. doi: 10.1037/fam0000277
- Waring, E. M. (1980). Marital intimacy, psychosomatic symptoms, and cognitive therapy. *Psychosomatics*, 21(7), 595-601. doi: 10.1016/S0033-3182(80)73645-9
- Waring, E. M. (1981). Facilitating marital intimacy through self-disclosure. *American Journal of Family Therapy*, 9(4), 33-42. doi: 10.1080/01926188108250422
- Waring, E. M. ve Chelune, G. J. (1983). Marital intimacy and self-disclosure. *Journal of Clinical Psychology*, 39(2), 183-190. doi: 10.1002/1097-4679(198303)39:2%3C183::AID-JCLP2270390206%3E3.0.CO;2-L
- Waring, E. M. ve Patton, D. (1984). Marital intimacy and depression. *The British Journal of Psychiatry*, 145(6), 641-644. doi: 10.1192/bjp.145.6.641
- Waring, E. M., Holden, R. R. ve Wesley, S. (1998). Development of the marital self-disclosure questionnaire (MSDQ). *Journal of Clinical Psychology*, 54(6), 817-824. doi: 10.1002/(SICI)1097-4679(199810)54:6%3C817::AID-JCLP9%3E3.0.CO;2-D
- Waring, E. M., Schaefer, B. ve Fry, R. (1994). The influence of therapeutic self-disclosure on perceived marital intimacy. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 20(2), 135-146. doi: 10.1080/00926239408403424
- Waring, J. A. (2001). *The marital self-disclosure questionnaire: a vacation study* (Doctoral dissertation), University of British Columbia. <http://hdl.handle.net/2429/11605>

- Whisman, M. A. ve Baucom, D. H. (2012). Intimate relationships and psychopathology. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 15(1), 4-13. doi: 10.1007/s10567-011-0107-2
- White, L. ve Keith, B. (1990). The effect of shift work on the quality and stability of marital relations. *Journal of Marriage and the Family*, 52, 453-462. <https://www.jstor.org/stable/353039>
- Whitton, S., Stanley, S. ve Markman, H. (2002). Sacrifice in Romantic Relationships: An Exploration of Relevant Research and Theory. Vangelisti vd., *Stability and change in relationships içinde* (s.156-181). Cambridge University Press.
- Williams, K. (2003). Has the future of marriage arrived? A contemporary examination of gender, marriage, and psychological well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 44(4), 470. doi: 10.2307/1519794
- Williamson, H. C. ve Lavner, J. A. (2019). Trajectories of marital satisfaction in diverse newlywed couples. *Social Psychological and Personality Science*, 1-8. doi: 10.1177/1948550619865056
- Witte Jr, J. (2000). The goods and goals of marriage. *Notre Dame L. Rev.*, 76, 1019. <https://www.johnwittejr.com/uploads/5/4/6/6/54662393/a85.pdf>
- Wright, J. D. (1978). Are working women really satisfied? Evidence from several national surveys. *Journal Marriage Family*, 40, 311-313. <https://www.jstor.org/stable/350761>
- Yalçın, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 150-261. <http://www.academia.edu/download/40199223/24.yalcin.pdf>
- Yeh, H. C., Lorenz, F. O., Wickrama, K. A. S., Conger, R. D. ve Elder Jr, G. H. (2006). Relationships among sexual satisfaction, marital quality, and marital instability at midlife. *Journal of family psychology*, 20(2), 339. doi: 10.1037/0893-3200.20.2.339
- Yeşil, F. ve Yıldırım, A. (2018). Toplumsal cinsiyet ve medyadaki söylemi: Evlilik programları. *Selçuk İletişim*, 2019, 12 (1), 232-254. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/637305>
- Yıldız, B. (1989). *Evlilik şirketi*. İstanbul: Cem Yayınları.

- Yılmazçoban, M. (2011). Evlilikte çiftleri etkileyen unsurlar ve arkadaşlık ilkeleri. *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1).
<http://yusbed.yalova.edu.tr/article/view/5000000792/5000001484>
- Yoo, H., Bartle-Haring, S., Day, R. D. ve Gangamma, R. (2014). Couple communication, emotional and sexual intimacy, and relationship satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 40(4), 275-293. doi: 10.1080/0092623X.2012.751072
- Yüksel, Ö. ve Dağ, İ. (2015). Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: Stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(3), 181-188.
<http://www.turkpsikiyatri.com/PDF/C26S3/04.pdf>
- Zainah, A. Z., Nasir, R., Hashim, R. S. ve Yusof, N. M. (2012). Effects of demographic variables on marital satisfaction. *Asian Social Science*, 8(9), 46-49. doi: 10.5539/ass.v8n9p46

EK-A: Evlilik Yaşamı Ölçeği Örnek Maddeler

Değerli katılımcı;

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

- () Kesinlikle katılmıyorum
- () Katılmıyorum
- () Kararsızım
- () Katılıyorum
- () Kesinlikle katılıyorum

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

- () Kesinlikle katılmıyorum
- () Katılmıyorum
- () Kararsızım
- () Katılıyorum
- () Kesinlikle katılıyorum

EK-B: Eşe Kendini Açma Ölçeği Örnek Maddeler

Açıklama: Aşağıda bazı cümleler vardır. Her bir cümleyi okuyarak, bu fikre ne ölçüde katıldığınızı yan taraftaki ilgili paranteze (X) işareti koyarak belirtiniz. Cümlelerin tek bir doğru veya yanlış cevabı yoktur. Sizden beklenen kendi görüşlerinizi samimiyetle işaretlemenizdir. Vakit ayırdığınız için teşekkür ederim.

MADDELER	Bana Hiç Uygun Değil	Bana Uygun Değil	Bana Kısmen Uygun	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1. Eşime isteklerimi doğrudan söylerim.	()	()	()	()	()
7. Yaptığım bir hatayı eşimden gizlemeye çalışırım.	()	()	()	()	()
15. Kendimi doğru ifade edemeyeceğimi düşünerek eşimle konuşmam.	()	()	()	()	()
22. Eşimin benimle sohbet etmekten zevk aldığını düşünürüm.	()	()	()	()	()
29. Eşimle ayda yılda bir konuşurum.	()	()	()	()	()

EK-C: Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcılar,

Evli bireylerde “Eşe Kendini Açma ve Evlilik Doyumu” konulu bir tez çalışması yürütülmektedir. Bu çalışma kapsamında evli bireylerin sosyo-demografik-ekonomik nitelikleri hakkında veri toplamak amacıyla bu Kişisel Bilgi Formu(KBF) hazırlanmıştır. Lütfen her soruyu okuyarak size en uygun olan seçeneğin başındaki parantezin içine (X) işareti koyunuz ya da sorunun yanındaki noktalı yerlere cevabı yazınız. Bütün sorulara cevap veriniz. KBF 'nun üzerine adınızı ve adresinizi yazmayınız. Duyarlılığınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz nedir?

- Kadın
 Erkek

2. Yaşınız nedir?(Lütfen yazınız)

3. Öğrenim düzeyiniz nedir?

- Okuryazar değil
 Okuryazar veya ilkokul mezunu
 Ortaokul mezunu
 Lise mezunu
 Üniversite veya yüksekokul mezunu

4. Gelir sağlayıcı bir işte çalışıyor musunuz?

- Evet
 Hayır

5. Aileniz kimlerden oluşmaktadır?

- Anne- baba
 Anne –baba ve çocuklar
 Anne –baba ve çocuklar ile dede ve nineler
 Anne –baba ile dede ve nineler
 Diğer (Lütfen yazınız.....)

6. Ailenizin aylık geliri ne derecede yeterlidir?

- Yeterli
 Kısmen yeterli

() Yetersiz

7. Kaç yıldır evlisiniz?(Lütfen yazınız.....)

8. Kaç çocuğunuz var?

() Hiç yok

() Tek çocuk

() İki üç çocuk

() Dört çocuk ve daha fazla

9. Eşinizle aranızda kaç yaş fark vardır?

(Lütfen yazınız.....)

10. Eşiniz evliliğiniz içerisinde yapmanız gereken işlerde size ne sıklıkta yardım eder?

() Hiçbir zaman

() Bazen

() Çoğunlukla

() Her zaman

11. Cinsel konularda eşinize karşı ne ölçüde rahat davranabilirsiniz?

() Hiçbir zaman

() Bazen

() Çoğunlukla

() Her zaman

12. Yeniden dünyaya gelseniz yine şimdiki eşinizle mi evlenirdiniz?

() Evet

() Kararsızım

() Hayır

13. Eşinizin kök ailesi evliliğinize ne sıklıkta müdahale eder?

() Hiçbir zaman

() Bazen

() Çoğunlukla

() Her zaman

EK-D: Gönüllü Katılım Formu

Değerli katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans öğrencisiyim. Araştırmada evli bireylerde eşe kendini açma ile evlilik doyumunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM danışmanlığında yapılmakta olup Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgularla, evli bireylerde eşe kendini açma ile evlilik doyumuna ilişkin bilgiler ortaya koyarak ve dolayısıyla ilgili uzmanların eşe kendini açmayı ve evlilik doyumunu olumsuz etkileyen faktörlere psikolojik destek sunarak, eğitimler vererek müdahale edebilmeleri; boşanma öncesi eşe kendini açmayı arttırmaya yönelik evliliği güçlendirme kapsamında programlar hazırlayıp sunabilmeleri, evlilik doyumunu artırmaya yönelik çalışmalar yapabilmelerine katkı sunulabileceği umulmaktadır. Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmaya katılmama hakkına sahip olmakla birlikte, çalışmaya katıldıktan sonra istediğiniz zaman ayrılabilir ve çalışmayı kendi isteğinizle sonlandırdığınız için herhangi bir yükümlülükle karşılaşmayacaksınız. Kullanılan ölçekler, genel anlamda kişisel rahatsızlık verecek sorular içermemekte olup ancak katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir sebepten ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz katılımcı olmaktan ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırmanın tüm süreçlerinde kişisel bilgileriniz ihtimamla korunacaktır. Bu Gönüllü Katılım Formuna adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.

Bu gönüllü katılım formunu imzalamadan önce veya daha sonra aklınıza gelebilecek olan soruları istediğiniz zaman sorabilirsiniz. Araştırmaya katılmayı tercih ediyorsanız, lütfen aşağıya imzanızı atınız. İmzaladıktan sonra bu formun bir kopyası sizde kalacaktır.

Katılımcının

Adı, soyadı:

Adres:

Tarih:

İmzası:

Araştırmanın yürütücüsü

Adı Soyadı: Prof. Dr. İbrahim

YILDIRIM

Adres: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik

Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı,

Beytepe, Çankaya/Ankara

Tel: (312) 297-8550

E-posta: iyil@hacettepe.edu.tr

İmza:

Tarih:

EK-E:Eşe Kendini Açma Ölçeği Kullanım İzni

Re: Ölçek İzni

pınar çağ <pinaarcag@gmail.com>

Kime tsb_psk@yahoo.com

4 Ekim 2018 Perşembe, 15:47

[Tam HTML görüntülemek için tıklayın](#)

Rica ederim, çok kolaylıklar ve başarılar diliyorum.

Psk- Psk <tsb_psk@yahoo.com>, 4 Eki 2018 Per, 15:10 tarihinde şunu yazdı:

İlginiz nedeniyle çok teşekkür ederim. Saygılarımla...

04/10/18 Per tarihinde pınar çağ <pinaarcag@gmail.com> şöyle yazıyor:

Konu: Re: Ölçek İzni
Kime: tsb_psk@yahoo.com
Tarihi: 4 Ekim 2018 Perşembe, 14:50

Merhabalar Tuğba Hanım;
Ölçeği elbette kullanabilirsiniz, diliyorum işinize yarar. Ekte ölçeğin tüm bilgilerini ve makalesini iletiyorum. Süreçte yardım edebileceğim başka bir şey olursa bana yazabilirsiniz. Görüşmek dileğimleKolaylıklar diliyorum.

Dr.
Öğrt. Gör. Pınar ÇAĞOrta Doğu Teknik ÜniversitesiÖğrenme ve Öğretmeyi Geliştirme Merkezi (ÖGEM)0312 210 71 87

Psk- Psk <tsb_psk@yahoo.com>, 4 Eki 2018 Per, 14:46 tarihinde şunu yazdı: Merhaba Pınar Hocam,

Ben Tuğba Gürer. Hacettepe Üniversitesi'nde Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında yüksek lisans yapmaktayım. Danışmanımın Prof. Dr. İbrahim Yıldırım olduğu tezimde, Eşe Kendini Açma Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Bu konuda bana izin verirseniz ve ölçeğinizi benimle

paylaşabilirseniz çok sevinirim.

Saygılarımla.

RE: Ölçek Hakkında

Esin Tezer <esin@metu.edu.tr>

Kime 'Psk- Psk' <tsb_psk@yahoo.com>

2 Ekim 2018 Salı, 16:04

[Tam HTML görüntülemek için tıklayın](#)

Bir araştırmanızda kullanmak üzere izin istediğiniz Evlilik Yaşamı Ölçeği ve ölçek ile ilgili bilgileri ekte gönderiyorum.
Başarılar dilerim.

Prof. Dr. Esin Tezer
ODTÜ Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

-----Original Message-----

From: Psk- Psk [mailto:tsb_psk@yahoo.com]

Sent: Tuesday, October 02, 2018 2:47 PM

To: esin <esin@metu.edu.tr>

Subject: RE: Ölçek Hakkında

Merhaba hocam,
Ben Tuğba. Evlilik Yaşamı Ölçeği' niz hakkında Ekim ayında tekrar size yazmamı istemiştiniz. Sizden ölçek izin yazınız ve ilgili materyalleri göndermenizi rica ediyorum.
Şimdiden teşekkür ediyorum.
Saygılarımla

EK-G: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 13.12.2018 09:29
Sayı: 35853172-300-E.00000362779

E.00000362779

Sayı : 35853172-300
Konu : Tuğba GÜRER Hk.

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencilerinden **Tuğba GÜRER**'in Prof. Dr. **İbrahim YILDIRIM** danışmanlığında yürüttüğü "**Evli Bireylerde Eşe Kendini Açma ve Evlilik Doyumu**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **4 Aralık 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden **d60k3e74356a-4d14-a581-5f356734f969** kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFRİ

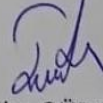
EK-H: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

22/ 10/ 2019

Tuğba GÜRER

EK-I: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

22/10/2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : EVLİ BİREYLERDE EŞE KENDİNİ AÇMA VE EVLİLİK DOYUMU

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
22/10/2019	120	174404	27/09/2019	%3	1197929376

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları' nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Tuğba GÜRER

Öğrenci No.: N15227048

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Programı: Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

EK-İ: Thesis/Dissertation Originality Report

22/10/2019

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Psychological Counseling and Guidance

Thesis Title: SPOUSAL DISCLOSURE AND MARITAL SATISFACTION AMONG MARRIED INDIVIDUALS

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
22/10/2019	120	174404	27/09/2019	%3	1197929376

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Tuğba GÜRER
Student No.: N15227048
Department: Educational Sciences
Program: Psychological Counseling and Guidance
Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM

EK-J: Yayınlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

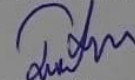
Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezimin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında tezimin aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

22 /10 /2019

Tuğba GÜRER

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

(1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tez in erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullandığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç, imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ay aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

